

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ**

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Απόψεις εκπαιδευτικών

για την Κοινωνική και Ηθική Μάθηση

μέσα από το Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α΄ και Β΄ Δημοτικού

Σχολείου «το Δελφίνι»: Μελέτη Περίπτωσης

Στυλιανή Χαρτζάλα, Α.Μ : 199

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Μαρία Σακελλαρίου, Καθηγήτρια Π.Τ.Ν.Π.Ι.

Ιωάννινα, Ιούλιος 2024

Η συλλογή και η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που υποβάλλονται πραγματοποιείται σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διατάξεις του Ν.4624/19 και του Κανονισμού (ΕΕ)2016/2019. Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων συλλέγει και επεξεργάζεται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα αποκλειστικά στο πλαίσιο της υλοποίησης του σκοπού της παρούσας διαδικασίας. Για το χρονικό διάστημα που τα προσωπικά δεδομένα θα παραμείνουν στη διάθεση του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων το υποκείμενο έχει τη δυνατότητα να ασκήσει τα δικαιώματά του σύμφωνα με τους όρους του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα 2016/679 (Ε.Ε.) και τα οριζόμενα στα άρθρα 34 και 35 Ν. 4624/2019. Υπεύθυνη Προσωπικών Δεδομένων του Ιδρύματος είναι η κα. Σταυρούλα Σταθαρά (email: dpo@uoi.gr).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

Απόψεις εκπαιδευτικών
για την Κοινωνική και Ηθική Μάθηση
μέσα από το Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α΄ και Β΄ Δημοτικού
Σχολείου «το Δελφίνι»: Μελέτη Περίπτωσης

Στυλιανή Χατζιάλα, Α.Μ : 199

Επιβλέπων/-ουσα Καθηγητής/τρια:

Μαρία Σακελλαρίου, Καθηγήτρια
Π.Τ.Ν.Π.Ι.

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

1. Μαρία Σακελλαρίου, Καθηγήτρια,
Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών,
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.
2. Πανταζής Μάντζιος, Επίκ.
Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα
Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο
Ιωαννίνων
3. Χαρίλαος Ζάραγκας, Αν.Καθηγητής,
Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών,
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ιωάννινα, Ιούλιος 2024

Περίληψη

Η εργασία πραγματεύεται τις απόψεις εκπαιδευτικών σχετικά με την κοινωνική και ηθική μάθηση μέσω του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου. Η μελέτη περίπτωσης βασίστηκε σε διαμοιρασμό ερωτηματολογίου με ερωτήσεις κλειστού τύπου σε εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και λαμβάνοντας υπόψη κείμενα του Ανθολογίου. Συλλέχθηκαν δεδομένα και έγινε επεξεργασία με ποσοτική προσέγγιση. Στην εισαγωγή, δίνεται μια σύνοψη της μελέτης, καθώς και οι στόχοι και η μεθοδολογία της. Ακολουθεί μια ανάλυση του θεωρητικού υποβάθρου, εξετάζοντας τη σημασία της κοινωνικής και ηθικής μάθησης στην εκπαίδευση και τον ρόλο της λογοτεχνίας σε αυτήν. Έπειτα, πραγματοποιείται μια λεπτομερής ανάλυση του κειμένου «Φοβάμαι!» της Ελένη Βαλαβάνη, συνδέοντας το με θέματα κοινωνικής και ηθικής μάθησης. Οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την κοινωνική και ηθική μάθηση αναλύονται στο επόμενο κεφάλαιο, ενώ εξετάζεται επίσης η αντίληψή τους για τον ρόλο της λογοτεχνίας σε αυτήν τη διαδικασία. Η συζήτηση και η ερμηνεία των αποτελεσμάτων αποτελούν τον πυρήνα του επόμενου κεφαλαίου, με συνολική ανάλυση των ευρημάτων και προτάσεις για την εκπαιδευτική πρακτική. Τέλος, στα συμπεράσματα, παρουσιάζονται τα συνολικά ευρήματα και προτείνονται περαιτέρω ερευνητικές κατευθύνσεις. Η εργασία συμπληρώνεται με αναφορές σε βιβλιογραφικές πηγές και άλλα δεδομένα. Μέσω αυτής της μελέτης, αναδεικνύεται η σημασία της λογοτεχνίας ως μέσο ενίσχυσης της κοινωνικής και ηθικής ευαισθητοποίησης στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Η έρευνα αυτή αποτελεί μια σημαντική συνεισφορά στον τομέα της εκπαιδευτικής έρευνας, καθώς εστιάζεται στην ανάπτυξη κοινωνικών και ηθικών δεξιοτήτων σε μια εποχή όπου οι ανάγκες για τέτοιες δεξιότητες είναι πιο επείγουσες από ποτέ. Μέσα από την ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών και την ερμηνεία των αποτελεσμάτων, η έρευνα προτείνει συγκεκριμένες πρακτικές και προσεγγίσεις για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας σχετικά με την κοινωνική και ηθική μάθηση. Επιπλέον, η ενσωμάτωση της λογοτεχνίας στη διδακτική πρακτική αποδεικνύεται ως μια αποτελεσματική προσέγγιση για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων αυτών. Η επικοινωνία με τα λογοτεχνικά έργα δίνει στους μαθητές τη δυνατότητα να συνδυάσουν τις αφηγήσεις με την πραγματική ζωή και να αναπτύξουν ευαισθησία σε ηθικά και κοινωνικά ζητήματα. Μέσα από την εμπάθουση στη

λογοτεχνική εμπειρία, οι μαθητές μπορούν να ενισχύσουν την κριτική σκέψη τους, να αναπτύξουν τη συναισθηματική νοημοσύνη και να επικοινωνήσουν αποτελεσματικά με άλλους.

Τέλος, η έρευνα προτείνει τη συνέχιση της εξέτασης αυτού του θέματος μέσω περαιτέρω ερευνητικών δράσεων, συμπεριλαμβανομένων μελετών περίπτωσης σε διαφορετικά παιδαγωγικά περιβάλλοντα και την εξέταση της αποτελεσματικότητας συγκεκριμένων διδακτικών προσεγγίσεων. Μέσω αυτών των προσπαθειών, η εκπαιδευτική κοινότητα θα μπορέσει να ενισχύσει τις πρακτικές της και να προσφέρει ένα πιο ολοκληρωμένο και αποτελεσματικό περιβάλλον μάθησης για τους μαθητές. Συνολικά, η έρευνα αυτή προωθεί τη συνεχή βελτίωση της εκπαιδευτικής πρακτικής και της κοινωνικής ευαισθητοποίησης μέσω της λογοτεχνίας στο πλαίσιο της εκπαίδευσης.

Λέξεις – Κλειδιά

Ηθική ανάπτυξη, Λογοτεχνία, Παιδική εκπαίδευση, Φοβίες και Θάρος,

Teachers' Views on Social and Ethical Learning through the Anthology of Literary Texts for Grades 1st and 2nd: "The Dolphin" Case Study

Styliani Chartzala

Abstract

The study explores educators' perspectives on social and ethical learning through the Anthology of Literary Texts for Primary School A΄ and B΄, focusing on the text "The Dolphin". The case study was based on distributing a questionnaire with closed questions to Primary Education teachers and considering texts from the Anthology. Data were collected and processed using a quantitative approach. A theoretical background section examines the significance of social and ethical learning in education and the role of literature in this process. The discussion and interpretation of results form the core of the following chapter, offering a comprehensive analysis of findings and suggestions for educational practice. Conclusions present overall findings and propose further research directions. The work concludes with references to bibliographic sources and other data. Through this study, the importance of literature as a means of enhancing social and ethical awareness in the educational process is highlighted.

This research constitutes a significant contribution to the field of educational research, focusing on the development of social and ethical skills at a time when the need for such skills is more urgent than ever. Through the analysis of educators' perspectives and the interpretation of results, the study suggests specific practices and approaches to improve educational processes regarding social and ethical learning. Furthermore, the integration of literature into teaching practice proves to be an effective approach for the development of these skills. Engaging with literary works enables students to combine narratives with real-life experiences and to develop sensitivity to ethical and social issues. Through a deeper

immersion in literary experience, students can enhance their critical thinking, develop emotional intelligence, and effectively communicate with others.

Finally, the research proposes further examination of this topic through additional research endeavors, including case studies in different educational settings and the evaluation of the effectiveness of specific teaching approaches. Through these efforts, the educational community can enhance its practices and provide a more comprehensive and effective learning environment for students. Overall, this research promotes the continuous improvement of educational practices and social awareness through literature in the context of education.

Keywords

Moral development, Literature, Children's education, Fears & Courage

Περιεχόμενα

Περίληψη	6
Abstract	8
Περιεχόμενα.....	10
Πρόλογος	14
ΜΕΡΟΣ Α΄: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	16
Εισαγωγή.....	16
Κεφάλαιο 1. Μεθοδολογία έρευνας	18
1.1 Σκοπός και Στόχοι Έρευνας	18
1.2 Μεθοδολογία	19
Κεφάλαιο 2. Θεωρητικό Υπόβαθρο	22
2.1 Κοινωνική και Ηθική Μάθηση.....	22
2.2. Κοινωνικοπολιτική λειτουργία του σχολείου.....	24
2.3. Ο ηθικοπλαστικός ρόλος του σχολείου στη σύγχρονη εποχή.....	26
2.4. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού	27
2.5. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη διδασκαλία του Ανθολογίου Α΄ και Β΄ Δημοτικού Σχολείου	28
2.6. Διδακτικές προσεγγίσεις κοινωνικοποίησης του παιδιού μέσα από κείμενα και εικόνες του Ανθολογίου Α΄ και Β΄ Δημοτικού Σχολείου	30
2.7 Ορισμός της Κριτικής Σκέψης.....	32
2.7.1 Συνδέσεις με την Κοινωνική και Ηθική Μάθηση.....	32
2.7.2 Διδακτικές Προσεγγίσεις για την Ανάπτυξη της Κριτικής Σκέψης στο Σχολείο	33
2.8. Ορισμός της Ενσυναίσθησης.....	35
2.8.1 Σημασία της Ενσυναίσθησης στην Εκπαιδευτική Διαδικασία	36
2.8.2 Διδακτικές Προσεγγίσεις για την Ανάπτυξη της Ενσυναίσθησης στο Σχολείο	37
Κεφάλαιο 3. Προοπτικές και Προκλήσεις στην Κοινωνική και Ηθική Μάθηση	39
3.1 Νέες Τάσεις και Προκλήσεις στην Εκπαιδευτική Πράξη.....	39
3.2 Η Χρήση της Τεχνολογίας στη Διδασκαλία της Κοινωνικής και Ηθικής Μάθησης	40

3.3 Προκλήσεις στην Ανάπτυξη Κριτικής Σκέψης και Ενσυναίσθησης στη Σύγχρονη Κοινωνία	41
3.4 Προτεινόμενες Προσεγγίσεις για την Καλλιέργεια της Κοινωνικής και Ηθικής Μάθησης στην Εκπαίδευση	43
Κεφάλαιο 4. Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου «Το Δελφίνι»	45
4.1 Θεματολογία	45
4.2 Επιλογή και Περιγραφή του ανθολογίου λογοτεχνικών κειμένων «Το Δελφίνι»	46
4.2.1 Σύνδεση του Κειμένου με θέματα Κοινωνικής και Ηθικής Μάθησης	47
4.4 Διδακτικές Προσεγγίσεις των Λογοτεχνικών Κειμένων	50
4.5 Αξιολόγηση και Κριτική Θεώρηση των Λογοτεχνικών Κειμένων	51
ΜΕΡΟΣ Β': ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	53
Κεφάλαιο 5. Παρουσίαση των Δεδομένων της Έρευνας	53
5.1 Διαδικασία Συλλογής Δεδομένων	53
5.2 Δείγμα της Έρευνας	53
5.3 Μέθοδος Συλλογής Δεδομένων	54
5.4 Ανάλυση Δεδομένων	54
Κεφάλαιο 6. Παρουσίαση των Αποτελεσμάτων της Έρευνας	55
6.1 Απόψεις Εκπαιδευτικών σχετικά με την Κοινωνική και Ηθική Μάθηση	55
6.2 Απόψεις των Εκπαιδευτικών για τον Ρόλο της Λογοτεχνίας	56
6.3 Τεχνικές και Μέθοδοι Εφαρμογής του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων στη Διδασκαλία	60
6.4 Αξιολόγηση της Αποτελεσματικότητας του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων στην Κοινωνική και Ηθική Μάθηση	62
Κεφάλαιο 7. Συζήτηση και Ερμηνεία αποτελεσμάτων	64
7. 1 Συνολική Ανάλυση των ευρημάτων	64
7.2 Συσχετίσεις με τη θεωρία και τη βιβλιογραφία	65
7.3 Συνέπειες και προτάσεις για την εκπαιδευτική πρακτική	67
7.4 Περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντικές έρευνες	69
Κεφάλαιο 8. Συμπεράσματα	71
Επίλογος	74

*Στυλιανή Χατζάλα, Απόψεις εκπαιδευτικών
για την Κοινωνική και Ηθική Μάθηση
μέσα από το Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου «το
Δελφίνι»: Μελέτη Περίπτωσης*

Βιβλιογραφία.....	76
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	82
Κείμενο "Φοβάμαι!"	88

*Στυλιανή Χατζάλα, Απόψεις εκπαιδευτικών
για την Κοινωνική και Ηθική Μάθηση
μέσα από το Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου «το
Δελφίνι»: Μελέτη Περίπτωσης*

Πρόλογος

Η σύγχρονη εποχή είναι ιδιαίτερα σύνθετη και ενδιαφέρουσα ως προς την κοινωνικοποιητική λειτουργία που ασκεί στα παιδιά των μικρών ηλικιών. Μόλις με την εμπειρία του νηπιαγωγείου οι μικροί μαθητές βαδίζουν στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου έτοιμοι να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους η οποία διαμορφώνεται σε ραγδαίους ρυθμούς. Οι επιρροές γύρω τους είναι πολλές. Η προσωπικότητα τους εύπλαστη και υπό διαμόρφωση. Ο ρόλος της εκπαίδευσης σε αυτό το σημείο αποδεικνύεται πολύ σημαντικός. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού καίριος και πολύπλευρος.

Η κοινωνική και ηθική μάθηση αποτελούν κεντρικά στοιχεία της εκπαιδευτικής διαδικασίας που σχετίζονται άμεσα με τη διαμόρφωση του χαρακτήρα και των αξιών των μαθητών. Στο πλαίσιο αυτό, η χρήση λογοτεχνικών κειμένων αποτελεί ένα πολύτιμο πόρο για την ενίσχυση αυτών των διδακτικών στόχων. Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στη μελέτη περίπτωσης του ανθολογίου λογοτεχνικών κειμένων Α' και Β' δημοτικού, προσεγγίζοντας τις απόψεις των εκπαιδευτικών πάνω στη σημασία και την αξία αυτού του εκπαιδευτικού εργαλείου.

Η λογοτεχνία, με την ποικιλία των θεμάτων και των χαρακτήρων της, προσφέρει μια μοναδική ευκαιρία για τους μαθητές να εξερευνήσουν διαφορετικές κοινωνικές και ηθικές καταστάσεις. Οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν τη σημασία της διαφορετικότητας και της πολυμορφίας των απόψεων που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας του κειμένου. Καθένας από αυτούς τους φορείς της εκπαιδευτικής διαδικασίας φέρνει τις δικές του εμπειρίες, τις προσωπικές του πεποιθήσεις και τις προσδοκίες του για την ανάπτυξη των μαθητών του. Αυτή η ποικιλομορφία απόψεων ανοίγει τον δρόμο για ενδιαφέρουσες συζητήσεις, ενθαρρύνοντας τους μαθητές να εκφράσουν τις δικές τους απόψεις και να αναζητήσουν τον λόγο πίσω από τις πράξεις των χαρακτήρων.

Μέσα από το διάλογο με τους μαθητές οι εκπαιδευτικοί προωθούν την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της ενεργού συμμετοχής. Το συγκεκριμένο ανθολόγιο δεν προσφέρει μόνο διάφορες ιστορίες αλλά και έναν καθρέφτη στο οποίο οι μαθητές μπορούν να αντικρίσουν και να αναλύσουν τις δικές τους πράξεις και αξίες. Επομένως, η παρούσα εργασία αποτελεί μια εξαιρετική πηγή έμπνευσης για τους εκπαιδευτικούς που επιθυμούν να εμπλουτίσουν τη διδασκαλία τους με περιεχόμενο που αφορά στην κοινωνική και ηθική η μάθηση. Μέσα από τη μελέτη περίπτωσης του συγκεκριμένου λογοτεχνικού βιβλίου οι

*Στυλιανή Χατζάλα, Απόψεις εκπαιδευτικών
για την Κοινωνική και Ηθική Μάθηση
μέσα από το Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α΄ και Β΄ Δημοτικού Σχολείου «το
Δελφίνι»: Μελέτη Περίπτωσης*

εκπαιδευτικοί έχουν την ευκαιρία να προωθήσουν την ανάπτυξη των φυτών τους ως ολοκληρωμένων και ευαισθητοποιημένων ατόμων που συμβάλλουν θετικά στην κοινωνία.

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία εξετάζει τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την κοινωνική και ηθική μάθηση μέσω της διδασκαλίας του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου. Σκοπός της είναι να διερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο η λογοτεχνία μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της κοινωνικής και ηθικής συνείδησης των μαθητών και πώς οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται και εφαρμόζουν αυτές τις διδακτικές προσεγγίσεις στην πράξη.

Η κοινωνική και ηθική μάθηση αποτελούν σημαντικά πεδία της εκπαιδευτικής έρευνας και πρακτικής, καθώς επηρεάζουν άμεσα τη διαμόρφωση του χαρακτήρα και των αξιών των μαθητών. Σύμφωνα με τη θεωρία του Albert Bandura για την κοινωνική μάθηση, οι μαθητές μαθαίνουν συμπεριφορές και αξίες μέσω της παρατήρησης και της αλληλεπίδρασης με άλλους. Η ηθική μάθηση, όπως αναλύεται από τον Durkheim, υποστηρίζει ότι οι κοινωνικές δομές και οι αξίες διαμορφώνονται μέσα από την εκπαίδευση και την κοινωνική αλληλεπίδραση.

Το πρώτο κεφάλαιο περιγράφει τον σκοπό και τους στόχους της έρευνας. Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνήσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την κοινωνική και ηθική μάθηση στο σχολείο, χρησιμοποιώντας ως εργαλείο διδασκαλίας το Ανθολόγιο Α' και Β' Δημοτικού. Οι στόχοι περιλαμβάνουν τη διερεύνηση της συμβολής της λογοτεχνίας στην ανάπτυξη αυτών των δεξιοτήτων και την αξιολόγηση των διδακτικών προσεγγίσεων που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί.

Το δεύτερο κεφάλαιο παρέχει μια ανάλυση του θεωρητικού υπόβαθρου, εξετάζοντας την κοινωνική και ηθική μάθηση, την κοινωνικοπολιτική λειτουργία του σχολείου, τον ηθικοπλαστικό ρόλο του σχολείου στη σύγχρονη εποχή, και τον ρόλο του εκπαιδευτικού στη διδασκαλία της λογοτεχνίας. Επίσης, αναλύεται η έννοια της κριτικής σκέψης και της ενσυναίσθησης, και πώς αυτές οι δεξιότητες μπορούν να ενισχυθούν μέσω της λογοτεχνίας.

Στο τρίτο κεφάλαιο εξετάζονται οι νέες τάσεις και προκλήσεις στην εκπαιδευτική πράξη, όπως η χρήση της τεχνολογίας στη διδασκαλία της κοινωνικής και ηθικής μάθησης, καθώς και οι προκλήσεις στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης και ενσυναίσθησης στη σύγχρονη

κοινωνία. Παρουσιάζονται επίσης προτεινόμενες προσεγγίσεις για την καλλιέργεια αυτών των δεξιοτήτων στην εκπαίδευση.

Το τέταρτο κεφάλαιο ασχολείται με τη θεματολογία του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων, την επιλογή και περιγραφή των κειμένων, τη σύνδεση των κειμένων με θέματα κοινωνικής και ηθικής μάθησης, και τις διδακτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούνται. Γίνεται επίσης αξιολόγηση και κριτική θεώρηση των λογοτεχνικών κειμένων.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την κοινωνική και ηθική μάθηση και η αντίληψή τους για τον ρόλο της λογοτεχνίας σε αυτήν τη διαδικασία. Εξετάζονται οι τεχνικές και οι μέθοδοι εφαρμογής του Ανθολογίου στη διδασκαλία και αξιολογείται η αποτελεσματικότητά του στην προώθηση της κοινωνικής και ηθικής μάθησης.

Το έκτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τη συζήτηση και την ερμηνεία των αποτελεσμάτων της έρευνας, με συνολική ανάλυση των ευρημάτων και συσχετίσεις με τη θεωρία και τη βιβλιογραφία. Εξετάζονται οι συνέπειες των ευρημάτων για την εκπαιδευτική πρακτική και διατυπώνονται προτάσεις για βελτιώσεις.

Το έβδομο και τελευταίο κεφάλαιο συνοψίζει τα κύρια ευρήματα της έρευνας και προτείνει περαιτέρω ερευνητικές κατευθύνσεις. Αναδεικνύεται η σημασία της λογοτεχνίας ως μέσο για την ενίσχυση της κοινωνικής και ηθικής ευαισθητοποίησης στην εκπαίδευση.

Η έρευνα αυτή προσφέρει μια ολοκληρωμένη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η λογοτεχνία μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο για την κοινωνική και ηθική μάθηση στο σχολείο. Αναδεικνύει τις απόψεις των εκπαιδευτικών και προτείνει συγκεκριμένες πρακτικές και προσεγγίσεις για την ενσωμάτωση της λογοτεχνίας στην εκπαιδευτική διαδικασία, με στόχο την ανάπτυξη των κοινωνικών και ηθικών δεξιοτήτων των μαθητών. Μέσω της ανάλυσης των δεδομένων και της συζήτησης των ευρημάτων, η εργασία αυτή συμβάλλει στη θεωρία και την πράξη της εκπαίδευσης, προσφέροντας χρήσιμα συμπεράσματα και προτάσεις για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής πρακτικής.

Κεφάλαιο 1. Μεθοδολογία έρευνας

1.1 Σκοπός και Στόχοι Έρευνας

Σκοπός αυτής της έρευνας είναι να διερευνήσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τον τρόπο με τον οποίο δομείται η κοινωνική και ηθική μάθηση μέσα από τη διδασκαλία του Ανθολογίου Α΄ και Β΄ Δημοτικού Σχολείου το οποίο διανθίζεται με ποικιλία κειμένων και εικόνων στις μικρές ηλικίες παιδιών και στο ξεκίνημα της σχολικής τους ζωής. Τόσο τα κείμενα όσο και τα έργα καλλιτεχνών που παρουσιάζονται αντανακλούν ένα πολιτιστικό κεφάλαιο και μια μάθηση κοινωνική και ηθική, απαραίτητη για τη δόμηση της προσωπικότητας ενός νέου ατόμου. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην παραπάνω διαδικασία είναι πολύ σημαντικός και ιδιαίτερα σύνθετος (Καζάζη, 2004).

Θα επιχειρηθεί η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με την κοινωνική και ηθική μάθηση στο σχολείο. Ως εργαλείο διερεύνησης ορίζεται η διδασκαλία του Ανθολογίου της Α΄ και Β΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου. Το πολιτιστικό κεφάλαιο που φέρνουν τα μικρά παιδιά μέσα από το ευρύτερο περιβάλλον, την οικογένεια και το νηπιαγωγείο έρχεται να συν διαμορφωθεί με την διδασκαλία ηθικών και κοινωνικών αρχών που πρεσβεύει η εκπαίδευση από τις πρώτες κιόλας τάξεις του δημοτικού. (Σακελλαρίου, 2016). Ο εκπαιδευτικός ως φορέας αυτής της γνώσης και ως ο άνθρωπος που στην πράξη θα διδάξει τους μικρούς μαθητές επιλέγει κείμενα και έργα καλλιτεχνών που παρουσιάζονται στο Ανθολόγιο ώστε ακολουθώντας το αναλυτικό πρόγραμμα του Υπουργείου Παιδείας να υλοποιήσει τους στόχους της διδασκαλίας του.

Στόχοι έρευνας:

Με αυτές τις υποθέσεις και τα ερωτήματα έρευνας, η διπλωματική εργασία θα εξετάσει τη σχέση μεταξύ της κοινωνικής και ηθικής μάθησης μέσα από τη διδασκαλία του ανθολογίου όπως αυτή αποτυπώνεται στις απόψεις των εκπαιδευτικών και θα διερευνήσει την συγκεκριμένη εκπαιδευτική πράξη και την επιρροή της στους μαθητές της Α΄ και Β΄ τάξης δημοτικού.

Ερευνητικά Ερωτήματα:

1. Ποιες οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση της λογοτεχνίας ως εκπαιδευτικού εργαλείου στο Δημοτικό Σχολείο;

2. Ποια η πεποίθηση των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συμβολή της λογοτεχνίας στην κοινωνική και ηθική μάθηση των παιδιών;
3. Πως αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί τον ρόλο τους στη διδασκαλία του ανθολογίου λογοτεχνικών κειμένων του Δημοτικού Σχολείου;
4. Ποιες είναι οι κύριες διδακτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί για την κοινωνικοποίηση των παιδιών μέσω της λογοτεχνίας;
5. Ποιες είναι οι συνέπειες και οι προτάσεις της χρήσης της λογοτεχνίας στην εκπαίδευση σύμφωνα με τις απόψεις και τις πρακτικές των εκπαιδευτικών;

Υποθέσεις της Έρευνας:

1. Οι εκπαιδευτικοί εκτιμούν ότι η χρήση λογοτεχνικών κειμένων μπορεί να ενισχύσει την κοινωνική και ηθική ανάπτυξη των παιδιών.
2. Οι εκπαιδευτικοί επιδιώκουν να διδάξουν τη λογοτεχνία ως μέσο για την κοινωνικοποίηση και την ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών.
3. Οι εκπαιδευτικοί είναι πιθανόν να αντιμετωπίζουν προκλήσεις κατά τη διδασκαλία της λογοτεχνίας και να αναζητούν προσαρμοσμένες διδακτικές προσεγγίσεις.
4. Η αποτελεσματική διδασκαλία της λογοτεχνίας μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη ενός πιο ενημερωμένου, ευαίσθητου και κοινωνικά ευθύνου πολιτισμού στους μαθητές.
5. Η εκπαιδευτική κοινότητα μπορεί να αναζητά τρόπους για να ενσωματώσει αποτελεσματικά τη λογοτεχνία στο πρόγραμμα μαθημάτων και στην καθημερινή διδασκαλία.

1.2 Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία έρευνας που χρησιμοποιήθηκε για τη συγκέντρωση απόψεων εκπαιδευτικών σχετικά με την κοινωνική και ηθική μάθηση μέσα από το ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων Α' και Β' Δημοτικού, βασίστηκε στη χρήση ερωτηματολογίου (Cohen, Manion και Morrison, 2007). Το ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε με σκοπό να δώσει στους εκπαιδευτικούς τη δυνατότητα να εκφράσουν τις απόψεις τους, τις εμπειρίες τους και τις πρακτικές τους σχετικά με τη διδασκαλία των θεμάτων κοινωνικής και ηθικής μάθησης.

Το ερωτηματολόγιο περιελάμβανε ένα συνδυασμό ανοιχτών ερωτήσεων, προκειμένου να παρέχει ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών. Οι ερωτήσεις αυτές είχαν ως στόχο τη συλλογή συγκεκριμένων πληροφοριών σχετικά με την εμπειρία και τις προτιμήσεις των εκπαιδευτικών όσον αφορά τη χρήση λογοτεχνικών κειμένων για την ενίσχυση της κοινωνικής και ηθικής μάθησης. Επίσης, παρείχαν τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να αναπτύξουν τις ιδέες τους, να παρουσιάσουν παραδείγματα από την πρακτική τους εμπειρία και να εκφράσουν ενδεχόμενες δυσκολίες ή προκλήσεις που αντιμετωπίζουν.

Η διαδικασία συλλογής δεδομένων έγινε με αποστολή ερωτηματολογίων μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σε μια επιλεγμένη ομάδα εκπαιδευτικών που είχαν εμπειρία στη διδασκαλία του Δημοτικού Σχολείου και ειδικότερα στη χρήση λογοτεχνικών κειμένων για την ανάπτυξη κοινωνικών και ηθικών δεξιοτήτων. Η ανάλυση των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν από τα ερωτηματολόγια έγινε με μια ποσοτική προσέγγιση, στηριζόμενοι στην εξέταση των κύριων θεμάτων και μοτίβων που προέκυψαν από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών (Creswell, 2014). Η καταγραφή των πληροφοριών και η εξαγωγή συμπερασμάτων έγινε με βάση την ποιοτική ανάλυση που εστίασε στην ποιότητα των πληροφοριών και στη συχνότητα εμφάνισης των διαφορετικών θεμάτων. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης παρουσιάστηκαν με σαφήνεια και συνοχή, προσφέροντας μια ολοκληρωμένη εικόνα των απόψεων και των εμπειριών των εκπαιδευτικών σχετικά με το θέμα.

Η μεθοδολογία έρευνας για το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε στην εργασία περιλάμβανε τα ακόλουθα βήματα. Αρχικά, αναπτύχθηκε το ερωτηματολόγιο με βάση τους στόχους της έρευνας και τις ερευνητικές ερωτήσεις. Επιλέχθηκαν οι ερωτήσεις που θα παρείχαν τις απαιτούμενες πληροφορίες για την ανάλυση του θέματος. Πριν την εφαρμογή του ερωτηματολογίου σε μεγάλη κλίμακα, πραγματοποιήθηκε μια πιλοτική δοκιμή με μια μικρή ομάδα συμμετεχόντων. Αυτό είχε σκοπό να διαπιστωθεί η κατανόηση και η αποδοχή των ερωτήσεων από τους συμμετέχοντες και να διορθωθούν πιθανές ανακρίβειες ή ασάφειες. Το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε σε μια επιλεγμένη δειγματοληπτική ομάδα, η οποία αντιπροσώπευε τον πληθυσμό που μελετούσαμε. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο με βάση τις προσωπικές τους απόψεις και εμπειρίες. Μετά τη συλλογή των δεδομένων, προχωρήσαμε στην ανάλυσή τους. Χρησιμοποιήθηκαν στατιστικές μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης δεδομένων για να εξάγουμε συμπεράσματα και να ερμηνεύσουμε τα αποτελέσματα. Τα αποτελέσματα αναλύθηκαν και ερμηνεύθηκαν με βάση τους στόχους της έρευνας και τις ερευνητικές ερωτήσεις. Τα ευρήματα συνδέθηκαν με την υπάρχουσα βιβλιογραφία και θεωρητικό πλαίσιο.

*Στυλιανή Χατζάλα, Απόψεις εκπαιδευτικών
για την Κοινωνική και Ηθική Μάθηση
μέσα από το Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α΄ και Β΄ Δημοτικού Σχολείου «το
Δελφίνι»: Μελέτη Περίπτωσης*

Με αυτόν τον τρόπο, το ερωτηματολόγιο χρησιμοποιήθηκε ως εργαλείο για τη συλλογή δεδομένων και την κατανόηση των απόψεων και των αντιδράσεων των συμμετεχόντων σχετικά με το θέμα της έρευνας.

Κεφάλαιο 2. Θεωρητικό Υπόβαθρο

2.1 Κοινωνική και Ηθική Μάθηση

Κοινωνική Μάθηση:

Η κοινωνική και η ηθική μάθηση αποτελούν σημαντικά πεδία της εκπαιδευτικής και ψυχολογικής έρευνας που εξελίσσονται διαρκώς με τον χρόνο. Η κοινωνική μάθηση, σύμφωνα με τη θεωρία του Albert Bandura, (Bandura, 1977) αναφέρεται στη διαδικασία μάθησης που λαμβάνει χώρα μέσω της παρατήρησης και της αλληλεπίδρασης με άλλα άτομα, ιδίως με μοντέλα. Ο Bandura υποστήριξε ότι οι άνθρωποι μαθαίνουν συμπεριφορές, πεποιθήσεις και αξίες από τους άλλους μέσω της παρατήρησης και της μετέπειτα μιμητικής ή αναπαραγωγικής συμπεριφοράς. Κεντρικό στοιχείο της θεωρίας του είναι η έννοια του "μοντέλου", όπου ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων χρησιμεύουν ως πηγή μάθησης μέσω της παρατήρησης. Τα μοντέλα μπορούν να είναι τόσο θετικά όσο και αρνητικά, και η εκμάθηση μπορεί να συμπεριλαμβάνει συμπεριφορές, πεποιθήσεις, αξίες και αντιλήψεις (Durkheim, 2017).

Μια σημαντική έννοια στη θεωρία του είναι η αυτοαποτελεσματικότητα, που αναφέρεται στην πεποίθηση ενός ατόμου για τη δική του ικανότητα να επιτύχει συγκεκριμένους στόχους και να αντιμετωπίσει προκλήσεις. Η αυτοαποτελεσματικότητα επηρεάζει την προσπάθεια και την επιμονή ενός ατόμου να μάθει και να αντιγράψει συμπεριφορές από μοντέλα. Σύμφωνα με τη θεωρία του Bandura, η ενίσχυση είναι ένα σημαντικό στοιχείο της κοινωνικής μάθησης. Οι ανταμοιβές και οι τιμωρίες που λαμβάνει ένα άτομο μπορούν να επηρεάσουν την πιθανότητα επανάληψης μιας συγκεκριμένης συμπεριφοράς που έχει παρατηρήσει σε ένα μοντέλο (Bandura, 1977).

Η θεωρία του έχει επηρεάσει την εκπαιδευτική ψυχολογία και την πρακτική εκπαίδευσης. Έχει αναδείξει τη σημασία των υποδειγμάτων και της παρουσίας θετικών μοντέλων για την εκπαίδευση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων. Επιπλέον, η θεωρία έχει εφαρμοστεί σε πολλούς τομείς, όπως η κλινική ψυχολογία, η συμπεριφορική θεραπεία και η ανάλυση της συμπεριφοράς στον τομέα της ψυχολογίας της υγείας. Μέχρι και σήμερα, η κοινωνική μάθηση σύμφωνα με τη θεωρία του Albert Bandura, (Bandura, 1977) παραμένει μια σημαντική και επίκαιρη προσέγγιση για την κατανόηση του πώς μαθαίνουμε από τους

άλλους και πώς επηρεάζουμε τη συμπεριφορά μας και την ανάπτυξή μας μέσω των κοινωνικών συναλλαγών.

Ηθική Μάθηση:

Η ηθική μάθηση, σύμφωνα με τον Albert Bandura, (Bandura, 1977), αναπτύσσεται μέσα από τη διαδικασία της κοινωνικής μάθησης και της αυτοαποτίμησης. Βάσει της θεωρίας του, οι άνθρωποι μαθαίνουν τις ηθικές αξίες, τις πεποιθήσεις και τη συμπεριφορά που σχετίζεται με την ηθική διαδικασία τόσο από την παρατήρηση άλλων όσο και από την ανάλυση των αποτελεσμάτων των δράσεων τους.

Στην αρχή της ηθικής μάθησης, τα παιδιά αντιγράφουν τη συμπεριφορά των ενηλίκων και των συνομηλίκων τους. Αυτός ο μηχανισμός, γνωστός ως "κοινωνική μίμηση" ή "μοντελοποίηση," είναι κρίσιμος για την ανάπτυξη της ηθικής συνείδησης. Παρατηρώντας τον τρόπο με τον οποίο ενήλικες αντιμετωπίζουν διαφορετικές καταστάσεις και το πως εκφράζουν τις ηθικές τους αξίες, τα παιδιά αρχίζουν να κατανοούν τις διαφορές μεταξύ σωστού και λανθασμένου (Bandura, 1977) .

Η θεωρία του Bandura επίσης υποστηρίζει τη σημασία της αναδρομικής διαδικασίας στην ηθική μάθηση. Αυτό σημαίνει ότι οι άνθρωποι εξετάζουν τα αποτελέσματα των ενεργειών τους και προσαρμόζουν τη συμπεριφορά τους ανάλογα. Όταν κάποιος παραβιάζει τις ηθικές αξίες του, η εσωτερική συνείδηση και η αυτοαποτίμηση μπορούν να τον οδηγήσουν να αλλάξει τη συμπεριφορά του για να συμμορφωθεί περισσότερο με τις επιθυμητές ηθικές αξίες. Ως εκ τούτου, η ηθική μάθηση βασίζεται στη διαδικασία της αυτοπροσαρμογής και της αυτοαξιολόγησης. Οι άνθρωποι συνειδητοποιούν τη σημασία της συμπεριφοράς τους στην κοινωνία και τη σχέση της με τις ηθικές τους πεποιθήσεις (Anderson, Anderson & Lynch, 1988).

Στη σύγχρονη εποχή, αυτή η ηθική μάθηση εξελίσσεται με τη βοήθεια της τεχνολογίας και των μέσων κοινωνικής επικοινωνίας. Οι άνθρωποι συχνά ερευνούν και συζητούν ηθικά ζητήματα online, κοινοποιούν απόψεις τους και λαμβάνουν ανατροφοδότηση από τους άλλους (Johnson, 2003) . Σχολεία και πανεπιστήμια παρέχουν ευκαιρίες για τη διδασκαλία των ηθικών αξιών και την προώθηση της συνείδησης των ηθικών ζητημάτων (Applebee & Langerm, 2011) .

Ωστόσο, η ηθική μάθηση στηρίζεται στη θεωρία του Bandura και αναπτύσσεται μέσω της κοινωνικής μάθησης, της αυτοαξιολόγησης και της αναδρομικής διαδικασίας. Στη

σύγχρονη εποχή, η τεχνολογία και η εκπαίδευση συμπληρώνουν αυτήν τη διαδικασία, βοηθώντας τους ανθρώπους να αναπτύσσουν και να διαμορφώνουν τις ηθικές τους πεποιθήσεις και συμπεριφορές (Langer, 2001) .

Συνολικά, τόσο η κοινωνική όσο και η ηθική μάθηση συνεχίζουν να εξελίσσονται στην πάροδο του χρόνου, προσαρμόζοντας τις θεωρίες τους και τις μεθόδους τους σε νέες πραγματικότητες και τεχνολογικές εξελίξεις. Ο συνδυασμός της κοινωνικής και της ηθικής μάθησης είναι ζωτικός για τη δημιουργία ενημερωμένων, κοινωνικά ευαισθητοποιημένων ατόμων που μπορούν να συμβάλλουν στη βελτίωση της κοινωνίας (Durkheim, 2017).

Στο σημείο αυτό εμπλέκεται ο ρόλος του σχολείου και του εκπαιδευτικού που με βάση το αναλυτικό πρόγραμμα και με τη διδασκαλία συγκεκριμένων δεξιοτήτων, αντικειμένων, θεματολογίου παίρνουν τη σκυτάλη και συνδιαμορφώνουν την ηθική και κοινωνική μάθηση των μαθητών της σημερινής κοινωνίας (Gilligan, 1982) .

2.2. Κοινωνικοπολιτική λειτουργία του σχολείου

Η κοινωνικοπολιτική λειτουργία του σχολείου αποτελεί ένα σημαντικό και πολυδιάστατο θέμα που επηρεάζει την εκπαιδευτική διαδικασία και τον ρόλο του σχολείου στην κοινωνία. Η λειτουργία αυτή αναφέρεται στην ικανότητα του σχολείου να διαμορφώνει και να επηρεάζει τις κοινωνικές, πολιτικές και πολιτισμικές δομές της κοινωνίας (Καζάζη, 2004). Από την αντιμετώπιση της πολυμορφίας και της ανισότητας έως την προώθηση της πολιτικής συνείδησης και του δημοκρατικού συμβιβασμού, το σχολείο εκτελεί πολλαπλούς ρόλους που συνεισφέρουν στην οικοδόμηση μιας κοινωνίας βασισμένης στη δικαιοσύνη, την ισότητα και την αλληλεγγύη (Hargreaves, 1998) .

Ένας από τους βασικούς τρόπους με τους οποίους το σχολείο εκπληρώνουν την κοινωνικοπολιτική του λειτουργία είναι μέσω της προώθησης της κοινωνικής συνοχής και της αλληλεγγύης. Μέσα από την εκπαίδευση και την κοινωνική αλληλεπίδραση, το σχολείο διδάσκει την αξία της συνεργασίας και της αμοιβαίας στήριξης, ενθαρρύνοντας τη δημιουργία ενός κοινωνικού πλαισίου όπου οι μαθητές αναγνωρίζουν τη σημασία της συνεργασίας και της αλληλοβοήθειας για την επίλυση προβλημάτων και την επίτευξη κοινών στόχων (Κυπριωτάκης, 2001). Επίσης το σχολείο διαδραματίζει ένα σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση της κοινωνικής ανισότητας και των διακρίσεων. Μέσω της παροχής ίσων ευκαιριών εκπαίδευσης για όλους, το σχολείο προσφέρει ένα περιβάλλον

όπου οι μαθητές ανεξαρτήτως κοινωνικής, οικονομικής ή εθνοπολιτιστικής καταγωγής έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν το δυναμικό τους και να επιτύχουν τους προσωπικούς τους στόχους (Gilligan, 1993).

Το σχολείο λειτουργεί επίσης ως φορέας προώθησης της πολιτικής συνείδησης και της πολιτικής συμμετοχής. Μέσω της εκπαίδευσης στα θέματα της πολιτικής, της κοινωνίας και των δικαιωμάτων, το σχολείο ενισχύει την ικανότητα των μαθητών να συμμετέχουν ενεργά στη δημόσια σφαίρα και να ασκούν τα δικαιώματά τους ως πολίτες (Maslow, 1943). Παράλληλα, προάγει τον δημοκρατικό διάλογο και την κριτική σκέψη, ενθαρρύνοντας τους μαθητές να αμφισβητούν τις εξουσίες και να επιδιώκουν την αλλαγή για τη βελτίωση της κοινωνίας. Επιπλέον, το σχολείο αποτελεί χώρο διαμόρφωσης των κοινωνικών και πολιτισμικών αξιών (Hargreaves, 1998) . Μέσω της εκπαίδευσης στην ηθική, την ανθρωπιστική και την πολιτισμική κατανόηση, Το σχολείο προωθεί την ανάπτυξη της ευαισθησίας και του σεβασμού προς τη διαφορετικότητα και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Μέσα από την εκμάθηση της ιστορίας. Της λογοτεχνίας και των τεχνών, το σχολείο ενισχύει την κατανόηση και το σεβασμό προς τις διαφορετικές πολιτισμικές παραδόσεις και αξίες. (Καζάζη, 2004)

Τέλος το σχολείο λειτουργεί ως πρωταρχικός χώρος διαμόρφωσης της ταυτότητας και της κοινωνικής ταυτότητας των μαθητών. Καθώς μέσω της εκπαίδευσης στην προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη, το σχολείο ενθαρρύνει τους μαθητές να ανακαλύψουν τον εαυτό τους, να ανακαλύψουν τα δικά τους ταλέντα και τις δικές τους δυνατότητες και να αποκτήσουν την αυτοπεποίθηση και την αυτοεκτίμηση που απαιτείται για την επίτευξη των προσωπικών τους στόχων. (Durkheim, 2017)

Συνοψίζοντας, η κοινωνικοπολιτική λειτουργία του σχολείου είναι ζωτικής σημασίας για την οικοδόμηση μιας δίκης, ισότιμης και δημοκρατικής κοινωνίας. Μέσω της προώθησης της κοινωνικής συνοχής, της αντιμετώπισης της κοινωνικής ανισότητας και των διακρίσεων, της πολιτικής εκπαίδευσης και της προαγωγής των κοινωνικών και πολιτισμικών αξιών, το σχολείο συμβάλλει στη δημιουργία ενός κόσμου όπου κάθε άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει το δυναμικό του και να συμβάλλει στην ευημερία της κοινότητας.

2.3. Ο ηθικοπλαστικός ρόλος του σχολείου στη σύγχρονη εποχή

Ο ηθικοπλαστικός ρόλος του σχολείου στη σύγχρονη εποχή αποτελεί ένα θέμα εξαιρετικής σημασίας, καθώς το σχολείο διαδραματίζει καίριο ρόλο στη διαμόρφωση των αξιών, των ηθών, και της κοινωνικής συνείδησης των νέων γενεών. Αναλύοντας τον εν λόγω ρόλο, αναδεικνύονται οι πολλαπλές πτυχές που καλείται να επηρεάσει το σχολείο, ενώ υπογραμμίζεται η ανάγκη για αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος, προκειμένου να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στις απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής. (Durkheim, 2017)

Ο ηθικοπλαστικός ρόλος του σχολείου περιλαμβάνει τη διδασκαλία και την προαγωγή των ηθικών αξιών, όπως το ενδιαφέρον για τον κοινωνικό διάλογο, τη συνεργασία, τη δικαιοσύνη, το ενδιαφέρον για το περιβάλλον και τη συνείδηση της πολιτικής ευθύνης (Αποστολίδου, Κόκορης, Μπακογιάννης & Χονιολίδου, x.x). . Στη σύγχρονη εποχή, όπου η κοινωνία αντιμετωπίζει καθημερινά αναρίθμητες προκλήσεις όπως η κλιματική αλλαγή, η τεχνολογική εξέλιξη και οι κοινωνικές ανισότητες, το σχολείο πρέπει να διαδραματίσει καίριο ρόλο στην εκπαίδευση των μαθητών όχι μόνο σε θέματα γνώσης, αλλά και στην ενίσχυση του ηθικού τους επιπέδου (Gardner, 1999).

Ένας αναβαθμισμένος ηθικοπλαστικός ρόλος του σχολείου περικλείει την προώθηση της κριτικής σκέψης και της διαπραγματευτικής δεξιότητας. Οι μαθητές πρέπει να ενθαρρύνονται να σκέφτονται ανεξάρτητα, να εξετάζουν διάφορες ηθικές προοπτικές και να αναλαμβάνουν ευθύνες για τις επιλογές τους. Αυτό διευκολύνει την ανάπτυξη μιας συνεκτικής και αξιολογικής ηθικής βάσης, που θα καθοδηγεί τις ενέργειες τους στο μέλλον (Καζάζη, 2004).

Το σχολείο πρέπει να επικεντρώνεται στη διδασκαλία της συνειδητής και βιώσιμης συμπεριφοράς προς το περιβάλλον και την κοινωνία. Οι μαθητές πρέπει να κατανοούν τις συνέπειες των επιλογών τους στο περιβάλλον και στην κοινωνία και να αναπτύσσουν την ικανότητα να λαμβάνουν βιώσιμες αποφάσεις (Durkheim, 2017).

Επιπροσθέτως, το σχολείο πρέπει να αναγνωρίζει τη σημασία της πολιτικής συμμετοχής και του κοινωνικού ακτιβισμού. Οι μαθητές πρέπει να ενθαρρύνονται να συμμετέχουν σε δημοκρατικές διαδικασίες, όπως οι εκλογές και οι δημόσιες συζητήσεις, και να αναπτύσσουν την ικανότητα να επηρεάζουν την κοινωνία για το καλό τους και το κοινό καλό (Harlen, 2006) .

Συνοψίζοντας, ο ηθικοπλαστικός ρόλος του σχολείου στη σύγχρονη εποχή είναι κρίσιμος για τη διαμόρφωση της ηθικής, της συνείδησης και των αξιών των νέων. Το σχολείο πρέπει να ενισχύσει την κριτική σκέψη, την ανάπτυξη βιώσιμων συμπεριφορών και τον ενεργό ρόλο των μαθητών στην κοινωνία (Lave & Wenger, 1991). Με αυτόν τον τρόπο, συμβάλλει στη δημιουργία μιας επίκαιρης και ηθικά ανεκτικής γενιάς, έτοιμης να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της σύγχρονης εποχής.

2.4. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού είναι ζωτικής σημασίας και αποτελεί ένα από τα κύρια θέματα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ο εκπαιδευτικός δεν αναλαμβάνει μόνο τη μετάδοση γνώσεων, αλλά επίσης στον ρόλο του μέντορα, του οδηγού και του προτύπου για τα παιδιά. Μέσα από μια σειρά δράσεων και στρατηγικών ο εκπαιδευτικός επηρεάζει την προσωπικότητα του παιδιού, βοηθώντας το να αναπτύξει δεξιότητες, αξίες και αυτοσυνείδηση που θα τον βοηθήσουν να γίνει ευτυχισμένο και επιτυχημένο άτομο στη ζωή του (Eccles & Wigfield, 2002).

Ένας από τους κύριους τρόπους με τους οποίους η εκπαιδευτικός συμβάλλει στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού είναι μέσω της δημιουργίας ενός ασφαλούς και εμπιστευτικού περιβάλλοντος (Κωτόπουλος, 2012). Το παιδί χρειάζεται ένα περιβάλλον όπου να αισθάνεται ασφάλεια και ελευθερία να εκφράσει τις σκέψεις του, τα συναισθήματά του και τις ανησυχίες του χωρίς φόβο. Ο εκπαιδευτικός δημιουργεί αυτό το περιβάλλον μέσω της ανοιχτής επικοινωνίας, του σεβασμού και της θετικής ανάδρασης (Durkheim, 2017). Επιπλέον, ο εκπαιδευτικός λειτουργεί ως πρότυπο για τα παιδιά, επηρεάζοντας την προσωπικότητά τους μέσω του παραδείγματος του. Τα παιδιά παρατηρούν τη συμπεριφορά, τις αξίες και τις στάσεις του εκπαιδευτικού και τις ενσωματώνουν στη δική τους καθημερινότητα. Έτσι, ως εκπαιδευτικός έχει την ευθύνη να είναι ένα θετικό πρότυπο, να προάγει την αξιοπρέπεια, την ενσυναίσθηση, τη δικαιοσύνη και το σεβασμό προς όλα τα άτομα (Durkheim, 2017).

Ο εκπαιδευτικός επίσης διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων του παιδιού. Μέσω τη συνεργασία στις ομαδικές δραστηριότητες, της επίλυσης προβλημάτων και συγκρούσεων και της επικοινωνίας μεταξύ των

συνομηλίκων, το παιδί μαθαίνει πώς να αλληλεπιδρά με άλλα άτομα, να αναγνωρίζει τα συναισθήματά του και να αντιμετωπίζει τις διαφορές με σεβασμό και κατανόηση (Αποστολίδου, Κόκορης, Μπακογιάννης & Χοντολίδου, x.x). . Επιπλέον, η εκπαιδευτικός συμβάλλει στην ανάπτυξη της αυτοσυνείδησης και της αυτοεκτίμησης του παιδιού (Κωτόπουλος, 2012) . Μέσω της παροχής θετικής ανάδρασης, της ενθάρρυνσης και της υποστήριξης, ο εκπαιδευτικός βοηθάει το παιδί να αναγνωρίσει τις δυνατότητές του, να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις και να αναπτύξει αυτοπεποίθηση για την επίτευξη των στόχων του. Τέλος, ο εκπαιδευτικός συμβάλλει στην ανάπτυξη των αξιών και των ηθικών προσανατολισμών του παιδιού (Fitch, Newby, Ballestero, & Marshall, 2001). Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της διδασκαλίας της ηθικής, του σεβασμού προς τους άλλους και της προαγωγής της δικαιοσύνης και της αλληλεγγύης. Έτσι, ο εκπαιδευτικός βοηθάει το παιδί να αναπτύξει ένα ηθικό πλαίσιο που θα καθοδηγεί τις ενέργειές του και τις σχέσεις του με τους άλλους (Αποστολίδου, Πασχαλίδης & Χοντολίδου, 2002) .

Επομένως, ο εκπαιδευτικός διαδραματίζει ένα πολύ σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού. Μέσω της δημιουργίας ενός ασφαλούς και υποστηρικτικού περιβάλλοντος, του παραδείγματος του, της καθοδήγησης του και της ενίσχυσης των δεξιοτήτων και των αξιών , ο εκπαιδευτικός επιτρέπει στο παιδί να αναπτύξει το δυναμικό του και να γίνει ευτυχισμένο και επιτυχημένο άτομο στη ζωή του (Αποστολίδου, Πασχαλίδης & Χοντολίδου, 2002) .

2.5. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη διδασκαλία του Ανθολογίου Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη διδασκαλία του Ανθολογίου Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου είναι πολύ σημαντικός και πολυδιάστατος, καθώς απαιτείται η επίγνωση των παιδαγωγικών αρχών και των αναγκών των μαθητών για την αποτελεσματική διδασκαλία του υλικού. Η διδασκαλία του Ανθολογίου έχει σκοπό να εισάγει τους μαθητές στον κόσμο της λογοτεχνίας και να τους ενθαρρύνει να ανακαλύψουν τη χαρά της ανάγνωσης και της δημιουργικότητας (Γκόβαρης, 2001) . Ο εκπαιδευτικός διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο σε αυτή τη διαδικασία, παρέχοντας κατάλληλες εκπαιδευτικές εμπειρίες και ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη κριτικής σκέψης και φαντασίας (Καζάζη, 2004).

Ο εκπαιδευτικός πρέπει να είναι πρώτα απ' όλα ένας καλός γνώστης του υλικού που διδάσκει. Αυτό σημαίνει όχι μόνο να γνωρίζει τα λογοτεχνικά κείμενα του Ανθολογίου, αλλά και να τα κατανοεί βαθιά, να αναγνωρίζει τα μηνύματά τους και να μπορεί να τα προσαρμόζει στις ανάγκες και τις ικανότητες των μαθητών. Ο εκπαιδευτικός πρέπει επίσης να είναι εξοικειωμένος με τις διαφορετικές προσεγγίσεις διδασκαλίας και να επιλέγει τις κατάλληλες για την προαγωγή της μάθησης και της κατανόησης των μαθητών (Γκόβαρης, 2001). Ένας σημαντικός ρόλος του εκπαιδευτικού στη διδασκαλία του Ανθολογίου είναι η δημιουργία ενός ενδιαφέροντος και προκλητικού περιβάλλοντος μάθησης. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω ποικίλων δραστηριοτήτων και προσεγγίσεων, όπως η συζήτηση για τα θέματα και τα μηνύματα των κειμένων, η δημιουργική γραφή και οι εργασίες βασισμένες σε λογοτεχνικά κείμενα (Dewey, 1938). Ο εκπαιδευτικός πρέπει επίσης να προσφέρει ευκαιρίες για την εξερεύνηση των θεμάτων από διαφορετικές οπτικές γωνίες και την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της αναλυτικής ικανότητας των μαθητών (Καζάζη, 2004).

Επιπλέον, ο εκπαιδευτικός διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην ανάπτυξη των γλωσσικών και κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών μέσω της διδασκαλίας του Ανθολογίου. Μέσα από την ανάλυση των κειμένων, τη συζήτηση και την αναγνώριση των γλωσσικών μοντέλων και των κοινωνικών προσδοκιών που παρουσιάζονται, ο εκπαιδευτικός βοηθά τους μαθητές να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους στη γραπτή και προφορική έκφραση, καθώς και στην κατανόηση και την ανάλυση των κοινωνικών και πολιτισμικών πτυχών της γλώσσας (Brown Collins & Duguid, 1989). Επιπλέον, ο εκπαιδευτικός πρέπει να διαδραματίζει ρόλο καθοδήγησης και υποστήριξης στην ανάπτυξη της λογοτεχνικής και πολιτισμικής ευαισθησίας των μαθητών. Μέσω της παρουσίασης διαφορετικών λογοτεχνικών έργων από διαφορετικές εποχές και πολιτισμούς, ο εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τους μαθητές να αναγνωρίσουν και να εκτιμήσουν τις ποικίλες προσεγγίσεις της ανθρώπινης εμπειρίας και του πολιτισμού. Τέλος, ο εκπαιδευτικός παίζει σημαντικό ρόλο στην αξιολόγηση και την ανάδραση της μάθησης των μαθητών (Kohlberg, 1984). Μέσω της παρακολούθησης της προόδου τους, της αξιολόγησης των εργασιών τους και της παροχής συστηματικής ανατροφοδότησης, ο εκπαιδευτικός βοηθά τους μαθητές να βελτιώσουν τις δεξιότητές τους και να αναπτύξουν το ενδιαφέρον τους για τη λογοτεχνία και τη γλώσσα (Rest, 1986).

Συνοψίζοντας, ο εκπαιδευτικός διαδραματίζει έναν σημαντικό ρόλο στη διδασκαλία του Ανθολογίου Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου. Μέσω της παροχής ενδιαφέροντων, προκλητικών και εμπειρικών εκπαιδευτικών εμπειριών, της υποστήριξης της γλωσσικής και κοινωνικής ανάπτυξης των μαθητών και της προώθησης της λογοτεχνικής και πολιτισμικής ευαισθησίας, ο εκπαιδευτικός συμβάλλει στην ολοκληρωμένη εκπαίδευση και ανάπτυξη των μαθητών του.

2.6. Διδακτικές προσεγγίσεις κοινωνικοποίησης του παιδιού μέσα από κείμενα και εικόνες του Ανθολογίου Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου

Οι διδακτικές προσεγγίσεις για την κοινωνικοποίηση του παιδιού μέσα από κείμενα και εικόνες του Ανθολογίου Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου αποτελούν ένα σημαντικό κομμάτι της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η κοινωνικοποίηση αναφέρεται στη διαδικασία μέσω της οποίας τα παιδιά αποκτούν και ενσωματώνουν τις κοινωνικές αξίες, τις προσδοκίες και τα πρότυπα της κοινωνίας στην οποία ζουν. Τα κείμενα και οι εικόνες που περιλαμβάνονται στο Ανθολόγιο μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους εκπαιδευτικούς για να προωθήσουν την κοινωνική ευαισθησία, την κατανόηση των διαφορών και την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης στους μαθητές (Nucci & Turiel, 2000)

Μία από τις διδακτικές προσεγγίσεις είναι η χρήση ποικίλων λογοτεχνικών κειμένων που αντιπροσωπεύουν διαφορετικές πτυχές της κοινωνίας και του πολιτισμού. Μέσα από την ανάγνωση και τη συζήτηση αυτών των κειμένων, οι μαθητές μπορούν να κατανοήσουν τις διαφορές στις εμπειρίες και τις απόψεις των ανθρώπων σε διαφορετικά κοινωνικά πλαίσια (Piaget, 1968). Για παράδειγμα, ένα κείμενο που αναφέρεται σε ένα παιδί που αντιμετωπίζει δυσκολίες στο σχολείο λόγω της οικονομικής του κατάστασης μπορεί να ενισχύσει την ευαισθησία των μαθητών στις κοινωνικές ανισότητες και να τους ενθαρρύνει να εκφράσουν συμπόνια και αλληλεγγύη προς τους συμμαθητές τους (Καζάζη, 2004).

Επίσης, η χρήση εικόνων μπορεί να ενισχύσει την κοινωνική ευαισθησία των μαθητών και να τους βοηθήσει να κατανοήσουν τις διαφορές στις πρακτικές και τις πεποιθήσεις των ανθρώπων από διαφορετικούς πολιτισμούς και παραδόσεις. Οι εικόνες μπορούν να παρουσιάζουν σκηνές από την καθημερινή ζωή, τις γιορτές και τα έθιμα διαφορετικών πολιτισμών, καθώς και συμβολικές εικόνες που αναπαριστούν κοινωνικά ζητήματα και αξίες. Μέσα από τη συζήτηση των εικόνων αυτών, οι μαθητές μπορούν να

αναπτύξουν ευαισθησία στις διαφορετικές πραγματικότητες και να αναγνωρίσουν την αξία του σεβασμού και της ανοχής προς τις διαφορές (Nucci & Turiel, 2000) .

Επιπλέον, μια άλλη διδακτική προσέγγιση είναι η διαχείριση συγκρούσεων και η προώθηση του διαλόγου και της κατανόησης μεταξύ των μαθητών. Μέσω της συζήτησης και του διαλόγου για διάφορα κοινωνικά ζητήματα που προκύπτουν από τα κείμενα και τις εικόνες του Ανθολογίου, οι μαθητές μπορούν να εκφράσουν τις απόψεις τους, να μάθουν να ακούν τις απόψεις των άλλων και να ερευνήσουν τις διαφορετικές προσεγγίσεις σε κοινωνικά ζητήματα (Κοσμίδου–Hardy, 2008). Ο εκπαιδευτικός διαδραματίζει εδώ καθοριστικό ρόλο ως καθοδηγητής του διαλόγου και ως προωθητής της ανοιχτής και σεβαστικής επικοινωνίας μεταξύ των μαθητών. Επιπλέον, μια ακόμα διδακτική προσέγγιση είναι η χρήση των κειμένων και των εικόνων για την προώθηση των δεξιοτήτων της κριτικής σκέψης και της ανάλυσης. Μέσω της ανάλυσης των κειμένων και των εικόνων, οι μαθητές μπορούν να αναπτύξουν την ικανότητα να αξιολογούν και να ερμηνεύουν πληροφορίες, να αναγνωρίζουν προκαταλήψεις και να αναζητούν πολυπολιτισμικές και πολυπολιτισμικές προσεγγίσεις στα θέματα που ανακύπτουν (Καζάζη, 2004).

Τέλος, οι διδακτικές προσεγγίσεις πρέπει να προάγουν την αξιοποίηση των μαθηματικών ευκαιριών για την προώθηση της κοινωνικής κατανόησης και της ενσυναίσθησης. Για παράδειγμα, μπορεί να ζητηθεί από τους μαθητές να αναλύσουν και να συγκρίνουν γραφικά διαγράμματα ή να χρησιμοποιήσουν στατιστικά δεδομένα για να κατανοήσουν κοινωνικά ζητήματα, όπως η ανισότητα στην πρόσβαση στην εκπαίδευση ή η κοινωνική ανισότητα. Μέσω αυτών των δραστηριοτήτων, οι μαθητές μπορούν να αναπτύξουν δεξιότητες στον τρόπο που χρησιμοποιούν τα μαθηματικά για την κατανόηση και την ανάλυση των κοινωνικών προβλημάτων (Fitch, Newby, Ballestero, & Marshall, 2001).

Επομένως, οι διδακτικές προσεγγίσεις για την κοινωνικοποίηση του παιδιού μέσα από κείμενα και εικόνες του Ανθολογίου Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου μπορούν να προάγουν την κοινωνική ευαισθησία, την κατανόηση των διαφορών, την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης και τη διαμόρφωση της κριτικής σκέψης των μαθητών. Μέσω της ανάλυσης και της συζήτησης των κειμένων και των εικόνων, οι μαθητές μπορούν να εξερευνήσουν και να κατανοήσουν τις διάφορες πτυχές της κοινωνίας και να αναπτύξουν δεξιότητες που

θα τους επιτρέψουν να είναι ενεργοί και ενημερωμένοι πολίτες στο μέλλον (Durkheim, 2017).

2.7 Ορισμός της Κριτικής Σκέψης

Η κριτική σκέψη αντιπροσωπεύει μια βασική διανοητική ικανότητα που επιτρέπει στα άτομα να αξιολογούν, να αναλύουν και να αντιμετωπίζουν προβλήματα ή καταστάσεις με κριτικό τρόπο σκέψης. Είναι μια διαδικασία στην οποία το άτομο διερευνά και αξιολογεί επιμελώς τις πληροφορίες που δέχεται, προκειμένου να διαμορφώσει ένα ενημερωμένο και ευσταθές συμπέρασμα. Στην ουσία, η κριτική σκέψη αναπτύσσει την ικανότητα των ατόμων να εξετάζουν και να αναλύουν τις πληροφορίες με σκοπό τη διαμόρφωση συνειδητών και ενημερωμένων απόψεων και αποφάσεων (Darling-Hammond & Bransford, 2005).

Η διαδικασία της κριτικής σκέψης περιλαμβάνει την αναγνώριση, την ανάλυση και την αξιολόγηση των πληροφοριών και των ισχυρισμών που παρουσιάζονται. Αυτό συχνά περιλαμβάνει την αξιολόγηση των πηγών των πληροφοριών, τη διερεύνηση πιθανών προκαταλήψεων ή παραπληροφόρησης και την ανάλυση των συνεπειών των επιλογών που κάνουν (Brown Collins & Duguid, 1989).

Μια σημαντική πτυχή της κριτικής σκέψης είναι η ικανότητα να επιδεικνύει ανοιχτό μυαλό και ευελιξία στην αντιμετώπιση νέων ιδεών και απόψεων, καθώς και η διατήρηση ενός κριτικού πνεύματος. Η κριτική σκέψη ενθαρρύνει την αυτοεπικριτική και την επιδίωξη συνεχούς βελτίωσης και ανάπτυξης των ικανοτήτων ανάλυσης και αξιολόγησης (Kohlberg, 1971).

Γενικά, η κριτική σκέψη θεωρείται ένα απαραίτητο εργαλείο για την επίλυση προβλημάτων, τη λήψη αποφάσεων και την ανάπτυξη ενός κριτικού πνεύματος. Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, η κριτική σκέψη αποτελεί θεμέλιο λίθο για την ανάπτυξη κοινωνικών και ηθικών δεξιοτήτων, καθώς επιτρέπει στους μαθητές να εξετάζουν και να αντιλαμβάνονται την κοινωνική και ηθική πραγματικότητα με έναν κριτικό και ανοιχτό τρόπο σκέψης (Kohlberg, 1971).

2.7.1 Συνδέσεις με την Κοινωνική και Ηθική Μάθηση

Η κριτική σκέψη είναι στενά συνδεδεμένη με την κοινωνική και ηθική μάθηση, καθώς αποτελεί ένα καίριο εργαλείο για την ανάπτυξη και την ενίσχυση των κοινωνικών και

ηθικών δεξιοτήτων των ατόμων. Η ικανότητα να αξιολογούμε, να αναλύουμε και να κατανοούμε κριτικά τις κοινωνικές και ηθικές πραγματικότητες είναι ζωτικής σημασίας για την ενεργό συμμετοχή μας στην κοινωνία και την ανάπτυξη ενός υπεύθυνου και ηθικού συμπεριφορικού προτύπου (Wertsch, 1985) .

Μέσα από την κριτική σκέψη, τα άτομα μπορούν να αναλύουν και να ερμηνεύουν τις κοινωνικές και ηθικές καταστάσεις που αντιμετωπίζουν. Μπορούν να αναγνωρίσουν τις διαφορές απόψεων και προσεγγίσεις, να αναλύουν τα αίτια και τις συνέπειες των κοινωνικών φαινομένων και να αξιολογούν τις ηθικές επιλογές και διλήμματα. Μέσα από αυτήν τη διαδικασία, τα άτομα αναπτύσσουν την ευαισθησία τους σε ηθικά θέματα και κατανοούν τη σημασία της δικαιοσύνης, της συνείδησης και της ευθύνης στην καθημερινή ζωή (Erickson, 1986) .

Η κριτική σκέψη ενθαρρύνει επίσης τη συνεργασία και τον διάλογο μεταξύ των ατόμων με διαφορετικές απόψεις και πεποιθήσεις, προωθώντας την ανταλλαγή ιδεών και την κατανόηση των διαφορετικών απόψεων. Μέσω της κριτικής σκέψης, τα άτομα μπορούν να αναπτύξουν τη δυνατότητα να εκφράζουν τις απόψεις τους με σαφήνεια και επιχειρήματα, να ακούνε ενεργά τις απόψεις των άλλων και να συμβιβάζουν τις αντιφάσεις και τις διαφορές (Δαμανάκης, 2007) .

Συνολικά, η κριτική σκέψη συμβάλλει στη διαμόρφωση ενός ηθικού και κοινωνικού πλαισίου, προάγοντας την ανάπτυξη της διαπροσωπικής επικοινωνίας, της συνεργασίας και της διαπολιτισμικής κατανόησης. Μέσω της κριτικής σκέψης, τα άτομα μπορούν να αναλάβουν ενεργό ρόλο στην κοινωνία και να συμβάλλουν στην προώθηση της δικαιοσύνης, της ελευθερίας και της αλληλεγγύης (Freire, 1970).

2.7.2 Διδακτικές Προσεγγίσεις για την Ανάπτυξη της Κριτικής Σκέψης στο Σχολείο

Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης στο σχολείο αποτελεί έναν σημαντικό στόχο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, καθώς ενισχύει τις δεξιότητες των μαθητών να αναλύουν και να κατανοούν τις κοινωνικές και ηθικές πραγματικότητες γύρω τους. Η διδασκαλία της κριτικής σκέψης απαιτεί διαφορετικές προσεγγίσεις και μεθόδους, που επιδιώκουν να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη των δεξιοτήτων αυτών στους μαθητές (Καρακίτσιος, 2013) .

Μια διδακτική προσέγγιση για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης εστιάζει στη διαμόρφωση του κατάλληλου περιβάλλοντος μάθησης, όπου οι μαθητές ενθαρρύνονται να εκφράζουν τις απόψεις τους ελεύθερα και να αναπτύξουν τον δικό τους κριτικό στοχασμό (Bruner, 1990) . Αυτή η προσέγγιση προωθεί τον διάλογο και τη συζήτηση στην τάξη, όπου οι μαθητές ενθαρρύνονται να εκφράζουν τις απόψεις τους, να παρουσιάζουν επιχειρήματα και να ακούνε ενεργά τις απόψεις των συμμαθητών τους. Μέσα από τη συζήτηση και τον διάλογο, οι μαθητές μπορούν να εντοπίζουν τις διαφορές απόψεων, να αναλύουν τα επιχειρήματα και να κρίνουν την εγκυρότητά τους (Γκότοβος, 1997) .

Μια άλλη διδακτική προσέγγιση εστιάζει στην προώθηση της κριτικής σκέψης μέσω της ανάλυσης και της ερμηνείας κειμένων και πηγών πληροφοριών. Μέσα από την ανάγνωση κειμένων και την εξέταση πηγών, οι μαθητές μπορούν να αναπτύξουν την ικανότητά τους να αναλύουν πληροφορίες, να αναγνωρίζουν τις προκαταλήψεις και τις πηγές των πληροφοριών, και να κρίνουν την αξιοπιστία τους. Επιπλέον, η ανάλυση κειμένων μπορεί να προωθήσει την κριτική σκέψη μέσω της ανάπτυξης των δεξιοτήτων της ερμηνείας και της ενσωμάτωσης των πληροφοριών σε μια συνολική αναλυτική προσέγγιση (Σακελλαρίου, Ζεμπύλας & Πέτρου, 2010).

Επιπλέον, η διδασκαλία της κριτικής σκέψης μπορεί να ενισχύεται μέσω της χρήσης ποικίλων διδακτικών εργαλείων και τεχνολογιών. Η χρήση τεχνολογικών εφαρμογών, όπως οι διαδραστικές πλατφόρμες και οι διαδικτυακοί πόροι, μπορεί να προσφέρει στους μαθητές πρόσβαση σε πλούσιο υλικό και εργαλεία ανάλυσης και ερμηνείας, που τους ενθαρρύνουν να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη (Σακελλαρίου, Ζεμπύλας & Πέτρου, 2010).

Τέλος, η αξιολόγηση της κριτικής σκέψης είναι κρίσιμη για την αποτελεσματική διδασκαλία και την προώθηση της εκπαιδευτικής επίδοσης. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν διάφορες μεθόδους αξιολόγησης, όπως οι ερωτήσεις, οι ασκήσεις, οι εργασίες ομαδικής συνεργασίας και οι έρευνες, για να αξιολογήσουν την ικανότητα των μαθητών να εφαρμόζουν την κριτική τους σκέψη σε διάφορα πεδία μάθησης και πραγματικότητες (Davidson & Sternberg, 2003) .

Συνοψίζοντας, η διδασκαλία της κριτικής σκέψης στο σχολείο απαιτεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που εστιάζει στην κατανόηση της θεωρητικής βάσης, τη χρήση διαφορετικών διδακτικών προσεγγίσεων, την εφαρμογή διαφορετικών εκπαιδευτικών εργαλείων και τεχνολογιών, καθώς και την αξιολόγηση των μαθητών για την πρόοδό τους

στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης. Με αυτόν τον τρόπο, η εκπαίδευση προσφέρει στους μαθητές τις δεξιότητες και τις ικανότητες που απαιτούνται για την ενεργό και εποικοδομητική συμμετοχή τους στη σύγχρονη κοινωνία.

2.8. Ορισμός της Ενσυναίσθησης

Η ενσυναίσθηση είναι η ικανότητα να αντιλαμβάνεται κανείς και να κατανοεί τα συναισθήματα, τις σκέψεις και τις εμπειρίες των άλλων ανθρώπων. Είναι η δυνατότητα να συναισθάνεται τις συναισθηματικές καταστάσεις και τις ανάγκες των άλλων και να εκφράζει συμπάθεια, συμπόνια και κατανόηση προς αυτούς. Η ενσυναίσθηση είναι ένα κρίσιμο στοιχείο της ανθρώπινης κοινωνικής δυναμικής και αποτελεί τη βάση για την αλληλεπίδραση, τη συνεργασία και την ενίσχυση των σχέσεων μεταξύ ατόμων (Tudge & Winterhoff, 1993).

Η ενσυναίσθηση είναι ένα σημαντικό χαρακτηριστικό της ανθρώπινης κοινωνικής νοημοσύνης και αποτελεί κλειδί για την επιτυχημένη επικοινωνία και την ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης και συνεργασίας. Η ικανότητα να κατανοεί κανείς τις ανάγκες και τα συναισθήματα των άλλων επιτρέπει την εκδήλωση συναισθηματικής συμπαράστασης, την ανάληψη ρόλου ως συμπαραστάτης και τη δημιουργία εντάσεων εμπιστοσύνης (Μάρκου, 1989).

Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, η ενσυναίσθηση παίζει έναν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και στη διαμόρφωση της συναισθηματικής νοημοσύνης των μαθητών. Η ικανότητα να αναγνωρίζουν και να εκφράζουν τα συναισθήματα των άλλων είναι σημαντική για τη διαχείριση των σχέσεων, την αντιμετώπιση της συμπεριφοράς των άλλων και τη δημιουργία θετικών σχέσεων με τους άλλους (Darling-Hammond & Bransford, 2005).

Η εκπαίδευση της ενσυναίσθησης μπορεί να γίνει μέσω ποικίλων διαδραστικών δραστηριοτήτων, όπως παιχνίδια ρόλων, ομαδικές συζητήσεις, ασκήσεις αναγνώρισης συναισθημάτων και άλλες κοινωνικές δραστηριότητες. Μέσω αυτών των δραστηριοτήτων, οι μαθητές μπορούν να εκπαιδευτούν στην αναγνώριση και την κατανόηση των συναισθημάτων των άλλων, τη συμπερίληψη και την αλληλοκατανόηση, καθώς και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας και αντιμετώπισης συναισθημάτων (Dewey, 1933).

2.8.1 Σημασία της Ενσυναίσθησης στην Εκπαιδευτική Διαδικασία

Η ενσυναίσθηση αποτελεί ένα κρίσιμο στοιχείο στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς επηρεάζει την ανάπτυξη των μαθητών σε πολλά επίπεδα. Αυτό το κείμενο θα εξετάσει τη σημασία της ενσυναίσθησης στην εκπαιδευτική διαδικασία, εστιάζοντας σε διάφορες πτυχές, όπως η επίδρασή της στη σχέση εκπαιδευτικού-μαθητή, η ανάπτυξη της κοινωνικής και συναισθηματικής νοημοσύνης, και η ενίσχυση της αντιμετώπισης της συναισθηματικής επικοινωνίας (Elias & Tobias, 1996) .

Καταρχάς, η ενσυναίσθηση παίζει έναν καθοριστικό ρόλο στη σχέση εκπαιδευτικού-μαθητή. Ένας εκπαιδευτικός που είναι ενσυναισθητοποιημένος έχει τη δυνατότητα να αναγνωρίζει και να κατανοεί τις ανάγκες, τις συναισθηματικές καταστάσεις και τις ανησυχίες των μαθητών του. Αυτή η επίγνωση του εκπαιδευτικού συμβάλλει στην επίλυση τυχόν δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι μαθητές, ενισχύει την εμπιστοσύνη τους σε αυτόν και δημιουργεί μια πιο ανοιχτή και αποδοτική εκπαιδευτική ατμόσφαιρα (Higgins, 1996) .

Επιπλέον, η ενσυναίσθηση συμβάλλει στην ανάπτυξη της κοινωνικής και συναισθηματικής νοημοσύνης των μαθητών. Όταν οι μαθητές αντιλαμβάνονται και κατανοούν τα συναισθήματα των συμμαθητών τους, αναπτύσσουν την ικανότητα να ανταποκρίνονται με ανοχή, συμπόνια και σεβασμό. Αυτό τους βοηθά να αναπτύξουν θετικές και υγιείς σχέσεις με τους άλλους, να αναγνωρίζουν τη σημασία της αμοιβαίας υποστήριξης και να αναπτύσσουν δεξιότητες συνεργασίας (Ormrod, 2011) .

Επιπλέον, η ενσυναίσθηση ενισχύει την αντιμετώπιση της συναισθηματικής επικοινωνίας μεταξύ των μαθητών. Όταν οι μαθητές αισθάνονται ότι κατανοούν και υποστηρίζονται από τους συμμαθητές τους, είναι πιο πιθανό να εκφράζουν ελεύθερα τα συναισθήματά τους και να αναζητούν βοήθεια όταν την χρειάζονται. Αυτό συμβάλλει στη δημιουργία μιας εκπαιδευτικής κοινότητας που βασίζεται στην αμοιβαία κατανόηση και στήριξη, η οποία ενισχύει το συναίσθημα ασφάλειας και ευεξίας των μαθητών (Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1998) .

Τελικά, η ενσυναίσθηση είναι ένα κλειδί για την επιτυχή εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς συμβάλλει στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που προάγει την κοινωνική ευαισθησία, τον σεβασμό και την αλληλεγγύη. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να δίνουν έμφαση στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης μέσω διάφορων δραστηριοτήτων και προσεγγίσεων, προκειμένου να ενισχυθεί η συναισθηματική και κοινωνική ευημερία των μαθητών και να

δημιουργηθεί ένα πιο εποικοδομητικό εκπαιδευτικό περιβάλλον (Eccles & Wigfield, 2002)

2.8.2 Διδακτικές Προσεγγίσεις για την Ανάπτυξη της Ενσυναίσθησης στο Σχολείο

Η ανάπτυξη της ενσυναίσθησης στο σχολείο αποτελεί ένα σημαντικό και πολυδιάστατο ζήτημα που απαιτεί διαφορετικές διδακτικές προσεγγίσεις. Σε αυτό το κείμενο, θα εξετάσουμε πώς οι εκπαιδευτικοί μπορούν να προωθήσουν την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης στους μαθητές τους μέσα από διάφορες διδακτικές προσεγγίσεις και δραστηριότητες (Flavell, 1979) .

Μια προσέγγιση είναι η διακριτική ενσυναίσθηση, η οποία περιλαμβάνει την εκμάθηση των μαθητών για τις ανάγκες, τα συναισθήματα και τις ανησυχίες των άλλων, καθώς και την ανάπτυξη ικανοτήτων όπως η αναγνώριση των συναισθημάτων και η εκφραστική επικοινωνία. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ενθαρρύνουν τους μαθητές να μοιραστούν τις εμπειρίες τους, να αναλύσουν συναισθηματικές καταστάσεις και να αναζητήσουν τρόπους υποστήριξης των συμμαθητών τους (Deci & Ryan, 2000) .

Μια άλλη προσέγγιση είναι η διαμόρφωση εκπαιδευτικών περιβαλλόντων που προάγουν την ενσυναίσθηση. Αυτό μπορεί να συμπεριλαμβάνει δραστηριότητες ομαδικής συνεργασίας, όπου οι μαθητές έρχονται σε επαφή με διαφορετικές συναισθηματικές καταστάσεις και μαθαίνουν να εκφράζονται με ενδεδειγμένο τρόπο και να εκτιμούν την ποικιλομορφία των συναισθημάτων (Howard, 2007) .

Επίσης, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν την τέχνη και τη λογοτεχνία ως μέσα για την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης. Μέσα από την καλλιτεχνική έκφραση και την ανάλυση λογοτεχνικών κειμένων, οι μαθητές μπορούν να εξερευνήσουν τα συναισθήματα και τις εμπειρίες των άλλων, ενισχύοντας έτσι την ευαισθησία τους στις ανάγκες και τα συναισθήματα των άλλων (Vygotsky, 1978) .

Τέλος, η ενσυναίσθηση μπορεί να προωθηθεί μέσω δραστηριοτήτων ανάλυσης και αξιολόγησης κοινωνικών καταστάσεων. Οι μαθητές μπορούν να συζητήσουν και να αναλύσουν πραγματικές καταστάσεις όπου πρέπει να αντιμετωπιστούν συναισθηματικά ζητήματα, ενθαρρύνοντας την εκφραστικότητα και την κατανόηση των αναγκών των άλλων (Noddings, 2012).

*Στυλιανή Χατζάλα, Απόψεις εκπαιδευτικών
για την Κοινωνική και Ηθική Μάθηση
μέσα από το Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α΄ και Β΄ Δημοτικού Σχολείου «το
Δελφίνι»: Μελέτη Περίπτωσης*

Συνοψίζοντας, η ανάπτυξη της ενσυναίσθησης στο σχολείο απαιτεί μια πολυδιάστατη προσέγγιση που συμπεριλαμβάνει την εκμάθηση, την καλλιτεχνική έκφραση, την ανάλυση κοινωνικών καταστάσεων και την ανάπτυξη ικανοτήτων ομαδικής συνεργασίας. Μέσα από αυτές τις δραστηριότητες, οι μαθητές μπορούν να εξερευνήσουν τα συναισθήματα και τις ανάγκες των άλλων, ενισχύοντας έτσι την κοινωνική τους ευαισθησία και τη συναισθηματική τους ευημερία.

Κεφάλαιο 3. Προοπτικές και Προκλήσεις στην Κοινωνική και Ηθική Μάθηση

3.1 Νέες Τάσεις και Προκλήσεις στην Εκπαιδευτική Πράξη

Όπως προαναφέρθηκε, η κοινωνική και ηθική μάθηση αποτελεί ένα θεμελιώδες στοιχείο στη σύγχρονη εκπαιδευτική πράξη, καθώς στοχεύει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων που είναι κρίσιμες για την προσωπική, κοινωνική και επαγγελματική επιτυχία των μαθητών. Η κοινωνική και ηθική μάθηση βοηθά τους μαθητές να καλλιεργήσουν ενσυναίσθηση, συνεργασία, και κριτική σκέψη, προάγοντας την ικανότητα να αντιλαμβάνονται και να αντιμετωπίζουν ηθικά διλήμματα και κοινωνικά προβλήματα (Durlak, Weissberg, Dymnicki, Taylor & Schellinger, 2011).

Η τεχνολογική πρόοδος έχει αναδιαμορφώσει τον τρόπο με τον οποίο διδάσκονται και αποκτώνται η κοινωνική και ηθική μάθηση. Ψηφιακά εκπαιδευτικά εργαλεία και πλατφόρμες, όπως διαδικτυακά παιχνίδια, εικονικές προσομοιώσεις και διαδραστικά μαθήματα, προσφέρουν δυναμικές και εμπλουτισμένες εκπαιδευτικές εμπειρίες που βοηθούν τους μαθητές να εξερευνήσουν και να αντιληφθούν κοινωνικά και ηθικά ζητήματα σε ένα περιβάλλον που προσομοιώνει την πραγματική ζωή.

Στον κόσμο της παγκοσμιοποίησης, η ανάγκη για κατανόηση και σεβασμό πολυπολιτισμικών αξιών είναι ουσιώδης. Η ΚΗΜ πρέπει να ενσωματώνει διδασκαλίες που προωθούν την πολιτισμική ευαισθησία και τη διαπολιτισμική κατανόηση, εκπαιδεύοντας τους μαθητές να αξιολογούν και να σέβονται τις διαφορετικότητες ως μέσο για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της παγκόσμιας ειρήνης (Durlak, et al., 2011).

Για την αποτελεσματική διδασκαλία της ΚΗΜ, είναι απαραίτητο να υιοθετηθούν ποικίλες διδακτικές μεθοδολογίες που συνδυάζουν θεωρητική μάθηση με πρακτική εφαρμογή. Τέτοιες μέθοδοι περιλαμβάνουν τη χρήση case studies, ρόλων και προσομοιώσεων, συνεργατικών έργων, καθώς και την ενθάρρυνση της δημιουργικής έκφρασης και της προσωπικής ανάπτυξης μέσω της αυτοσχεδιαστικής μάθησης.

Η κριτική ανάλυση των επιπτώσεων της ΚΗΜ αποτελεί μια ζωτική πτυχή για τη συνεχή βελτίωση της εκπαιδευτικής πράξης. Η αξιολόγηση των επιτυχιών και των περιορισμών των εφαρμοζόμενων μεθόδων βοηθά στη διαμόρφωση μιας πιο ισορροπημένης και αποτελεσματικής προσέγγισης, η οποία προσαρμόζεται στις συνεχώς

μεταβαλλόμενες ανάγκες της κοινωνίας και των μαθητών (Greenberg, Weissberg, O'Brien, Zins, Fredericks, Resnik, & Elias, 2003).

Αυτή η εκτενής ανάλυση αποσκοπεί να παρέχει μια ολοκληρωμένη και διεξοδική εξέταση των νέων τάσεων και προκλήσεων στην ΚΗΜ, εξετάζοντας τις ευκαιρίες και τα εμπόδια που εμφανίζονται στη σύγχρονη εκπαιδευτική πράξη. Η συνεχής εξέλιξη και προσαρμογή των διδακτικών μεθοδολογιών και προσεγγίσεων στην ΚΗΜ αποτελεί κεντρικό άξονα για την εκπαίδευση υπεύθυνων και ενσυνείδητων πολιτών, ικανών να αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις μιας διαρκώς εξελισσόμενης παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας (Durlak, et al., 2011).

3.2 Η Χρήση της Τεχνολογίας στη Διδασκαλία της Κοινωνικής και Ηθικής Μάθησης

Η χρήση της τεχνολογίας στη διδασκαλία της Κοινωνικής και Ηθικής Μάθησης αποτελεί έναν κρίσιμο παράγοντα που μπορεί να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα και τη δυναμική της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Στη σύγχρονη εποχή, η τεχνολογία διαδραματίζει έναν ολοένα αυξανόμενο ρόλο στη μετάδοση γνώσεων και αξιών, προσφέροντας πλήθος εργαλείων και πόρων που μπορούν να ενισχύσουν την ποιότητα και την προσβασιμότητα της μάθησης.

Καταρχάς, η ψηφιακή τεχνολογία επιτρέπει την ενσωμάτωση πολυμέσων και διαδραστικών στοιχείων στη διδασκαλία. Βίντεο, ψηφιακές παρουσιάσεις και διαδραστικά παιχνίδια μπορούν να κάνουν τη μάθηση πιο ελκυστική και να ενθαρρύνουν την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών. Για παράδειγμα, η χρήση εικονικών περιβαλλόντων για την αναπαράσταση ιστορικών σκηνών ή κοινωνικών διλημμάτων μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν βαθύτερα τις κοινωνικές δυναμικές και τις ηθικές συνέπειες των αποφάσεων τους (Greenberg, et al., 2003).

Επιπλέον, η τεχνολογία ενισχύει την ατομικοποίηση της μάθησης. Ψηφιακές πλατφόρμες και εφαρμογές προσφέρουν τη δυνατότητα προσαρμογής του εκπαιδευτικού υλικού στις ανάγκες και τις προτιμήσεις κάθε μαθητή. Αυτό σημαίνει ότι οι μαθητές μπορούν να προχωρούν με τον δικό τους ρυθμό, ενώ ταυτόχρονα λαμβάνουν άμεση

ανατροφοδότηση και υποστήριξη μέσω τεχνολογικών εργαλείων όπως τα συστήματα διαχείρισης μάθησης και τα εξατομικευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα (Greenberg, et al., 2003).

Η διαδραστικότητα που προσφέρουν τα ψηφιακά εργαλεία είναι ιδιαίτερα σημαντική στην κοινωνική και ηθική μάθηση, καθώς οι μαθητές είναι πιο πιθανό να αναπτύξουν κοινωνικές και ηθικές δεξιότητες όταν εμπλέκονται ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία. Παιχνίδια ρόλων, προσομοιώσεις και σενάρια βασισμένα σε πραγματικά γεγονότα μπορούν να προσφέρουν πολύτιμες ευκαιρίες για να εξερευνήσουν και να ανταποκριθούν σε διάφορες κοινωνικές καταστάσεις (Selwyn, 2016).

Παράλληλα, η τεχνολογία προσφέρει εκπληκτικές δυνατότητες για διαπολιτισμική εκπαίδευση και παγκόσμια συνείδηση. Μέσω διαδικτυακών συναντήσεων και συνεργασιών με μαθητές από διαφορετικά μέρη του κόσμου, οι μαθητές μπορούν να μάθουν για άλλες κουλτούρες και πεποιθήσεις, να ανταλλάξουν ιδέες και να αναπτύξουν σεβασμό για τη διαφορετικότητα.

3.3 Προκλήσεις στην Ανάπτυξη Κριτικής Σκέψης και Ενσυναίσθησης στη Σύγχρονη Κοινωνία

Η ανάπτυξη κριτικής σκέψης και ενσυναίσθησης στη σύγχρονη κοινωνία αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις, που προκύπτουν από την ταχύτητα τεχνολογικών αλλαγών, την πολυπλοκότητα των κοινωνικών δομών και την πολιτισμική διαφοροποίηση. Η επιτυχία στην εκπαίδευση και ανάπτυξη αυτών των δεξιοτήτων εξαρτάται από την ικανότητα να υιοθετηθούν στοχευμένες προσεγγίσεις και μέθοδοι που θα αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τις υφιστάμενες δυσκολίες (Selwyn, 2016).

Ο υπερβολικός όγκος πληροφοριών στον ψηφιακό κόσμο συχνά υπερβαίνει την ανθρώπινη ικανότητα για ανάλυση και κρίση. Αυτό το φαινόμενο μπορεί να παραλύσει την κριτική σκέψη και να οδηγήσει σε λάθος ή πρόχειρες αποφάσεις. Η εκπαίδευση πρέπει να εστιάζει στην εκμάθηση τεχνικών αξιολόγησης πηγών και διαχείρισης πληροφοριών για να ενισχύσει την κριτική σκέψη (Zins, Bloodworth, Weissberg & Walberg, 2007).

Η συχνά επιφανειακή αντιμετώπιση των θεμάτων λόγω της γρήγορης κατανάλωσης περιεχομένου στα social media και στο διαδίκτυο απειλεί την ανάπτυξη βαθύτερης

κατανόησης και κριτικής σκέψης. Οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να αναπτύξουν μεθόδους που θα προάγουν τη βαθιά ανάλυση και τη διερεύνηση συνθετότερων εννοιών.

Η διαμόρφωση της κοινής γνώμης σε σύγχρονες δημοκρατίες επηρεάζεται έντονα από την πολιτική πόλωση και τη χρήση φίλτρων που επιλέγουν πληροφορίες βάσει προκαταλήψεων. Αυτό απαιτεί από τους εκπαιδευτικούς να διδάσκουν τους μαθητές να αναγνωρίζουν και να αντιστέκονται σε τέτοιες προκαταλήψεις, καλλιεργώντας μια πιο ανοιχτή και αναλυτική προσέγγιση στην ενημέρωση.

Η ενσυναίσθηση σε ένα πολυπολιτισμικό και παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον απαιτεί από τους ανθρώπους να κατανοούν και να εκτιμούν πολιτισμικές διαφορές. Οι προκλήσεις σε αυτό το πεδίο συνδέονται με την έλλειψη ευκαιριών για βαθύτερες διαπολιτισμικές εμπειρίες και ανταλλαγές, καθώς και την παρερμηνεία ή στερεοτυπική αντίληψη για άλλες κοινότητες (Zins, et al., 2007)..

Η αυξημένη χρήση τεχνολογικών εργαλείων φέρνει την ανάγκη για κατανόηση των ζητημάτων που αφορούν τη διαφάνεια και την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Η εκπαίδευση για την ασφάλεια στο διαδίκτυο και η κατανόηση των συνεπειών της ψηφιακής παρουσίας είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη υπεύθυνων ψηφιακών πολιτών (Selwyn, 2016).

Η ανάπτυξη κριτικής σκέψης και ενσυναίσθησης απαιτεί εκπαιδευτικές μεθοδολογίες που ξεπερνούν την παραδοσιακή προσέγγιση και ενσωματώνουν καινοτόμες, διαδραστικές και πολυδιάστατες δραστηριότητες. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να χρησιμοποιούν τεχνικές που ενθαρρύνουν την αναστοχαστική σκέψη, την εμπειρική μάθηση και την αντιμετώπιση προκλήσεων μέσω ομαδικής εργασίας και διαλόγου (Zins, et al., 2007).

Αντιμετωπίζοντας αυτές τις προκλήσεις, η κοινωνία και οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί καλούνται να διαμορφώσουν περιβάλλοντα μάθησης που ενισχύουν την κριτική σκέψη και την ενσυναίσθηση. Αυτό απαιτεί μια στρατηγική συνειδητοποίηση και συστηματική προσέγγιση που θα εστιάζει τόσο στην τεχνολογική αρτιότητα όσο και στην ανθρωπιστική κατανόηση.

3.4 Προτεινόμενες Προσεγγίσεις για την Καλλιέργεια της Κοινωνικής και Ηθικής Μάθησης στην Εκπαίδευση

Η καλλιέργεια της κοινωνικής και ηθικής μάθησης στην εκπαίδευση αποτελεί ένα σύνθετο και δυναμικό πεδίο, το οποίο απαιτεί προσεκτική προσέγγιση και προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες ανάγκες της κοινωνίας και των μαθητών. Προκειμένου να αναπτυχθούν αυτές οι δεξιότητες, είναι απαραίτητο να εφαρμοστούν καινοτόμες και αποτελεσματικές μεθοδολογίες που θα ενθαρρύνουν τους μαθητές να συμμετέχουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία, να καλλιεργήσουν κριτική σκέψη και να ενσωματώσουν ηθικές αρχές στη συμπεριφορά τους.

Η χρήση του διαλόγου ως μέσο εκπαίδευσης είναι ουσιώδης για την καλλιέργεια κοινωνικών και ηθικών δεξιοτήτων. Οι μαθητές πρέπει να ενθαρρύνονται να συμμετέχουν σε συζητήσεις που αφορούν ηθικά διλήμματα, κοινωνικές προκλήσεις και πολιτικά ζητήματα. Αυτό θα τους βοηθήσει να αναπτύξουν την ικανότητα να αναλύουν διάφορες πλευρές ενός θέματος, να κατανοήσουν διαφορετικές απόψεις και να σχηματίζουν τη δική τους κριτική άποψη.

Οι δραστηριότητες που απαιτούν ομαδική εργασία και συνεργασία είναι ιδανικές για την καλλιέργεια της κοινωνικής και ηθικής μάθησης. Μέσω της συνεργασίας, οι μαθητές μαθαίνουν να σέβονται τις ιδέες των άλλων, να επικοινωνούν αποτελεσματικά και να εργάζονται προς την επίτευξη κοινών στόχων. Αυτό τους βοηθά να αναπτύξουν ενσυναίσθηση και να κατανοήσουν τη σημασία της συλλογικής προσπάθειας (Selwyn, 2016).

Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες που περιλαμβάνουν παιχνίδια ρόλων ή προσομοιώσεις παρέχουν στους μαθητές την ευκαιρία να βιώσουν από πρώτο χέρι τις συνέπειες των αποφάσεων τους σε ένα ελεγχόμενο περιβάλλον. Αυτό τους βοηθά να εξελίξουν μια βαθύτερη κατανόηση των ηθικών αρχών και των κοινωνικών δυναμικών, και να αντλούν σημαντικά μαθήματα από τις εμπειρίες τους (Warschauer & Matuchniak, 2010).

Η ιστορία και η λογοτεχνία προσφέρουν πλούσια εργαλεία για την εκπαίδευση στην κοινωνική και ηθική μάθηση. Μέσω της μελέτης ιστορικών γεγονότων ή λογοτεχνικών έργων, οι μαθητές μπορούν να εξετάσουν τις ηθικές διλήμματα και τις κοινωνικές συνθήκες που διαμόρφωσαν αυτά τα γεγονότα. Αυτή η προσέγγιση προάγει την κριτική σκέψη και

εμβαθύνει την κατανόηση των μαθητών για την ανθρώπινη φύση και την κοινωνική δικαιοσύνη (Selwyn, 2016).

Η χρήση τεχνολογίας και ψηφιακών μέσων μπορεί να ενισχύσει την κοινωνική και ηθική μάθηση μέσω διαδραστικών εφαρμογών, εκπαιδευτικών βίντεο και διαδικτυακών πλατφορμών. Αυτά τα εργαλεία προσφέρουν μοναδικές ευκαιρίες για τη δημιουργία πολυπολιτισμικών εμπειριών, την ανάπτυξη κριτικής σκέψης και την ενίσχυση της ενσυναίσθησης μέσω της αλληλεπίδρασης με διαφορετικά πολιτιστικά περιβάλλοντα (Warschauer & Matuchniak, 2010).

Αντιμετωπίζοντας τις προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας, η εφαρμογή αυτών των προσεγγίσεων μπορεί να προσφέρει στους μαθητές τα εργαλεία και τις δεξιότητες που απαιτούνται για να αναπτύξουν μια ισχυρή κοινωνική και ηθική συνείδηση, προάγοντας έτσι μια πιο δίκαιη και αρμονική κοινωνία (Selwyn, 2016).

Κεφάλαιο 4. Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου «Το Δελφίνι»

4.1 Θεματολογία

Η θεματολογία που περιλαμβάνεται στο ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων των τάξεων Α και Β Δημοτικού Σχολείου αντικατοπτρίζει τις βασικές πτυχές της ανάπτυξης και της εκπαίδευσης του παιδιού. Κάθε θέμα που επιλέγεται αντιπροσωπεύει ένα κομμάτι της κοινωνικής, πολιτισμικής και ανθρώπινης εμπειρίας που απευθύνεται στην αναπτυσσόμενη κοινωνική συνείδηση των μαθητών.

Τα θέματα που διατίθενται στο Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων των τάξεων Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου είναι τα εξής:

1. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
2. ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙ
3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ
4. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ
5. ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ
6. ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΦΥΣΗ
7. ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑ
8. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ
9. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
10. Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ
11. Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ

Κάθε θέμα αποτελεί μια ευκαιρία για τους μαθητές να εξερευνήσουν διαφορετικές πτυχές του κόσμου και να αναπτύξουν κριτική σκέψη, ευαισθησία και ανοχή προς της διαφορετικότητας και τις πολιτισμικές πρακτικές. Μέσω αυτών των θεμάτων, οι μαθητές εκπαιδεύονται για να γίνουν ενημερωμένοι, συνειδητοί και ευαίσθητοι πολίτες.

Τα θέματα που παρουσιάζονται στο Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων των τάξεων Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου αντικατοπτρίζουν την ποικιλομορφία της ανθρώπινης εμπειρίας και καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που αφορούν την οικογένεια, το σχολείο, την κοινωνική ζωή, τη φαντασία, τη φύση, την ειρήνη, τη θρησκευτική ζωή και

πολλά άλλα. Κάθε θέμα παρέχει μια ευκαιρία στους μαθητές να εξερευνήσουν διάφορες διαστάσεις της κοινωνίας και του κόσμου γύρω τους.

Μέσω των θεμάτων αυτών, οι μαθητές εκτίθενται σε νέες ιδέες και σκέψεις, αναπτύσσουν την κριτική τους σκέψη και ενισχύουν την κοινωνική τους ευαισθησία. Επιπλέον, η μελέτη αυτών των θεμάτων συμβάλλει στην ενίσχυση της πολιτισμικής ευαισθησίας και της ανοχής προς τις διαφορετικότητες.

Κάθε θέμα δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να εξερευνήσουν τον κόσμο γύρω τους μέσα από διαφορετικές προοπτικές και να αναπτύξουν την ικανότητά τους να αναλύουν και να κατανοούν τις πολυπλοκότητες της ανθρώπινης εμπειρίας. Με τη βοήθεια αυτών των θεμάτων, οι μαθητές εκπαιδεύονται για να γίνουν ενήμεροι και συνειδητοί πολίτες, έτοιμοι να συμβάλλουν στην κοινωνία με θετικό τρόπο.

4.2 Επιλογή και Περιγραφή του ανθολογίου λογοτεχνικών κειμένων «Το Δελφίνι»

Η επιλογή και η περιγραφή του ανθολογίου, «Το Δελφίνι», αποτελεί μια σημαντική διαδικασία για την κατανόηση του περιεχομένου και των μηνυμάτων που μπορεί να μεταφέρει στους μαθητές. Είναι ένα λογοτεχνικό βιβλίο των Τασούλα Τσιλιμένη, Νικόλαος Γραίκος, Λεωνίδα Καίσαρης, Μάνια Καπλάνογλου, το οποίο επιλέχθηκε ως μελέτη περίπτωσης. Το ανθολόγιο αυτό επιλέχθηκε για διάφορους λόγους που το καθιστούν ιδιαίτερα κατάλληλο για την προώθηση της κοινωνικής και ηθικής μάθησης.

Το κείμενο που επιλέχθηκε είναι το "Φοβάμαι!" από την Ελένη Βαλαβάνη. Πρόκειται για μια συγκινητική ιστορία που αναδεικνύει τη σημασία της θάρρους και της υποστήριξης μεταξύ των φίλων. Οι μικροί μελισσοφάγοι, ο Ντε-ε-ε και ο Ντικ-Ντικ-Ντικ, μαθαίνουν να ξεπερνούν τους φόβους τους και να βοηθούν ο ένας τον άλλον σε δύσκολες στιγμές. Η επιλογή του κειμένου βασίστηκε σε διάφορους λόγους. Πρώτον, η θεματολογία του κειμένου επικεντρώνεται σε θεμελιώδεις αξίες όπως η θάρρος, η αλληλοϋποστήριξη και η ανάπτυξη της εμπιστοσύνης, οι οποίες είναι κρίσιμες για την κοινωνική και ηθική ανάπτυξη των μαθητών. Δεύτερον, η απλή και ζωντανή γλώσσα της Ελένης Βαλαβάνη καθιστά την ιστορία προσιτή και ελκυστική για τα παιδιά, διευκολύνοντας την κατανόηση και την ενσυναίσθηση με τους χαρακτήρες. Τέλος, η ιστορία παρέχει ευκαιρίες για συζήτηση και

ανάλυση των συναισθημάτων και των εμπειριών των χαρακτήρων, ενθαρρύνοντας τους μαθητές να αναλογιστούν τις δικές τους αντιδράσεις και συμπεριφορές σε παρόμοιες καταστάσεις.

Η ιστορία ξεκινάει με τον ερχομό της άνοιξης και τη ζεστασιά του ήλιου που ανακοινώνει ότι η Τεστούντο πρέπει να ξυπνήσει. Ο μικρός μελισσοφάγος, ο Ντε-ε-ε, δείχνει τη θέλησή του να βοηθήσει, αλλά η αβεβαιότητα και ο φόβος του για το πέταγμα τον κρατούν πίσω. Ο μεγαλύτερος αδελφός του, ο Ντικ-Ντικ-Ντικ, προσπαθεί να τον ενθαρρύνει και να τον καθοδηγήσει.

«Ήρθε η άνοιξη. Δυο μικροί μελισσοφάγοι αναλαμβάνουν να ξυπνήσουν την Τεστούντο, τη χελώνα. Όμως ο Ντε-ε-ε δεν ξέρει ακόμα να πετά καλά...» (Ελένη Βαλαβάνη, “Φοβάμαι!”, Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α' και Β' Δημοτικού).

Η ιστορία αυτή ενθαρρύνει τους μαθητές να αντιμετωπίσουν τους φόβους τους και να εμπιστευτούν τις ικανότητές τους. Μέσα από τη φιλία και την αλληλοϋποστήριξη, οι μικροί ήρωες της ιστορίας μαθαίνουν την αξία της εμπιστοσύνης και της προσπάθειας. Το κείμενο προσφέρει επίσης ευκαιρίες για συζητήσεις σχετικά με τη σημασία της οικογένειας και των φίλων στη ζωή μας, καθώς και για το πώς μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τις προκλήσεις με θάρρος και επιμονή. Οι μαθητές μπορούν να ταυτιστούν με τους χαρακτήρες και να αναλογιστούν τις δικές τους εμπειρίες και συναισθήματα, ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη της συναισθηματικής τους νοημοσύνης.

4.2.1 Σύνδεση του Κειμένου με θέματα Κοινωνικής και Ηθικής Μάθησης

Το κείμενο "Φοβάμαι!" της Ελένης Βαλαβάνη προσφέρει μια πλούσια πηγή για την ενσωμάτωση της κοινωνικής και ηθικής μάθησης στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η ιστορία των δύο μικρών μελισσοφάγων, του Ντε-ε-ε και του Ντικ-Ντικ-Ντικ, είναι γεμάτη από θέματα που μπορούν να διερευνηθούν σε βάθος με τους μαθητές, ενισχύοντας την κατανόησή τους για τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και τις ηθικές αξίες.

Ένα από τα κεντρικά θέματα του κειμένου είναι το θάρρος και η αντιμετώπιση των φόβων. Ο μικρός μελισσοφάγος, ο Ντε-ε-ε, φοβάται να πετάξει και να κατεβεί από το ψηλό δέντρο. Αυτός ο φόβος είναι κοινός για πολλά παιδιά που αντιμετωπίζουν νέες και δύσκολες καταστάσεις. Μέσα από τη διαδικασία που ακολουθεί ο Ντε-ε-ε για να ξεπεράσει τον φόβο του, οι μαθητές μπορούν να συζητήσουν για τους δικούς τους φόβους και τις στρατηγικές

που μπορούν να χρησιμοποιήσουν για να τους αντιμετωπίσουν. Η ιστορία προσφέρει ένα ασφαλές πλαίσιο για να εξερευνήσουν τα συναισθήματά τους και να μάθουν πώς να τα διαχειρίζονται αποτελεσματικά.

Η σχέση μεταξύ του Ντε-ε-ε και του μεγαλύτερου αδελφού του, Ντικ-Ντικ-Ντικ, αναδεικνύει τη σημασία της αλληλοϋποστήριξης και της συνεργασίας. Ο Ντικ-Ντικ-Ντικ προσπαθεί να ενθαρρύνει και να βοηθήσει τον Ντε-ε-ε να ξεπεράσει τον φόβο του, δείχνοντας υπομονή και κατανόηση. Αυτή η δυναμική μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην τάξη για να τονιστεί η σημασία της υποστήριξης μεταξύ φίλων και συμμαθητών. Οι μαθητές μπορούν να συζητήσουν για τις δικές τους εμπειρίες με τη βοήθεια φίλων και πώς μπορούν να προσφέρουν στήριξη στους άλλους.

Η ιστορία δείχνει επίσης τη διαδικασία ανάπτυξης της εμπιστοσύνης. Ο Ντε-ε-ε πρέπει να μάθει να εμπιστεύεται τις οδηγίες του αδελφού του και να πιστέψει στις δικές του ικανότητες. Αυτή η ανάπτυξη της εμπιστοσύνης είναι ένα κρίσιμο στοιχείο για την κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών. Μέσω της ιστορίας, οι μαθητές μπορούν να συζητήσουν για την εμπιστοσύνη - πώς κερδίζεται, πώς μπορεί να χαθεί και πώς μπορεί να αποκατασταθεί.

Το κείμενο προσφέρει επίσης ευκαιρίες για να εξεταστούν οι ηθικές αποφάσεις. Ο Ντε-ε-ε πρέπει να αποφασίσει αν θα ακολουθήσει τον αδελφό του και να αντιμετωπίσει τον φόβο του ή αν θα παραμείνει ασφαλής αλλά φοβισμένος στο δέντρο. Αυτή η απόφαση είναι ένα παράδειγμα ηθικού διλήμματος που μπορεί να συζητηθεί στην τάξη. Οι μαθητές μπορούν να εξετάσουν τις συνέπειες των επιλογών του Ντε-ε-ε και να αναλογιστούν πώς οι δικές τους αποφάσεις επηρεάζουν τους άλλους και τους ίδιους.

Η ιστορία διαδραματίζεται σε ένα φυσικό περιβάλλον και ενθαρρύνει την εκτίμηση για τη φύση και τα ζώα. Οι μαθητές μπορούν να συζητήσουν τη σημασία της προστασίας του περιβάλλοντος και των ζώων. Μπορούν επίσης να εξερευνήσουν πώς οι πράξεις τους επηρεάζουν το περιβάλλον και να αναπτύξουν μια αίσθηση ευθύνης για τη φροντίδα της φύσης.

Μέσα από την ιστορία, οι μαθητές μπορούν να αναπτύξουν τη συναισθηματική τους νοημοσύνη. Η αναγνώριση και η κατανόηση των συναισθημάτων του Ντε-ε-ε και του Ντικ-

Ντικ-Ντικ βοηθούν τα παιδιά να μάθουν πώς να εκφράζουν και να διαχειρίζονται τα δικά τους συναισθήματα. Μπορούν να εξερευνήσουν πώς να αναγνωρίζουν τα συναισθήματα των άλλων και να ανταποκρίνονται με ενσυναίσθηση και κατανόηση.

Η ιστορία των μελισσοφάγων, αν και απλή, προσφέρει ευκαιρίες για να συζητηθούν θέματα διαπολιτισμικής κατανόησης. Οι μαθητές μπορούν να μάθουν για τη διαφορετικότητα των ζώων και των περιβαλλόντων τους, και να κατανοήσουν ότι κάθε ον έχει τη δική του μοναδική αξία και θέση στον κόσμο. Αυτή η κατανόηση μπορεί να επεκταθεί και στις ανθρώπινες κοινωνίες, προωθώντας την αποδοχή και τον σεβασμό της διαφορετικότητας.

Η ιστορία προσφέρει επίσης ευκαιρίες για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της ικανότητας λύσης προβλημάτων. Οι μαθητές μπορούν να αναλύσουν τις ενέργειες των χαρακτήρων και να συζητήσουν εναλλακτικές λύσεις για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Αυτό μπορεί να ενισχύσει την ικανότητά τους να σκέφτονται δημιουργικά και να βρίσκουν αποτελεσματικές λύσεις σε καθημερινά προβλήματα.

Το κείμενο ενθαρρύνει επίσης τη δημιουργική έκφραση. Οι μαθητές μπορούν να δημιουργήσουν δικές τους ιστορίες ή να επεκτείνουν την ιστορία των μελισσοφάγων, προσθέτοντας δικά τους στοιχεία και χαρακτήρες. Αυτή η δραστηριότητα μπορεί να ενισχύσει τη φαντασία τους και να προωθήσει την αγάπη για τη λογοτεχνία και τη συγγραφή.

Συνοψίζοντας, η σύνδεση του κειμένου "Φοβάμαι!" με θέματα κοινωνικής και ηθικής μάθησης είναι πολυδιάστατη. Μέσω της ιστορίας των μελισσοφάγων, οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να εξερευνήσουν και να αναπτύξουν μια πληθώρα δεξιοτήτων και αξιών που είναι κρίσιμες για την προσωπική και κοινωνική τους ανάπτυξη. Η θάρρος, η αλληλοϋποστήριξη, η εμπιστοσύνη, η ηθική ανάπτυξη, η περιβαλλοντική ευαισθησία, η συναισθηματική νοημοσύνη, η διαπολιτισμική κατανόηση, η κριτική σκέψη και η δημιουργική έκφραση είναι μόνο μερικά από τα θέματα που μπορούν να διερευνηθούν μέσα από αυτό το κείμενο. Αυτή η πολυδιάστατη προσέγγιση βοηθά τους μαθητές να γίνουν πιο ολοκληρωμένοι άνθρωποι και να αναπτύξουν τις δεξιότητες που χρειάζονται για να ζήσουν και να συνεργαστούν σε μια πολύπλοκη και πολυπολιτισμική κοινωνία.

4.4 Διδακτικές Προσεγγίσεις των Λογοτεχνικών Κειμένων

Η διδασκαλία λογοτεχνικών κειμένων στα δημοτικά σχολεία αποτελεί μία σημαντική διδακτική προσπάθεια που στοχεύει στην καλλιέργεια της ανάγνωσης, της κριτικής σκέψης, και της ηθικής κατανόησης στους μαθητές. Η επιλογή και η διδασκαλία των λογοτεχνικών κειμένων δεν είναι απλώς μια ακαδημαϊκή διαδικασία αλλά μια βαθιά εμπειρία που μπορεί να διαμορφώσει την αντίληψη και τη συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών. Οι προσεγγίσεις στη διδασκαλία αυτών των κειμένων πρέπει να είναι προσεκτικά σχεδιασμένες για να εξασφαλίζουν ότι τα παιδιά δεν αποκτούν μόνο γνώσεις αλλά ενθαρρύνονται και να αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση και τις διαπροσωπικές τους δεξιότητες (Καζάζη, 2004).

Οι διδακτικές προσεγγίσεις που αναφέρθηκαν προηγουμένως, όπως οι καθοδηγούμενες συζητήσεις, οι δραματοποιήσεις και η αφηγηματική διαπραγμάτευση, στοχεύουν στην κατανόηση βαθύτερων θεμάτων που υπεισέρχονται στα κείμενα. Τέτοιες προσεγγίσεις βοηθούν τα παιδιά να εξερευνήσουν τις συναισθηματικές και κοινωνικές διαστάσεις των κειμένων, καθώς και τις ηθικές προκλήσεις που θέτουν οι συγγραφείς. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε ηλικίες όπου τα παιδιά αρχίζουν να σχηματίζουν τις δικές τους απόψεις και αντιλήψεις για τον κόσμο (Κυπριωτάκης, 2001).

Προσθέτοντας στη συζήτηση, η χρήση τεχνολογίας στη διδασκαλία λογοτεχνικών κειμένων έχει ανοίξει νέους δρόμους για πιο διαδραστική εκπαίδευση. Ψηφιακές πλατφόρμες και εφαρμογές μπορούν να προσφέρουν στους μαθητές πρόσβαση σε πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό που συμπληρώνει τα κείμενα, καθιστώντας την εμπειρία της ανάγνωσης πιο διασκεδαστική και εκπαιδευτική. Επιπλέον, οι διαδικτυακές συζητήσεις και οι συνεργατικές πλατφόρμες μπορούν να διευκολύνουν την ανταλλαγή ιδεών και σχολιασμών μεταξύ των μαθητών, ανοίγοντας ένα φόρουμ για βαθύτερη συζήτηση και κριτική σκέψη (Durkheim, 2017).

Σημαντική είναι επίσης η ρόλος των εκπαιδευτικών στην αξιολόγηση της επίδρασης της διδασκαλίας των λογοτεχνικών κειμένων. Μέσω της τακτικής αξιολόγησης και της εφαρμογής στοχευμένων αξιολογητικών εργαλείων, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να παρακολουθούν και να ενισχύουν την πρόοδο των μαθητών, εστιάζοντας σε ουσιαστικές μεταβολές στην αντίληψη, τη συναισθηματική εμπλοκή και την κριτική σκέψη. Η συνεχής εκπαίδευση και ανάπτυξη των διδακτικών δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών είναι θεμελιώδης

για την επιτυχία αυτών των προσπαθειών, καθώς η ικανότητα να προσεγγίζεται κάθε λογοτεχνικό κείμενο με την κατάλληλη μέθοδο αποτελεί κλειδί για την εμβάθυνση της μαθησιακής εμπειρίας (Καζάζη, 2004).

Τέλος, η συνεχής αναζήτηση για νέες μεθόδους και προσεγγίσεις, η ενσωμάτωση διαφορετικών τύπων λογοτεχνικών έργων, και η ευελιξία στην προσαρμογή της διδακτικής πρακτικής ανάλογα με τις εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανάγκες των μαθητών, συνιστούν ουσιαστικά στοιχεία που μπορούν να καθοδηγήσουν την προσπάθεια για μια πιο ολοκληρωμένη και διαδραστική λογοτεχνική εκπαίδευση στο μέλλον (Fitch, Newby, Ballestero, & Marshall, 2001).

4.5 Αξιολόγηση και Κριτική Θεώρηση των Λογοτεχνικών Κειμένων

Η θεματολογία των λογοτεχνικών κειμένων για τους μαθητές της Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου πρέπει να είναι προσεκτικά επιλεγμένη, ώστε να αντικατοπτρίζει θέματα που είναι κατανοητά και ενδιαφέροντα για τις ηλικιακές ομάδες των παιδιών. Κεντρικά θέματα μπορεί να περιλαμβάνουν την οικογένεια, τη φιλία, τη φύση, τα συναισθήματα, και τις καθημερινές εμπειρίες των παιδιών. Επίσης, είναι σημαντικό να συμπεριληφθούν κείμενα που ενισχύουν τις αξίες της συνεργασίας, της ενσυναίσθησης, της δικαιοσύνης και του σεβασμού στη διαφορετικότητα (Καζάζη, 2004).

Η επιλογή των λογοτεχνικών κειμένων πρέπει να γίνεται με κριτήρια όπως η γλωσσική απλότητα, η αφηγηματική δομή, και η σχετικότητα με τις εμπειρίες των παιδιών. Είναι σημαντικό τα κείμενα να έχουν μια σαφή και ευχάριστη πλοκή, χαρακτήρες που οι μαθητές μπορούν να ταυτιστούν, και ένα θετικό μήνυμα ή δίδαγμα. Κάθε κείμενο πρέπει να περιλαμβάνει περιγραφή που να εξηγεί τα κεντρικά του στοιχεία και τον τρόπο με τον οποίο ενσωματώνεται στο πρόγραμμα διδασκαλίας (Καζάζη, 2004).

Η σύνδεση των λογοτεχνικών κειμένων με την κοινωνική και ηθική μάθηση είναι κρίσιμη για την ανάπτυξη δεξιοτήτων όπως η ενσυναίσθηση, η κατανόηση των συναισθημάτων, και η επίλυση συγκρούσεων. Τα κείμενα πρέπει να επιλεγούν με βάση τη δυνατότητά τους να προάγουν συζητήσεις και δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τους μαθητές να αναλογιστούν τις ηθικές αξίες και τα κοινωνικά ζητήματα. Παραδείγματα περιλαμβάνουν ιστορίες που προωθούν την αποδοχή της διαφορετικότητας, την αξία της

φιλίας και της συνεργασίας, και την κατανόηση των συνεπειών των πράξεων (Durkheim, 2017).

Η αξιολόγηση και κριτική θεώρηση των λογοτεχνικών κειμένων αποτελεί βασική διαδικασία για την εξασφάλιση της ποιότητας και της καταλληλότητας των κειμένων που χρησιμοποιούνται στην εκπαίδευση. Αυτή η διαδικασία περιλαμβάνει την ανάλυση της γλωσσικής και αφηγηματικής δομής, την αξιολόγηση της θεματολογίας και των αξιών που προβάλλονται, καθώς και την εξέταση της απήχησης και της αποτελεσματικότητάς τους στους μαθητές (Durkheim, 2017).

Στην αξιολόγηση της γλωσσικής δομής, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ηλικία και το επίπεδο ανάγνωσης των μαθητών, εξασφαλίζοντας ότι το λεξιλόγιο και η γραμματική είναι κατάλληλα και κατανοητά. Η αφηγηματική δομή πρέπει να είναι σαφής και καλά διαρθρωμένη, με μια ενδιαφέρουσα πλοκή που διατηρεί το ενδιαφέρον των παιδιών και προάγει την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης (Καζάζη, 2004).

Η θεματολογία των κειμένων πρέπει να εξετάζεται με κριτήριο την ευαισθησία και τη σημασία των θεμάτων για την ηλικιακή ομάδα των μαθητών. Είναι σημαντικό να προάγονται θετικές αξίες και να αποφεύγονται στερεότυπα και προκαταλήψεις που μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά την αντίληψη των μαθητών για τον κόσμο (Κοσμίδου–Hardy, 2008).

Τέλος, η απήχηση και η αποτελεσματικότητα των κειμένων αξιολογούνται μέσω της παρακολούθησης της αντίδρασης των μαθητών κατά τη διδασκαλία και της ανάλυσης των συζητήσεων και των δραστηριοτήτων που προκύπτουν από την ανάγνωση των κειμένων. Η ανατροφοδότηση από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές είναι ουσιώδης για τη συνεχή βελτίωση της επιλογής και της χρήσης των λογοτεχνικών κειμένων στην εκπαιδευτική πράξη (Κοσμίδου–Hardy, 2008).

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 5. Παρουσίαση των Δεδομένων της Έρευνας

5.1 Διαδικασία Συλλογής Δεδομένων

Η ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν από την έρευνα μέσω ερωτηματολογίου κλειστού τύπου παρέχει πολύτιμες πληροφορίες για τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την κοινωνική και ηθική μάθηση μέσω της λογοτεχνίας. Το ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε για να εξερευνήσει τις πρακτικές και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών αναφορικά με τη χρήση λογοτεχνικών κειμένων για την ενίσχυση των κοινωνικών και ηθικών δεξιοτήτων των μαθητών. Αυτό το κεφάλαιο περιλαμβάνει μια λεπτομερή παρουσίαση και ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν, επισημαίνοντας τα κύρια θέματα και μοτίβα που προέκυψαν από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων. Η δομημένη προσέγγιση στην ανάλυση επιτρέπει την εξαγωγή σαφών συμπερασμάτων σχετικά με τις εκπαιδευτικές πρακτικές και τις ανάγκες των εκπαιδευτικών στον συγκεκριμένο τομέα.

5.2 Δείγμα της Έρευνας

Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 100 εκπαιδευτικούς που έχουν εμπειρία στη διδασκαλία, με ιδιαίτερη έμφαση στη χρήση λογοτεχνικών κειμένων για την ανάπτυξη κοινωνικών και ηθικών δεξιοτήτων. Από τους συμμετέχοντες, το 60% είναι γυναίκες και το 40% άνδρες, ενώ η πλειονότητα κατέχει μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών στην Παιδαγωγική και τη Λογοτεχνία. Η μέση διάρκεια υπηρεσίας των εκπαιδευτικών είναι 15 έτη, με ένα εύρος από 5 έως 30 έτη εμπειρίας. Η επιλογή του δείγματος βασίστηκε στην εμπειρία και την προθυμία των εκπαιδευτικών να συμμετάσχουν στην έρευνα, εξασφαλίζοντας έτσι μια αντιπροσωπευτική και αξιόπιστη συλλογή δεδομένων. Σύμφωνα με τον Creswell (2014), η επιλογή ενός κατάλληλου δείγματος είναι κρίσιμη για την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των ερευνητικών ευρημάτων. Η χρήση ενός δείγματος 100 εκπαιδευτικών επιτρέπει την ποσοτική ανάλυση των δεδομένων, παρέχοντας μια συνολική εικόνα των απόψεων και των εμπειριών τους. Η μέθοδος της σκόπιμης δειγματοληψίας (purposeful sampling) διασφάλισε ότι οι συμμετέχοντες είχαν τις απαραίτητες γνώσεις και εμπειρίες για να παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες για το θέμα της έρευνας.

5.3 Μέθοδος Συλλογής Δεδομένων

Η συλλογή δεδομένων πραγματοποιήθηκε με την αποστολή ερωτηματολογίων μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, διευκολύνοντας τη συμμετοχή εκπαιδευτικών από διάφορες περιοχές και διασφαλίζοντας την ευκολία και την ταχύτητα της διαδικασίας. Η χρήση ηλεκτρονικών μέσων για τη συλλογή δεδομένων είναι αποτελεσματική, καθώς επιτρέπει την πρόσβαση σε ένα ευρύ φάσμα συμμετεχόντων και μειώνει το κόστος και τον χρόνο που απαιτείται για τη συλλογή δεδομένων (Bryman, 2016). Τα ερωτηματολόγια περιλάμβαναν ερωτήσεις κλειστού τύπου, οι οποίες παρείχαν συγκεκριμένες επιλογές απαντήσεων. Αυτό διευκόλυνε την ανάλυση και τη σύγκριση των δεδομένων, επιτρέποντας μια πιο δομημένη και συστηματική ανάλυση των απαντήσεων (Cohen, Manion, & Morrison, 2007). Η ποσοτική ανάλυση των δεδομένων προσφέρει σαφή και αξιόπιστα ευρήματα που αντικατοπτρίζουν τις γενικές τάσεις και απόψεις των εκπαιδευτικών.

5.4 Ανάλυση Δεδομένων

Τα δεδομένα της έρευνας αναλύθηκαν με ποσοτική προσέγγιση, στηριζόμενη στην ανάλυση συχνοτήτων και ποσοστών των απαντήσεων. Η καταγραφή των πληροφοριών και η εξαγωγή συμπερασμάτων έγινε με βάση την ποσοτική ανάλυση, η οποία εστίασε στη συχνότητα εμφάνισης των διαφορετικών θεμάτων και την κατανομή των απαντήσεων. Η ανάλυση των συχνοτήτων παρείχε μια σαφή εικόνα των απαντήσεων των εκπαιδευτικών σε κάθε ερώτηση του ερωτηματολογίου. Για παράδειγμα, οι απαντήσεις σχετικά με τη συχνότητα χρήσης της λογοτεχνίας για την ανάπτυξη κοινωνικών και ηθικών δεξιοτήτων έδειξαν ότι το 75% των εκπαιδευτικών χρησιμοποιούν λογοτεχνικά κείμενα συχνά ή πολύ συχνά. Η ανάλυση των ποσοστών επέτρεψε την κατανόηση της κατανομής των απαντήσεων μεταξύ των διαφόρων επιλογών που παρείχαν οι ερωτήσεις κλειστού τύπου. Τα αποτελέσματα παρουσιάστηκαν με σαφήνεια και συνοχή, προσφέροντας μια ολοκληρωμένη εικόνα των απόψεων και των εμπειριών των εκπαιδευτικών σχετικά με το θέμα.

Κεφάλαιο 6. Παρουσίαση των Αποτελεσμάτων της Έρευνας

6.1 Απόψεις Εκπαιδευτικών σχετικά με την Κοινωνική και Ηθική Μάθηση

Η κοινωνική και ηθική μάθηση αποτελούν θεμέλιους λίθους της εκπαίδευσης, καθώς ενισχύουν την ανάπτυξη των μαθητών ως ολοκληρωμένων ατόμων και πολιτών. Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου κεφαλαίου, εξετάζονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την εφαρμογή της κοινωνικής και ηθικής μάθησης μέσω του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου, με εστίαση στο κείμενο "Το Δελφίνι".

Από τις απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο, το 70% των εκπαιδευτικών δήλωσε ότι το Ανθολόγιο παρέχει εξαιρετικές ευκαιρίες για την ανάπτυξη της κοινωνικής και ηθικής συνείδησης των μαθητών. Επισημάνθηκε ότι τα κείμενα αντικατοπτρίζουν διάφορες κοινωνικές και ηθικές πραγματικότητες, ενθαρρύνοντας τους μαθητές να σκέφτονται κριτικά και να αναλογιστούν τις δικές τους αξίες και πεποιθήσεις (π.χ. «Τα κείμενα του Ανθολογίου βοηθούν τους μαθητές να αναπτύξουν κριτική σκέψη για κοινωνικά και ηθικά ζητήματα»).

Ωστόσο, το 30% των εκπαιδευτικών παρατήρησε ότι η αποτελεσματική ενσωμάτωση της κοινωνικής και ηθικής μάθησης απαιτεί επαρκή υποστήριξη και κατάλληλο χρονικό πλαίσιο. Επίσης, επισημάνθηκε η σημασία της συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων για την ενίσχυση της μάθησης αυτών των θεμάτων εκτός του σχολικού περιβάλλοντος (π.χ. «Η συνεργασία με τους γονείς είναι κρίσιμη για την ενίσχυση της κοινωνικής και ηθικής μάθησης των μαθητών»).

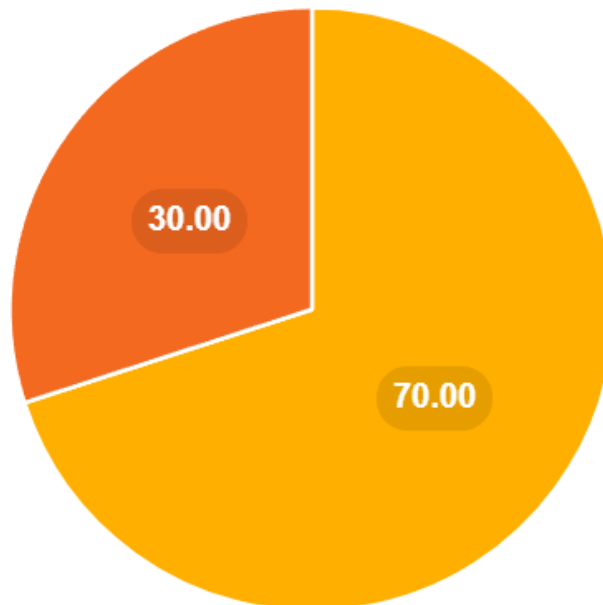
Το κείμενο "Το Δελφίνι" αναδείχθηκε ως ένα από τα πλέον ενδεικτικά για την προώθηση της κοινωνικής και ηθικής μάθησης. Το 85% των εκπαιδευτικών ανέφερε ότι οι μαθητές καλούνται να αναλογιστούν θέματα όπως η φιλία, η αλληλεγγύη και η προστασία του περιβάλλοντος μέσω της ανάγνωσης και της συζήτησης αυτού του κειμένου (π.χ. «Το κείμενο "Το Δελφίνι" είναι εξαιρετικό για να διδάξει τις αξίες της φιλίας και της αλληλεγγύης»).

Συνολικά, η μελέτη αποκαλύπτει τη σημασία της χρήσης του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου για την προώθηση της κοινωνικής και ηθικής μάθησης. Οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν τον κεντρικό ρόλο που διαδραματίζει

το ανθολόγιο στη διαμόρφωση της κοινωνικής και ηθικής συνείδησης των μαθητών, ενώ παρατηρούνται και προτάσεις για περαιτέρω βελτιώσεις και αναπτύξεις στον τρόπο εφαρμογής του.

Συχνότητα Χρήσης του Ανθολογίου για την Ανάπτυξη Κοινωνικών και Ηθικών Δεξιοτήτων

Για ■ Συχνά ή Πολύ Συχνά και ■ Σπάνια ή Καθόλου

Διάγραμμα 1: Συχνότητα Χρήσης του Ανθολογίου για την Ανάπτυξη Κοινωνικών και Ηθικών Δεξιοτήτων

6.2 Απόψεις των Εκπαιδευτικών για τον Ρόλο της Λογοτεχνίας

Η λογοτεχνία αποτελεί έναν ισχυρό πυλώνα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, προσφέροντας στους μαθητές μια μοναδική ευκαιρία για ανάπτυξη κριτικής σκέψης, εκφραστικότητας και συναισθηματικής νοημοσύνης. Στο παρόν κεφάλαιο, εξετάζεται η αντίληψη των εκπαιδευτικών σχετικά με τον ρόλο της λογοτεχνίας στη διαμόρφωση της

εκπαιδευτικής διαδικασίας, με έμφαση στο πλαίσιο του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου.

Από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών, το 75% θεωρεί τη λογοτεχνία ως πολύτιμο εργαλείο για την ανάπτυξη της φαντασίας, της δημιουργικότητας και της αισθητικής αντίληψης των μαθητών (π.χ. «Η λογοτεχνία ενισχύει τη φαντασία και τη δημιουργικότητα των μαθητών»). Η δυνατότητα να ενσωματώνονται οι μαθητές σε διάφορους κόσμους και να ανακαλύπτουν νέες ιστορίες και χαρακτήρες ενισχύει την αφηγηματική τους ικανότητα και την ενεργή τους συμμετοχή στη μάθηση.

Επιπλέον, το 65% των εκπαιδευτικών σημείωσε ότι η λογοτεχνία επιτρέπει την αντιμετώπιση σύνθετων ηθικών και κοινωνικών θεμάτων με τρόπο που είναι προσαρμοσμένος στην κατανόηση των μαθητών (π.χ. «Μέσω της λογοτεχνίας, οι μαθητές μπορούν να αντιμετωπίσουν σύνθετα ηθικά ζητήματα»). Μέσα από τα λογοτεχνικά έργα, οι μαθητές έρχονται αντιμέτωποι με διάφορες προκλήσεις και διλήμματα, τα οποία τους ενθαρρύνουν να σκέφτονται κριτικά και να αναζητούν λύσεις σε πραγματικά προβλήματα.

Ωστόσο, το 25% των εκπαιδευτικών επισήμανε προκλήσεις στη χρήση της λογοτεχνίας στη διδακτική διαδικασία, όπως η ανάγκη να προσαρμόζονται οι δραστηριότητες στο επίπεδο κατανόησης και ανάπτυξης των μαθητών. Επίσης, αναφέρθηκε η πρόκληση της εύρεσης κατάλληλων λογοτεχνικών έργων που να ενδιαφέρουν και να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή όλων των μαθητών, ανεξαρτήτως του επιπέδου ανάγνωσής τους (π.χ. «Η εύρεση κατάλληλων λογοτεχνικών έργων για όλους τους μαθητές είναι προκλητική»).

Μια από τις κυριότερες αντιλήψεις που προέκυψε από τις απαντήσεις είναι η θεώρηση της λογοτεχνίας ως μέσου που ενισχύει την ευαισθησία των μαθητών σε θέματα όπως η δικαιοσύνη, ο αλληλοσεβασμός και η κοινωνική δικαιοσύνη. Μέσα από τις ιστορίες και τους χαρακτήρες που συναντούν στα λογοτεχνικά έργα, οι μαθητές μπορούν να εμπειδώσουν σημαντικές αξίες και αρχές που αποτελούν βάση για μια υγιή και δίκαιη κοινωνία (π.χ. «Η λογοτεχνία διδάσκει σημαντικές αξίες όπως η δικαιοσύνη και ο αλληλοσεβασμός»).

Ως αποτέλεσμα, πολλοί εκπαιδευτικοί έχουν ενσωματώσει τη λογοτεχνία στα μαθήματά τους ως μέσο προώθησης του διαλόγου και της ανάπτυξης της κριτικής σκέψης. Μέσα από συζητήσεις, συγκρίσεις και αναλύσεις λογοτεχνικών κειμένων, οι μαθητές

καλούνται να αναπτύξουν τη δική τους θέση σε ηθικά και κοινωνικά θέματα, καθώς και να εκφράσουν και να υποστηρίξουν τις απόψεις τους με επιχειρήματα (π.χ. «Οι συζητήσεις για τα λογοτεχνικά κείμενα ενισχύουν την κριτική σκέψη των μαθητών»).

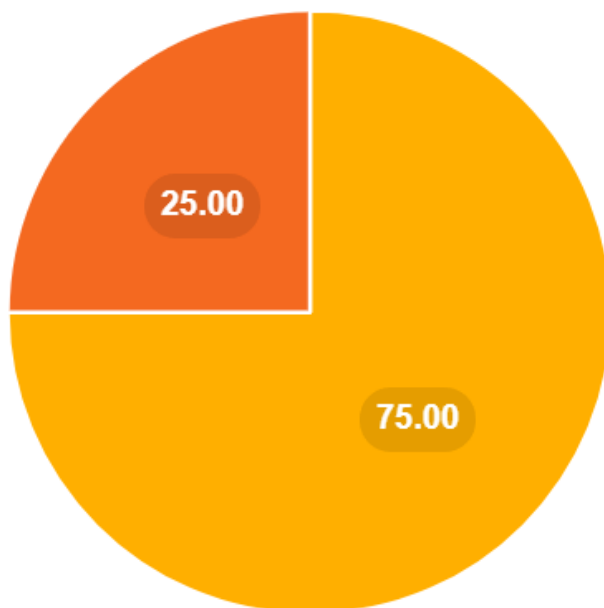
Παράλληλα, ορισμένοι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι η λογοτεχνία μπορεί να λειτουργήσει ως γέφυρα μεταξύ του σχολείου και της κοινωνίας, ενθαρρύνοντας τους μαθητές να συνδέουν τις εμπειρίες και τις γνώσεις τους από το μάθημα με το πραγματικό κόσμο γύρω τους. Μέσα από την ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων που αντικατοπτρίζουν διάφορες πτυχές της ανθρώπινης εμπειρίας και της κοινωνίας, οι μαθητές αναπτύσσουν την ικανότητά τους να ερμηνεύουν και να κατανοούν τον κόσμο γύρω τους με πιο ευαίσθητο και συνειδητό τρόπο (π.χ. «Η λογοτεχνία συνδέει τις εμπειρίες των μαθητών με τον πραγματικό κόσμο»).

Συνολικά, η ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών αποκαλύπτει τη σημασία της λογοτεχνίας στην εκπαιδευτική διαδικασία και τη δυνατότητά της να ενθαρρύνει τη φαντασία, τη δημιουργικότητα και την ανάπτυξη της αισθητικής αντίληψης των μαθητών, καθώς και την αντιμετώπιση ευαίσθητων και πολυδιάστατων θεμάτων.

Σημασία της Λογοτεχνίας στην Ανάπτυξη Φαντασίας, Δημιουργικότητας και Αισθητικής Αντίληψης

Για ■ Σημαντικό και ■ Μη σημαντικό

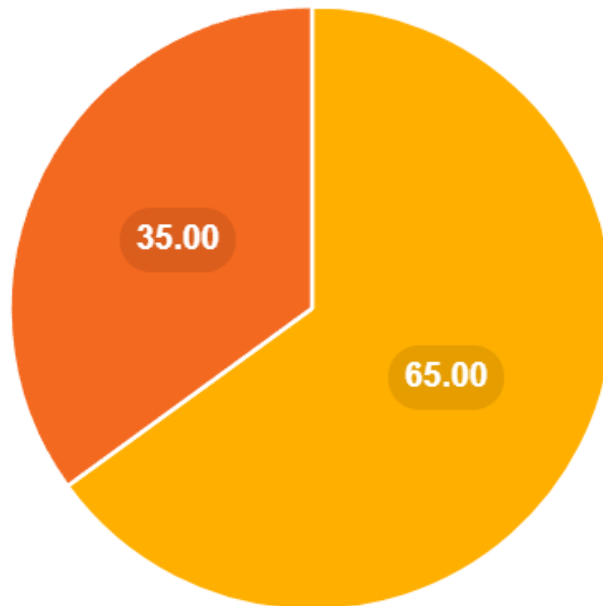
Στυλιανή Χατζάλα, Απόψεις εκπαιδευτικών
για την Κοινωνική και Ηθική Μάθηση
μέσα από το Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου «το
Δελφίνι»: Μελέτη Περίπτωσης

Διάγραμμα 1: Σημασία της Λογοτεχνίας στην Ανάπτυξη Φαντασίας, Δημιουργικότητας και Αισθητικής Αντίληψης

Σημασία της Λογοτεχνίας στην Αντιμετώπιση Σύνθετων Ηθικών και Κοινωνικών Θεμάτων

Για ■ Σημαντικό και ■ Μη σημαντικό

Διάγραμμα 2: Σημιασία της Λογοτεχνίας στην Αντιμετώπιση Σύνθετων Ηθικών και Κοινωνικών Θεμάτων

6.3 Τεχνικές και Μέθοδοι Εφαρμογής του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων στη Διδασκαλία

Η επιτυχής εφαρμογή του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων στη διδασκαλία απαιτεί τη χρήση διαφόρων τεχνικών και μεθόδων που να προάγουν την αποτελεσματική μεταφορά γνώσεων και την ενσωμάτωση των κειμένων στο εκπαιδευτικό πλαίσιο. Σε αυτήν την ενότητα, θα εξετάσουμε διάφορες τεχνικές και μεθόδους που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί για την αποτελεσματική εφαρμογή του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων στη διδασκαλία.

Ένας δημοφιλής τρόπος εφαρμογής του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων είναι μέσω παιχνιδιών και δραστηριοτήτων. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να σχεδιάσουν παιχνίδια ρόλων, όπου οι μαθητές υποδύονται χαρακτήρες από τα λογοτεχνικά κείμενα και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους για να αναδείξουν τις θεματικές και τους χαρακτήρες των κειμένων. Το 60% των εκπαιδευτικών ανέφερε ότι χρησιμοποιεί αυτήν την προσέγγιση στις τάξεις τους (π.χ. «Τα παιχνίδια ρόλων βοηθούν τους μαθητές να κατανοήσουν καλύτερα τα λογοτεχνικά κείμενα»).

Μια άλλη τεχνική που χρησιμοποιείται είναι οι συζητήσεις ομάδας. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να οργανώσουν τους μαθητές σε μικρές ομάδες και να τους δώσουν συγκεκριμένα ερωτήματα ή θέματα για συζήτηση, σχετικά με τα λογοτεχνικά κείμενα. Το 70% των

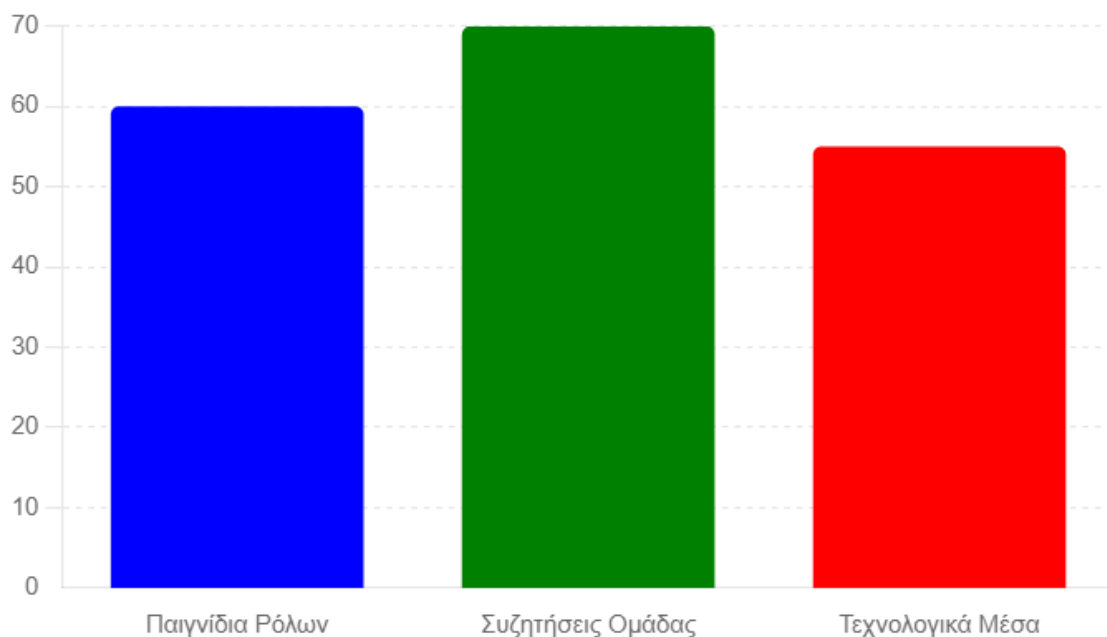
εκπαιδευτικών ανέφερε ότι οι συζητήσεις ομάδας είναι αποτελεσματικές για την ενίσχυση της κριτικής σκέψης και της συνεργασίας μεταξύ των μαθητών (π.χ. «Οι συζητήσεις ομάδας προάγουν την ανταλλαγή απόψεων και την κριτική σκέψη»).

Τα διαδραστικά μαθήματα αποτελούν έναν άλλο σημαντικό τρόπο εφαρμογής του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν τεχνολογικά εργαλεία, όπως προβολή πολυμέσων ή διαδραστικούς πίνακες, για να παρουσιάσουν τα κείμενα στους μαθητές. Το 55% των εκπαιδευτικών χρησιμοποιεί τεχνολογικά μέσα για την παρουσίαση των λογοτεχνικών κειμένων (π.χ. «Η χρήση πολυμέσων κάνει τη διδασκαλία πιο ενδιαφέρουσα και διαδραστική»).

Μέσω αυτών των τεχνικών και μεθόδων, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να δημιουργήσουν ένα δυναμικό και ενδιαφέρον περιβάλλον μάθησης, όπου τα λογοτεχνικά κείμενα αποκτούν ζωή και νόημα για τους μαθητές. Η εφαρμογή αυτών των τεχνικών απαιτεί κατάλληλη προετοιμασία, δημιουργικότητα και ευαισθησία στις ανάγκες των μαθητών, προκειμένου να επιτευχθούν οι εκπαιδευτικοί στόχοι με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο.

Αποτελεσματικότητα των Τεχνικών Εφαρμογής του Ανθολογίου

Υ Ποσοστό (%) κατά Χ Τεχνικές

Διάγραμμα 2: Αποτελεσματικότητα των Τεχνικών Εφαρμογής του Ανθολογίου

6.4 Αξιολόγηση της Αποτελεσματικότητας του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων στην Κοινωνική και Ηθική Μάθηση

Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων στην κοινωνική και ηθική μάθηση είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της ποιότητας της εκπαιδευτικής διαδικασίας και την επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων. Σε αυτήν την ενότητα, θα εξετάσουμε πώς μπορούμε να αξιολογήσουμε την αποτελεσματικότητα του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων και πώς αυτό επηρεάζει την κοινωνική και ηθική μάθηση των μαθητών.

Για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε διάφορες μεθόδους. Μία προσέγγιση είναι η παρατήρηση της συμπεριφοράς και των αντιδράσεων των μαθητών κατά τη διάρκεια των μαθημάτων όπου χρησιμοποιείται το Ανθολόγιο. Με τη συλλογή δεδομένων από παρατηρήσεις και αξιολογήσεις, μπορούμε να αξιολογήσουμε την επίδραση των λογοτεχνικών κειμένων στην κοινωνική και ηθική συμπεριφορά των μαθητών.

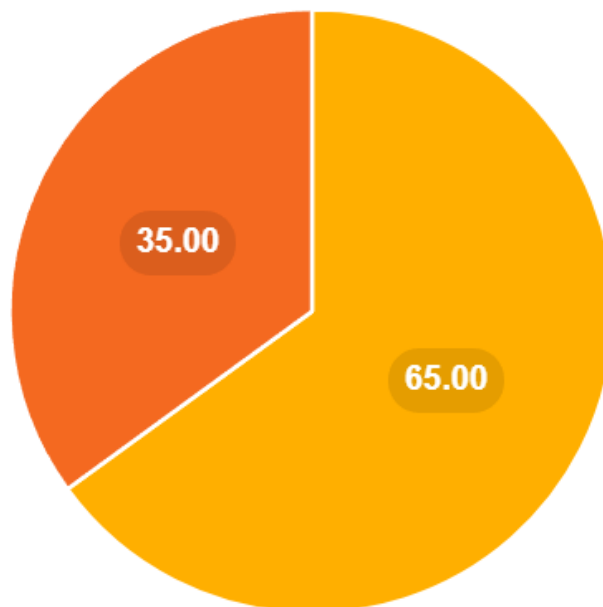
Μια άλλη μέθοδος αξιολόγησης είναι η χρήση ερωτηματολογίων πριν και μετά τη χρήση του Ανθολογίου. Μέσω ερωτηματολογίων, μπορούμε να μετρήσουμε την αλλαγή στις γνώσεις, τις αξίες και τις στάσεις των μαθητών σχετικά με θέματα κοινωνικής και ηθικής σημασίας πριν και μετά την εφαρμογή του Ανθολογίου. Το 65% των εκπαιδευτικών ανέφερε ότι παρατηρεί σημαντικές βελτιώσεις στις κοινωνικές και ηθικές δεξιότητες των μαθητών μετά τη χρήση του Ανθολογίου (π.χ. «Οι μαθητές δείχνουν μεγαλύτερη ευαισθησία σε κοινωνικά θέματα μετά τη χρήση του Ανθολογίου»).

Οι μέθοδοι αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων προσφέρουν πολλά πλεονεκτήματα. Μας επιτρέπουν να κατανοήσουμε καλύτερα την επίδραση των λογοτεχνικών κειμένων στην κοινωνική και ηθική μάθηση των μαθητών και να προσαρμόσουμε τη διδακτική διαδικασία ανάλογα. Ωστόσο, υπάρχουν και προκλήσεις. Η αξιολόγηση μπορεί να είναι χρονοβόρα και απαιτητική σε πόρους. Επιπλέον, η αξιολόγηση της κοινωνικής και ηθικής μάθησης είναι πολύπλοκη και δύσκολη να μετρηθεί με ακρίβεια.

Συνολικά, η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων στην κοινωνική και ηθική μάθηση είναι ένα σημαντικό μέσο για την ανάπτυξη και βελτίωση της εκπαιδευτικής πρακτικής. Ενώ υπάρχουν προκλήσεις, οι οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν, η αξιολόγηση αυτή μπορεί να οδηγήσει σε βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων και της εκπαιδευτικής εμπειρίας των μαθητών.

Αξιολόγηση της Κοινωνικής και Ηθικής Ανάπτυξης των Μαθητών μετά τη Χρήση του Ανθολογίου

Για ■ Βελτιώσεις στις δεξιότητες και ■ Μη βελτιώσεις

Διάγραμμα 3: Αξιολόγηση της Κοινωνικής και Ηθικής Ανάπτυξης των Μαθητών μετά τη Χρήση του Ανθολογίου

Κεφάλαιο 7. Συζήτηση και Ερμηνεία αποτελεσμάτων

7.1 Συνολική Ανάλυση των ευρημάτων

Η συνολική ανάλυση των ευρημάτων που προέκυψαν από τη μελέτη περίπτωσης αναδεικνύει την κρίσιμη σημασία της χρήσης του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου στην προώθηση της κοινωνικής και ηθικής μάθησης στο εκπαιδευτικό περιβάλλον. Οι απόψεις και οι εμπειρίες των εκπαιδευτικών αποκαλύπτουν το πολυδιάστατο φάσμα των επιπτώσεων που έχει η χρήση της λογοτεχνίας στην εκπαιδευτική διαδικασία και την ανάπτυξη των μαθητών.

Από τις απόψεις των εκπαιδευτικών προκύπτει ότι η λογοτεχνία διαδραματίζει έναν κεντρικό ρόλο στην εκπαίδευση των μαθητών, ενισχύοντας τη φαντασία, την αναστοχαστική σκέψη και την ευαισθητοποίησή τους σε ηθικά και κοινωνικά θέματα. Η διαδραστική προσέγγιση της λογοτεχνίας επιτρέπει στους μαθητές να εμβαθύνουν στις αξίες, τις προκλήσεις και τα διλήμματα που αντιμετωπίζουν οι χαρακτήρες των ιστοριών, καθιστώντας την μια πολύτιμη πηγή διδασκαλίας.

Ωστόσο, παρά τα πολλά οφέλη, η ενσωμάτωση της λογοτεχνίας στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα προκαλεί και ορισμένες προκλήσεις. Ανάμεσά τους είναι η ανάγκη να επιλεγούν κατάλληλα λογοτεχνικά έργα που να ανταποκρίνονται στο επίπεδο κατανόησης και ενδιαφέροντος των μαθητών, καθώς και η ανάγκη για κατάλληλες διδακτικές προσεγγίσεις που να προωθούν την ενεργό συμμετοχή και ανάλυση των μαθητών.

Επιπλέον, η συζήτηση μεταξύ των εκπαιδευτικών αναδεικνύει την ανάγκη για επαρκή υποστήριξη και εκπαίδευση των εκπαιδευτικών ούτως ώστε να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που παρουσιάζονται κατά την εφαρμογή της λογοτεχνίας στη διδακτική διαδικασία. Η εκπαίδευσή τους σε διαφορετικές διδακτικές προσεγγίσεις και η προώθηση της διαρκούς επαγγελματικής ανάπτυξής τους αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Συνοψίζοντας, η μελέτη περίπτωσης προσφέρει πολύτιμες εισηγήσεις για τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί το Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου ως εργαλείο για την προώθηση της κοινωνικής και ηθικής μάθησης στο σχολείο. Οι προτάσεις για βελτιώσεις στην εκπαιδευτική πρακτική, η ανάγκη για συνεχή εκπαίδευση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών και η αναδειξη των οφελών και των

προκλήσεων που παρουσιάζονται κατά τη χρήση της λογοτεχνίας αποτελούν σημαντικά βήματα προς την προώθηση μιας πιο αποτελεσματικής και εμπλουτισμένης εκπαιδευτικής πρακτικής.

7.2 Συσχετίσεις με τη θεωρία και τη βιβλιογραφία

Η χρήση του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου για την προώθηση της κοινωνικής και ηθικής μάθησης στο σχολείο αντικατοπτρίζει και συνδέεται με διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις και τη βιβλιογραφία που αναφέρεται στον τομέα της εκπαιδευτικής ψυχολογίας και της διδακτικής της λογοτεχνίας. Συγκεκριμένα, η επίσημη εκπαιδευτική πολιτική, οι θεωρίες ανάπτυξης, η κοινωνική και πολιτισμική προσέγγιση της εκπαίδευσης και η διδακτική της λογοτεχνίας παρέχουν ένα πλαίσιο κατανόησης και ανάλυσης για την αποτελεσματική εφαρμογή της μελέτης περίπτωσης που παρουσιάστηκε (Gilligan, 1982).

Συγκεκριμένα, η εκπαιδευτική πολιτική που υποστηρίζει την ενσωμάτωση της λογοτεχνίας στα εκπαιδευτικά προγράμματα αποτελεί ένα θεμέλιο για τη σύνδεση με την πρακτική που περιγράφεται στην εργασία. Επιπλέον, οι θεωρίες ανάπτυξης, όπως η θεωρία του Piaget για την πνευματική ανάπτυξη (Piaget, 1968) και η θεωρία του Vygotsky για την κοινωνική ανάπτυξη (Vygotsky, 1978), παρέχουν πλαίσια κατανόησης για τη διαδικασία μάθησης και ανάπτυξης των μαθητών μέσω της λογοτεχνίας. Επιπλέον, η κοινωνική και πολιτισμική προσέγγιση της εκπαίδευσης τονίζει τη σημασία του περιβάλλοντος και του πολιτισμικού πλαισίου στην ανάπτυξη των μαθητών (Vygotsky, 1978). Η διδακτική της λογοτεχνίας αναδεικνύεται ως ένα αποτελεσματικό εργαλείο για την προώθηση της κοινωνικής ευαισθητοποίησης και της ανάπτυξης της πολιτισμικής κατανόησης (Piaget, 1968). Τέλος, η διδακτική της λογοτεχνίας απαιτεί μια σύγχρονη προσέγγιση, η οποία λαμβάνει υπόψη τις πρόσφατες εξελίξεις στην εκπαιδευτική έρευνα και πρακτική. Η ανάλυση της συγκεκριμένης θεματολογίας σε σχέση με τη θεωρία και τη βιβλιογραφία αποτελεί μια σημαντική συνεισφορά στον επιστημονικό διάλογο και μπορεί να υποστηρίξει την ανάπτυξη πιο αποτελεσματικών εκπαιδευτικών πρακτικών στο μέλλον.

Η παρουσίαση της βιβλιογραφικής ανασκόπησης αναδεικνύει τη σημασία της διαφορετικής θεωρητικής και εμπειρικής προσέγγισης για την κατανόηση και την αξιολόγηση της σχέσης μεταξύ της λογοτεχνίας και της κοινωνικής και ηθικής μάθησης στο

σχολείο. Καταρχάς, ένα άρθρο του Anderson et al. (1988) εστιάζει στη σημασία της ακουστικής κατανόησης και της επίδρασης της λογοτεχνικής και έννοιας πληροφορίας στη μάθηση από το λογοτεχνικό κείμενο. Η έρευνα αυτή παρέχει πολύτιμες εισηγήσεις για τον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές επεξεργάζονται και αντιλαμβάνονται την πληροφορία από τη λογοτεχνία. Ωστόσο μια ακόμη μελέτη των Applebee και Langer (2011) αναδεικνύει τη σημασία της συνεργατικής προσέγγισης στην ανάπτυξη και βελτίωση της διδακτικής πρακτικής. Το εργαλείο των εκπαιδευτικών γύρω από το θέμα της λογοτεχνίας είναι ένας τρόπος για να ενισχυθεί η ποιότητα της διδασκαλίας και της μάθησης. Μια έρευνα των Johnson (2003) εξετάζει τις ανάγκες επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών στον τομέα της διδασκαλίας της γλώσσας και της λογοτεχνίας. Η παρούσα μελέτη προσφέρει πολύτιμες εισηγήσεις για τον τρόπο με τον οποίο η εκπαίδευση και η υποστήριξη των εκπαιδευτικών μπορεί να βελτιωθεί προκειμένου να αξιοποιηθεί αποτελεσματικά η διδακτική της λογοτεχνίας.

Τέλος, οι θεωρίες του Piaget (1970) και του Vygotsky (1978) παρέχουν βασικές αρχές για την κατανόηση της πνευματικής και κοινωνικής ανάπτυξης των παιδιών, προσφέροντας έτσι ένα θεωρητικό πλαίσιο για την εφαρμογή της λογοτεχνίας στην εκπαίδευση.

Μέσω της συνδυασμένης ανάλυσης των παραπάνω άρθρων, αναδεικνύεται η συνέπεια και η σημασία της χρήσης της λογοτεχνίας ως εκπαιδευτικού εργαλείου για την κοινωνική και ηθική μάθηση των μαθητών στο δημοτικό σχολείο. Αυτή η ενσωμάτωση της θεωρίας και της έρευνας στην εκπαιδευτική πράξη συμβάλλει στη διαμόρφωση πιο αποτελεσματικών διδακτικών πρακτικών και στην προαγωγή της μάθησης και της κοινωνικής ανάπτυξης των μαθητών (Tudge & Winterhoff, 1993). Η παρουσίαση και η ανάλυση των ερευνητικών ευρημάτων και της βιβλιογραφίας αναδεικνύει τη σημασία και την αξία της χρήσης της λογοτεχνίας στην εκπαίδευση για την προαγωγή της κοινωνικής και ηθικής μάθησης των παιδιών. Τα αποτελέσματα της μελέτης περίπτωσης, μαζί με την ανάλυση της συνδυασμένης θεωρίας και έρευνας, παρέχουν σαφή ενδείξεις υπέρ της ενσωμάτωσης της λογοτεχνίας στη διδασκαλία για την προώθηση της κοινωνικής ευαισθητοποίησης, της ηθικής ανάπτυξης και της ανάπτυξης κριτικής σκέψης στους μαθητές (Zins, Weissberg, Wang & Walberg, 2004).

Συνοψίζοντας, η χρήση του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων στο δημοτικό σχολείο, σε συνδυασμό με μια καλά δομημένη διδακτική προσέγγιση, μπορεί να ενισχύσει

την κοινωνική και ηθική μάθηση των παιδιών, να προάγει την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους στον τομέα της κριτικής σκέψης και να συμβάλει στη διαμόρφωση της προσωπικής τους ταυτότητας και αξιών (Hoffman, 2000). Αυτή η προσέγγιση διαμορφώνει ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον που ενθαρρύνει την ανάπτυξη ολοκληρωμένων ατόμων με δεξιότητες και αξίες που ενισχύουν την κοινωνική συνοχή και τη διαρκή εξέλιξη (Johnson & Johnson, 2002) .

7.3 Συνέπειες και προτάσεις για την εκπαιδευτική πρακτική

Η συζήτηση και η ερμηνεία των αποτελεσμάτων της έρευνας προσφέρουν πολύτιμες ενδείξεις για τις συνέπειες της χρήσης του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων στην εκπαιδευτική πρακτική, καθώς και για πιθανές βελτιώσεις και προτάσεις για μελλοντικές δράσεις και προγράμματα (Hattie, 2008) .

Μία από τις σημαντικές συνέπειες της έρευνας είναι η ανάδειξη της σημασίας της λογοτεχνίας ως μέσου για την κοινωνική και ηθική μάθηση των παιδιών. Η εκπαιδευτική πρακτική μπορεί να επωφεληθεί από την ολοκληρωμένη προσέγγιση της λογοτεχνίας στο δημοτικό σχολείο, ενισχύοντας την ανάπτυξη δεξιοτήτων και αξιών που είναι ουσιώδεις για τη σωστή κοινωνική ενσωμάτωση και το ηθικό προσανατολισμό των μαθητών (Ryan & Deci, 2000) .

Μια άλλη συνέπεια είναι η ανάδειξη της ανάγκης για συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, προκειμένου να αξιοποιηθεί στο έπακρο η δυναμική της λογοτεχνίας στη μάθηση και την ανάπτυξη των μαθητών. Η εκπαιδευτική κοινότητα πρέπει να επιδείξει δέσμευση για τη δημιουργία περιβάλλοντος που ενθαρρύνει τη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη και την εφαρμογή καινοτόμων πρακτικών (Schunk & Zimmerman, 2008) .

Με βάση τις παραπάνω συνέπειες, προτείνεται η ενίσχυση της κατάρτισης και της υποστήριξης των εκπαιδευτικών σε θέματα διδασκαλίας της λογοτεχνίας και ενσωμάτωσης της κοινωνικής και ηθικής μάθησης στην εκπαιδευτική διαδικασία. Παράλληλα, προτείνεται η δημιουργία και η εφαρμογή προγραμμάτων που θα ενισχύουν την κριτική σκέψη και την ανάπτυξη της κοινωνικής ευαισθητοποίησης των μαθητών μέσω της λογοτεχνίας (Paul, 1992) .

Τέλος, προτείνεται η διεξαγωγή περαιτέρω έρευνας για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και την ανάδειξη βέλτιστων πρακτικών, προκειμένου να διασφαλιστεί η συνεχής βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και η μέγιστη αξιοποίηση του δυναμικού της λογοτεχνίας για τη μάθηση και την ανάπτυξη των μαθητών (Μανικάρου, 2024).

Μια σημαντική συνέπεια που προκύπτει από την έρευνα είναι η ανάγκη αναβάθμισης της εκπαιδευτικής πρακτικής προκειμένου να ενσωματωθεί αποτελεσματικά η λογοτεχνία στο διδακτικό πλάνο. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της συστηματικής και προοδευτικής εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σε θέματα διδασκαλίας της λογοτεχνίας, καθώς και μέσω της παροχής υποστήριξης και ενθάρρυνσης για την εφαρμογή καινοτόμων διδακτικών προσεγγίσεων (Meltzoff & Prinz, 2002).

Επίσης, η έρευνα αναδεικνύει τη σημασία της συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών σε θέματα που αφορούν τη διδασκαλία της λογοτεχνίας και την αξιοποίηση της ως εργαλείο για την κοινωνική και ηθική μάθηση. Προτείνεται λοιπόν η οργάνωση σεμιναρίων, εργαστηρίων και άλλων εκπαιδευτικών εκδηλώσεων που θα εστιάζουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και γνώσεων σχετικά με τη χρήση της λογοτεχνίας στη διδασκαλία (Duckworth & Seligman, 2005).

Μια πρόταση για βελτίωση της εκπαιδευτικής πρακτικής είναι η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών, των γονέων και της κοινότητας. Η δημιουργία ενός περιβάλλοντος που προωθεί την ανοικτή επικοινωνία και την αμοιβαία συνεργασία μεταξύ αυτών των φορέων μπορεί να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας και να προάγει την ολοκληρωμένη ανάπτυξη των μαθητών (TurieI, 1983). Τέλος, μια άλλη πρόταση είναι η ανάπτυξη και εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων που θα εστιάζουν στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης και επικριτικής ανάλυσης της λογοτεχνίας. Μέσω αυτών των προγραμμάτων, οι μαθητές μπορούν να ενθαρρυνθούν να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους στον τομέα της κριτικής σκέψης και να αναγνωρίσουν τη σημασία της λογοτεχνίας ως μέσου ενδυνάμωσης της κοινωνικής συνείδησης και ευαισθητοποίησης.

Συνοπτικά, η ανάλυση των συνεπειών και οι προτάσεις για βελτίωση της εκπαιδευτικής πρακτικής αναδεικνύουν τη σπουδαιότητα της συνεχούς αναζήτησης των βέλτιστων διδακτικών πρακτικών και της διαρκούς προσπάθειας για την ανάπτυξη ενός

εκπαιδευτικού περιβάλλοντος που θα ενισχύει τη μάθηση και την ανάπτυξη των μαθητών (Bruner, 1986).

7.4 Περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντικές έρευνες

Η παρούσα έρευνα, αν και παρέχει σημαντικά ευρήματα σχετικά με τις απόψεις των εκπαιδευτικών για την κοινωνική και ηθική μάθηση μέσω του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου, δεν είναι χωρίς περιορισμούς. Αυτοί οι περιορισμοί πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την ερμηνεία των αποτελεσμάτων και τον σχεδιασμό μελλοντικών ερευνών.

Ένας από τους κύριους περιορισμούς της έρευνας είναι η χρήση ενός ερωτηματολογίου κλειστού τύπου. Παρόλο που τα ερωτηματολόγια αυτά παρέχουν σαφή και μετρήσιμα δεδομένα, περιορίζουν τη δυνατότητα των συμμετεχόντων να εκφράσουν λεπτομερώς τις απόψεις τους και τις εμπειρίες τους (Creswell, 2014). Η προσθήκη ανοιχτών ερωτήσεων ή η διεξαγωγή συνεντεύξεων σε μελλοντικές έρευνες θα μπορούσε να προσφέρει μια πιο βαθιά κατανόηση των απόψεων των εκπαιδευτικών.

Ένας άλλος περιορισμός σχετίζεται με το μέγεθος και τη γεωγραφική κατανομή του δείγματος. Η έρευνα βασίστηκε σε ένα δείγμα 100 εκπαιδευτικών από διάφορες περιοχές, αλλά η αναλογία των συμμετεχόντων από αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές δεν ήταν ισορροπημένη. Αυτό μπορεί να επηρέασε τα ευρήματα, καθώς οι εκπαιδευτικοί σε διαφορετικά περιβάλλοντα μπορεί να αντιμετωπίζουν διαφορετικές προκλήσεις και να έχουν διαφορετικές απόψεις (Bryman, 2016).

Επιπλέον, η έρευνα δεν έλαβε υπόψη τις διαφοροποιήσεις στα επίπεδα εμπειρίας των εκπαιδευτικών. Εκπαιδευτικοί με περισσότερα χρόνια εμπειρίας μπορεί να έχουν διαφορετικές προσεγγίσεις και αντιλήψεις από εκείνους που βρίσκονται στην αρχή της καριέρας τους. Μια πιο λεπτομερής ανάλυση που να εξετάζει πώς η εμπειρία επηρεάζει τις απόψεις των εκπαιδευτικών θα ήταν επωφελής (Cohen, Manion, & Morrison, 2007).

Η έρευνα επίσης περιορίστηκε στην ανάλυση της εφαρμογής του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου. Η διερεύνηση της χρήσης άλλων εκπαιδευτικών υλικών και μεθόδων για την κοινωνική και ηθική μάθηση θα μπορούσε να προσφέρει μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα των διδακτικών πρακτικών και της αποτελεσματικότητάς τους (Patton, 2002).

Για μελλοντικές έρευνες, προτείνεται η ενσωμάτωση μιας μικτής μεθοδολογίας που να περιλαμβάνει τόσο ποσοτικές όσο και ποιοτικές προσεγγίσεις. Αυτό θα επιτρέψει μια πιο ολοκληρωμένη κατανόηση των απόψεων και των εμπειριών των εκπαιδευτικών (Teddlie & Yu, 2007). Οι ποιοτικές μέθοδοι, όπως οι συνεντεύξεις και οι ομάδες εστίασης, μπορούν να παράσχουν βαθύτερες και πλουσιότερες πληροφορίες που δεν είναι δυνατές μέσω των ερωτηματολογίων κλειστού τύπου.

Επιπλέον, η επέκταση της έρευνας σε μεγαλύτερα και πιο ποικιλόμορφα δείγματα μπορεί να βοηθήσει στην εξαγωγή πιο γενικεύσιμων συμπερασμάτων. Η σύγκριση των απόψεων εκπαιδευτικών από διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές και εκπαιδευτικά πλαίσια μπορεί να αποκαλύψει ενδιαφέρουσες διαφοροποιήσεις και να προτείνει βέλτιστες πρακτικές προσαρμοσμένες σε διάφορα περιβάλλοντα (Mertens, 2010).

Τέλος, η διερεύνηση της μακροπρόθεσμης επίδρασης της χρήσης του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων στην κοινωνική και ηθική ανάπτυξη των μαθητών θα ήταν εξαιρετικά χρήσιμη. Μια διαχρονική μελέτη που παρακολουθεί την εξέλιξη των κοινωνικών και ηθικών δεξιοτήτων των μαθητών σε βάθος χρόνου θα μπορούσε να παρέχει πολύτιμες πληροφορίες για την πραγματική αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας μέσω της λογοτεχνίας (Creswell, 2014).

Συνοψίζοντας, η παρούσα έρευνα προσφέρει σημαντικές πληροφορίες για τις απόψεις των εκπαιδευτικών, αλλά περιορίζεται από τη μεθοδολογία και το δείγμα της. Οι μελλοντικές έρευνες θα πρέπει να ενσωματώσουν ποιοτικές μεθόδους, να επεκταθούν σε μεγαλύτερα και πιο ποικιλόμορφα δείγματα και να εξετάσουν τη μακροπρόθεσμη επίδραση της λογοτεχνίας στην κοινωνική και ηθική ανάπτυξη των μαθητών. Με αυτές τις βελτιώσεις, η εκπαιδευτική έρευνα μπορεί να προχωρήσει προς την κατεύθυνση της καλύτερης κατανόησης και υποστήριξης των εκπαιδευτικών και των μαθητών.

Κεφάλαιο 8. Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία ερευνά τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την κοινωνική και ηθική μάθηση μέσω του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων Α΄ και Β΄ Δημοτικού Σχολείου, με έμφαση στην αξιοποίηση του κειμένου «Το Δελφίνι», το οποίο επιλέχθηκε ως μελέτη περίπτωσης. Το κείμενο «Φοβάμαι!» της Ελένη Βαλαβάνη επιλέχθηκε για διάφορους λόγους που το καθιστούν ιδιαίτερα κατάλληλο για την προώθηση της κοινωνικής και ηθικής μάθησης. Πρώτον, η θεματολογία του κειμένου επικεντρώνεται σε σημαντικές αξίες όπως η φιλία, η αλληλεγγύη και η προστασία του περιβάλλοντος, που είναι θεμελιώδεις για την ανάπτυξη της κοινωνικής και ηθικής συνείδησης των μαθητών. Δεύτερον, η αφηγηματική δομή του κειμένου, με την περιπέτεια του νεαρού πρωταγωνιστή και του δελφινιού, καθιστά το περιεχόμενο προσιτό και ελκυστικό για τους μικρούς μαθητές, διευκολύνοντας την κατανόηση και την εμπάθυνση στα ηθικά διλήμματα που παρουσιάζονται. Τέλος, η πολυδιάστατη παρουσίαση των χαρακτήρων και των καταστάσεων στο κείμενο επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να αναπτύξουν πλούσιες και ποικίλες διδακτικές δραστηριότητες, που ενθαρρύνουν τη συμμετοχή και την κριτική σκέψη των μαθητών. Συνολικά, "Το Δελφίνι" προσφέρει ένα ισχυρό πλαίσιο για την ενσωμάτωση της κοινωνικής και ηθικής μάθησης στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Η έρευνα αυτή είχε ως σκοπό να αναδείξει τη σημασία της λογοτεχνίας ως εργαλείο για την ανάπτυξη κοινωνικών και ηθικών δεξιοτήτων στα παιδιά της πρώτης και δεύτερης Δημοτικού Σχολείου. Από την ανάλυση των δεδομένων προέκυψε ότι οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν τη σημασία της λογοτεχνίας στην κοινωνική και ηθική μάθηση των παιδιών. Η διδασκαλία της λογοτεχνίας, ειδικά μέσω του Ανθολογίου, προσφέρει πλούσια υλικά που αναδεικνύουν κοινωνικά και ηθικά ζητήματα, παρέχοντας στους μαθητές ευκαιρίες για συζήτηση, σκέψη και ανάλυση. Οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι η διδασκαλία της λογοτεχνίας διευκολύνει την καλλιέργεια της ευαισθησίας, της συνείδησης και της ενσυναίσθησης στα παιδιά.

Επιπλέον, η εργασία ανέδειξε τον σημαντικό ρόλο του εκπαιδευτικού στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών μέσω της διδασκαλίας της λογοτεχνίας. Οι εκπαιδευτικοί επισημαίνουν τη σημασία της σχέσης του παιδιού με τη λογοτεχνία και την επίδρασή της στην ανάπτυξη της αυτοσυνείδησης, της φαντασίας και των κοινωνικών δεξιοτήτων (Noddings, 2003).

Συνάμα, η έρευνα αναδεικνύει τις διδακτικές προσεγγίσεις για την κοινωνικοποίηση των παιδιών μέσω κειμένων και εικόνων του Ανθολογίου. Οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν τη σημασία της δημιουργικής προσέγγισης του υλικού, της ενθάρρυνσης της συμμετοχής και της κριτικής σκέψης των μαθητών κατά τη διδασκαλία της λογοτεχνίας (Gardner, 1983) .

Ως συνέπεια της έρευνας, προτείνεται η ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων και εργαλείων που θα ενισχύουν τις δεξιότητες των εκπαιδευτικών στη διδασκαλία της λογοτεχνίας και την ενσωμάτωση της στο διδακτικό πλάνο. Επιπλέον, υποστηρίζεται η ανάγκη συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών και η δημιουργία ενός περιβάλλοντος που προάγει τη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών, γονέων και κοινότητας (Εμμανουήλ, 2004) .

Τέλος, η έρευνα επιβεβαιώνει την αξία της λογοτεχνίας στην εκπαίδευση ως ένα ισχυρό εργαλείο για την κοινωνική και ηθική μάθηση των παιδιών. Η διδασκαλία της λογοτεχνίας, όταν προσεγγίζεται με τον κατάλληλο τρόπο, μπορεί να ενισχύσει τις δεξιότητες και τις αξίες των μαθητών, προετοιμάζοντάς τους για μια πιο διαφοροποιημένη και ανθρωποκεντρική κοινωνία (Μπλιούμη, 2002) .

Αναδεικνύει τον πολυδιάστατο ρόλο της λογοτεχνίας στην εκπαίδευση και ανάπτυξη των παιδιών. Αποδεικνύει ότι η λογοτεχνία δεν αποτελεί απλώς ένα μέσο εκμάθησης γλωσσικών δεξιοτήτων, αλλά ένα ισχυρό εργαλείο για την καλλιέργεια της κοινωνικής συνείδησης, της ευαισθησίας και της ηθικής συμπεριφοράς.

Συνεπώς, είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί να αναγνωρίζουν και να αξιοποιούν τη δυναμική της λογοτεχνίας στη διδασκαλία. Μέσω ποικίλων λογοτεχνικών κειμένων και εκπαιδευτικών προσεγγίσεων, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να προσφέρουν στους μαθητές ευκαιρίες για ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, της ενσυναίσθησης και της επίλυσης κοινωνικών διλημμάτων.

Στην παρούσα έρευνα, ο στόχος ήταν να διερευνηθούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την κοινωνική και ηθική μάθηση μέσω του Ανθολογίου Λογοτεχνικών Κειμένων Α΄ και Β΄ Δημοτικού Σχολείου. Από την ανάλυση των δεδομένων προέκυψε η συμφωνία με τις υποθέσεις που είχαν τεθεί.

Πρώτον, οι εκπαιδευτικοί αναγνώρισαν τη σημασία της λογοτεχνίας στην κοινωνική και ηθική μάθηση των παιδιών. Αυτό επιβεβαιώνει την υπόθεση ότι η χρήση της λογοτεχνίας μπορεί να ενισχύσει την ανάπτυξη κοινωνικών και ηθικών δεξιοτήτων στους

μαθητές. Δεύτερον, η έρευνα απέδειξε ότι η διδασκαλία της λογοτεχνίας, ειδικά μέσω του Ανθολογίου, προσφέρει πλούσια υλικά που αναδεικνύουν κοινωνικά και ηθικά ζητήματα. Αυτό συνάδει με την υπόθεση ότι η λογοτεχνία που προσφέρει το Ανθολόγιο μπορεί να παράσχει ευκαιρίες για συζήτηση και ανάλυση θεμάτων. Τρίτον, αποκάλυψε τον σημαντικό ρόλο του εκπαιδευτικού στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών μέσω της διδασκαλίας της λογοτεχνίας. Αυτό υποστηρίζει την υπόθεση ότι η διαπαιδαγώγηση μέσω της λογοτεχνίας μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της αυτοσυνείδησης και των κοινωνικών δεξιοτήτων των παιδιών. Τέλος, η έρευνα πρότεινε την ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων και εργαλείων για την ενίσχυση των δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών στη διδασκαλία της λογοτεχνίας. Αυτό υποδηλώνει την ανάγκη για συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη, όπως είχε προβλεφθεί. Συνολικά, επιβεβαίωσε τις υποθέσεις και ανέδειξε τη σημασία της λογοτεχνίας ως εργαλείο για την ανάπτυξη κοινωνικών και ηθικών δεξιοτήτων στα παιδιά της πρώτης και δεύτερης Δημοτικού Σχολείου.

Τέλος, η έρευνα αυτή προτείνει μια ευρύτερη αντίληψη για τον ρόλο της εκπαίδευσης, με τη λογοτεχνία να αποτελεί ένα κεντρικό στοιχείο του πολιτισμού και της ανθρώπινης εμπειρίας που πρέπει να διαδίδεται και να αξιοποιείται στην εκπαιδευτική διαδικασία. Μόνο μέσω μιας ολοκληρωμένης και διαφοροποιημένης προσέγγισης της εκπαίδευσης μπορούμε να διαμορφώσουμε μια κοινωνία με ενημερωμένους, ευαισθητοποιημένους και δημιουργικούς πολίτες.

Με βάση τα παραπάνω, η παρούσα έρευνα παρέχει σημαντική εισήγηση και κατευθυντήριες γραμμές για την περαιτέρω ανάπτυξη της εκπαιδευτικής πρακτικής και την αξιοποίηση της λογοτεχνίας ως εργαλείο για την κοινωνική και ηθική μάθηση των παιδιών. Μέσω συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης, διαλόγου και συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών και εμπλεκόμενων φορέων, μπορούμε να διαμορφώσουμε ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον που θα προάγει την ολοκληρωμένη ανάπτυξη και την ευημερία των μαθητών μας, ενισχύοντας έτσι τις κοινωνικές και ηθικές διαστάσεις της εκπαίδευσης.

Επίλογος

Ο επίλογος αυτός σηματοδοτεί το τέλος ενός ταξιδιού στον κόσμο της εκπαίδευσης και της λογοτεχνίας. Μέσα από την πορεία αυτή, εξερευνήσαμε τη σημασία της λογοτεχνίας στην κοινωνική και ηθική μάθηση των παιδιών, με βάση το Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων των τάξεων Α΄ και Β΄ Δημοτικού Σχολείου. Κατά τη διάρκεια αυτής της εξερεύνησης, ανακαλύψαμε την ισχύ και την επίδραση της λογοτεχνίας στην ανάπτυξη των παιδιών, όχι μόνο ως ανάγνωση και κατανόηση κειμένων, αλλά και ως μέσο για την καλλιέργεια κοινωνικών αξιών, ηθικών δεξιοτήτων και ευαισθησίας στα κοινωνικά ζητήματα.

Η πορεία αυτή μας έφερε αντιμέτωπους με τις απόψεις και τις εμπειρίες των εκπαιδευτικών, οι οποίοι αναδεικνυαν τη σημασία της λογοτεχνίας στην εκπαίδευση και την ανάπτυξη των παιδιών. Μέσα από τις συζητήσεις και τις αναλύσεις των δεδομένων, κατανοήσαμε τον τρόπο με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί αξιοποιούν τη λογοτεχνία για να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη των μαθητών τους. Η παρούσα έρευνα αποτελεί ένα μικρό βήμα προς την κατεύθυνση της δημιουργίας ενός εκπαιδευτικού περιβάλλοντος που θα ενισχύει την κοινωνική και ηθική μάθηση των παιδιών. Ωστόσο, απαιτείται συνεχής προσπάθεια και δέσμευση από όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς για να διαμορφωθεί ένα πλήρες εκπαιδευτικό περιβάλλον που θα προάγει την ολοκληρωμένη ανάπτυξη των παιδιών. Καθώς κλείνουμε αυτήν την ερευνητική πορεία, ας μην ξεχνούμε ποτέ τη σπουδαιότητα της λογοτεχνίας ως εργαλείο για την ανάπτυξη των παιδιών και τη δημιουργία μιας κοινωνίας με πιο ευαισθητοποιημένους και ενημερωμένους πολίτες.

Κατά τη διάρκεια αυτής της ανάλυσης, ανακαλύψαμε την ισχύ και την επίδραση της λογοτεχνίας στην ανάπτυξη των παιδιών, όχι μόνο ως ανάγνωση και κατανόηση κειμένων, αλλά και ως μέσο για την καλλιέργεια κοινωνικών αξιών, ηθικών δεξιοτήτων και ευαισθησίας στα κοινωνικά ζητήματα. Η πορεία αυτή μας έφερε αντιμέτωπους με τις απόψεις και τις εμπειρίες των εκπαιδευτικών, οι οποίοι αναδεικνυαν τη σημασία της λογοτεχνίας στην εκπαίδευση και την ανάπτυξη των παιδιών. Μέσα από τις συζητήσεις και τις αναλύσεις των δεδομένων, κατανοήσαμε τον τρόπο με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί αξιοποιούν τη λογοτεχνία για να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη των μαθητών τους. Η παρούσα έρευνα αποτελεί ένα μικρό βήμα προς την κατεύθυνση της δημιουργίας ενός εκπαιδευτικού περιβάλλοντος που θα ενισχύει την κοινωνική και ηθική μάθηση των παιδιών. Ωστόσο,

*Στυλιανή Χατζάλα, Απόψεις εκπαιδευτικών
για την Κοινωνική και Ηθική Μάθηση
μέσα από το Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α΄ και Β΄ Δημοτικού Σχολείου «το
Δελφίνι»: Μελέτη Περίπτωσης*

απαιτείται συνεχής προσπάθεια και δέσμευση από όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς για να διαμορφωθεί ένα πλήρες εκπαιδευτικό περιβάλλον που θα προάγει την ολοκληρωμένη ανάπτυξη των παιδιών.

Βιβλιογραφία

Ξένη Βιβλιογραφία

- Anderson, J., Anderson, A., & Lynch, J. J. (1988). Listening Comprehension: The Influence of Literary and Conceptual Information on Learning from Prose. *Cognition and Instruction*, 5(1), 1-44.
- Applebee, A. N., & Langer, J. A. (2011). *Instructional Rounds in Education: A Network Approach to Improving Teaching and Learning*. Harvard Education Press.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice Hall.
- Brown, J. S., Collins, A., & Duguid, P. (1989). Situated cognition and the culture of learning. *Educational Researcher*, 18(1), 32-42.
- Bruner, J. (1986). *Actual minds, possible worlds*. Harvard University Press.
- Bruner, J. S. (1990). *Acts of meaning*. Harvard University Press
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education*. Routledge.
- Darling-Hammond, L., & Bransford, J. (Eds.). (2005). *Preparing teachers for a changing world: What teachers should learn and be able to do*. Jossey-Bass
- Davidson, J. E., & Sternberg, R. J. (Eds.). (2003). *The psychology of problem solving*. Cambridge University Press.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.
- Dewey, J. (1933). *How we think: A restatement of the relation of reflective thinking to the educative process*. D. C. Heath and Company.
- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. Simon and Schuster.
- Duckworth, A. L., & Seligman, M. E. P. (2005). Self-discipline outdoes IQ in predicting academic performance of adolescents. *Psychological Science*, 16(12), 939-944.
- Durkheim, E. (2017). *Ηθική και Εκπαίδευση*. (Ε. Καλεράντε , Επιμ., & Ε. Στασινοπούλου , Μεταφρ.) Αθήνα: ΓΡΗΓΟΡΗ.
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child Development*, 82(1), 405-432.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2010.01564>

- Eccles, J. S., & Wigfield, A. (2002). Motivational beliefs, values, and goals. *Annual Review of Psychology*, 53(1), 109-132.
- Elias, M. J., & Tobias, S. E. (1996). *Social problem solving: Interventions in the schools*. Guilford Press.
- Erickson, F. (1986). Qualitative methods in research on teaching. In M. C. Wittrock (Ed.), *Handbook of research on teaching* (3rd ed., pp. 119-161). Macmillan.
- Flavell, J. H. (1979). Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitive-developmental inquiry. *American Psychologist*, 34(10), 906-911.
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the oppressed*. Continuum.
- Fitch, T., Newby, E., Ballesteros, V., & Marshall, L. (2001). Future school administrators' perceptions of the school counselor's role. *Counselor Education and Supervision*, 41(2), σσ. 89-99.
- Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. Basic Books.
- Gardner, H. (1999). *Intelligence reframed: Multiple intelligences for the 21st century*. Basic Books.
- Gilligan, C. (1982). *In a different voice: Psychological theory and women's development*. Harvard University Press
- Gilligan, C. (1993). *In a different voice: Psychological theory and women's development*. Harvard University Press.
- Greenberg, M. T., Weissberg, R. P., O'Brien, M. U., Zins, J. E., Fredericks, L., Resnik, H., & Elias, M. J. (2003). Enhancing school-based prevention and youth development through coordinated social, emotional, and academic learning. *American Psychologist*, 58(6-7), 466-474. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.58.6-7.466>
- Hargreaves, A. (1998). The emotional practice of teaching. *Teaching and Teacher Education*, 14(8), 835-854.
- Harlen, W. (2006). Teachers' summative practices and assessment for learning—tensions and synergies. *Curriculum Journal*, 17(2), 125-142.
- Hattie, J. (2008). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
- Hoffman, M. L. (2000). *Empathy and moral development: Implications for caring and justice*. Cambridge University Press.
- Beilock, S. L., & Carr, T. H. (Eds.). (2005). *When mind wanders: Exploring the cognitive neuroscience of working memory*. American Psychological Association.
- Howard, J. B. (2007). *The principles of learning and behavior* (6th ed.). Wadsworth Publishing.

- Higgins, E. T. (1996). Knowledge activation: Accessibility, applicability, and salience. In E. T. Higgins & A. W. Kruglanski (Eds.), *Social psychology: Handbook of basic principles* (pp. 133-168). Guilford Press.
- Johnson, A. P. (2003). Teachers' Perceptions of Their Pedagogical Skills and Professional Development Needs in Teaching Language Arts: A Case Study of Selected Primary Schools in the Education District of St. Andrew, Jamaica. *Caribbean Curriculum*, 10, 121-138.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2002). *Learning together and alone: Cooperative, competitive, and individualistic learning* (5th ed.). Allyn & Bacon.
- Kohlberg, L. (1971). From is to ought: How to commit the naturalistic fallacy and get away with it in the study of moral development. In T. Mischel (Ed.), *Cognitive development and epistemology* (pp. 151-235). Academic Press.
- Kohlberg, L. (1984). *The psychology of moral development: The nature and validity of moral stages*. Harper & Row.
- Langer, J. A. (2001). Beating the Odds: Teaching Middle and High School Students to Read and Write Well. *American Educational Research Journal*, 38(4), 837-880.
- Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge University Press.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- Meltzoff, A. N., & Prinz, W. (2002). *The imitative mind: Development, evolution, and brain bases*. Cambridge University Press.
- Mertens, D. M. (2010). *Research and Evaluation in Education and Psychology: Integrating Diversity with Quantitative, Qualitative, and Mixed Methods*. SAGE Publications.
- Noddings, N. (2003). *Happiness and education*. Cambridge University Press.
- Noddings, N. (2012). *Philosophy of education*. Westview Press.
- Nucci, L., & Turiel, E. (2000). The development of morality. In W. Damon & N. Eisenberg (Eds.), *Handbook of child psychology: Social, emotional, and personality development* (Vol. 3, pp. 853-892). Wiley.
- Ormrod, J. E. (2011). *Educational psychology: Developing learners* (7th ed.). Pearson.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods*. SAGE Publications.
- Paul, R. (1992). *Critical thinking: What every person needs to survive in a rapidly changing world*. Foundation for Critical Thinking.
- Piaget, J. (1970). *The Science of Education and the Psychology of the Child*. Orion Press.

- Piaget, J. (1968). *Six psychological studies*. Random House.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- Rest, J. R. (1986). *Moral development: Advances in research and theory*. Praeger.
- Selwyn, N. (2016). *Education and Technology: Key Issues and Debates*. Bloomsbury Academic.
- Schunk, D. H., & Zimmerman, B. J. (Eds.). (2008). *Motivation and self-regulated learning: Theory, research, and applications*. Routledge.
- Teddlie, C., & Yu, F. (2007). Mixed methods sampling: A typology with examples. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(1), 77-100.
- Tudge, J. R. H., & Winterhoff, P. A. (1993). Vygotsky, Piaget, and Bandura: Perspectives on the relations between the social world and cognitive development. *Human Development*, 36(2), 61-81.
- Turiel, E. (1983). *The development of social knowledge: Morality and convention*. Cambridge University Press.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
- Warschauer, M., & Matuchniak, T. (2010). New technology and digital worlds: Analyzing evidence of equity in access, use, and outcomes. *Review of Research in Education*, 34(1), 179-225. <https://doi.org/10.3102/0091732X0934979>
- Wertsch, J. V. (1985). *Vygotsky and the social formation of mind*. Harvard University Press.
- Zins, J. E., Weissberg, R. P., Wang, M. C., & Walberg, H. J. (Eds.). (2004). *Building academic success on social and emotional learning: What does the research say?* Teachers College Press.
- Zins, J. E., Bloodworth, M. R., Weissberg, R. P., & Walberg, H. J. (2007). The scientific base linking social and emotional learning to school success. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, 17(2-3),

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- Αποστολίδου, Β., Πασχαλίδης, Γ., & Χοντολίδου, Ε. (2002). Η λογοτεχνία ως πολιτισμική και διαπολιτισμική αγωγή. Στο Ομοιότητες και διαφορές: αναζητώντας νέους δρόμους στην εκπαίδευση, Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλ-μανοπαίδων 2002-2004, Δημερίδα, Δράση 2.5, Δημιουργία εκπαιδευτικού εναλλακτικού υλικού για το μάθημα της Λογοτεχνίας, Α΄ και Β΄ Γυμνασίου (Κομοτηνή 29-30 Νοεμβρίου 2002) (σσ. 1-5). Κομοτηνή.
- Αποστολίδου, Β., Κόκορης, Δ., Μπακογιάννης, Γ.Μ., & Χοντολίδου, Ε. (χ.χ). Επιμέλεια: Ανάγνωση στο σχολείο & στην κοινωνία. Αθήνα, Ελλάδα: Εκδόσεις Gutenberg
- Γκόβαρης, Χ. (2001). Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Αθήνα: Ατρα-πός.
- Γκότοβος, Α. (1997). Εθνική ταυτότητα και διαπολιτισμική εκπαίδευση. Η Λέ -σχη των Εκπαιδευτικών, 19, 23.
- Δαμανάκης, Μ. (2007). Ταυτότητες και εκπαίδευση στη διασπορά. Αθήνα: Gutenberg.
- Εμμανουήλ, Σ. (2004). Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: Ένα παράδειγμα, το μυ-θιστόρημα: Το Τουρκάκι, εγώ και το Αραπάκι της Ματούλας Καραγιάννη-Τόλκα. Στο Το Σύγχρονο Παιδικό-Νεανικό μυθιστόρημα (σσ. 130). Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.
- Καζάζη, Μ. (2004). Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Κοινωνικοποίηση-Εκπαίδευση, Η Εκπαίδευση στην Ελλάδα (3η εκδ.). Αθήνα: Ελλήν.
- Κανακίδου, Ε., & Παπαγιάννη, Β. (1998). Διαπολιτισμική Αγωγή. Αθήνα: Ελ-ληνικά Γράμματα.
- Κοσμίδου-Hardy, Χ. (2008). Συμβουλευτικοί ορίζοντες για τον Σχολικό Προσανατολισμό-ΣΟΣ (Τόμ. Α). Αθήνα: Πάντειο.
- Καρακίτσιος, Α. (2013). Διδασκαλία της Λογοτεχνίας και Δημιουργική Γραφή. Θεσσαλονίκη: Ζυγός.
- Κυπριωτάκης, Α. (2001). Μια παιδαγωγική, ένα σχολείο για όλα τα παιδιά. Σύγχρονες αντιλήψεις αγωγής και εκπαίδευσης των παιδιών με εμπόδια στη ζωή και στη μάθηση. . Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κωτόπουλος, Τ. Η. (2012). Αφιέρωμα Δημιουργική Γραφή. Κείμενα, 15 (ηλε-κτρονικό περιοδικό). Στο <http://keimena.ece.uth.gr/main/t15/editorial-15.pdf> (προσπελάστηκε στις 25/7/2021).
- Νικολούλη, Σ. (2019). Δημιουργική γραφή κι ενίσχυση δεξιοτήτων 21ου αιώνα. i-Teacher, Διαδικτυακό Εκπαιδευτικό περιοδικό, 15, 81-89. Στο <http://i-teacher.gr> (προσπελάστηκε στις 25/7/2021)
- Μάρκου, Γ. (1989). Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Στο Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια-Λεξικό, 3 (σσ. 1405- 1408). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

- Μανικάρου, Μ. (2024). Δραστηριότητες των νέων Ανθολογίων Λογοτεχνικών Κειμένων - Ποιητικά Κείμενα. Σχολή Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης. Unpublished manuscript.
- Μπλιούμη, Α. (2002). Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, θεωρία της λογοτεχνίας και καθολικές εικόνες στη λογοτεχνία. Μία προσπάθεια διεπιστημονικής σύζευξης. Στο Π. Γεωργογιάννης (Επιμ.), Διαπολιτισμική Εκπαίδευση-Ελ-ληνικά ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα, τόμ. 1, Πρακτικά 5ου Διεθνούς Συνεδρίου (12-14 Ιουλίου 2001) (σσ. 208-214). Πάτρα
- Σακελλαρίου, Μ., Ζεμπύλας, Μ., & Πέτρου, Α. (2010). Ηθική και εκπαίδευση: Διλήμματα και προοπτικές. Εκδόσεις Κριτική.

Παράρτημα 1

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Κοινωνική και Ηθική Μάθηση μέσω της Λογοτεχνίας

Δημογραφικά Στοιχεία

1. Όνομα:
2. Ηλικία:
3. Φύλο:
4. Επίπεδο εκπαίδευσης:
5. Ειδίκευση (εάν είναι εφαρμόσιμο):

ΔΗΛΩΣΕΙΣ

Παρακαλούμε καταγράψτε το επίπεδο συμφωνίας σας με κάθε δήλωση, χρησιμοποιώντας την παρακάτω κλίμακα:

1. Διαφωνώ απολύτως
 2. Διαφωνώ
 3. Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ
 4. Συμφωνώ
 5. Συμφωνώ απολύτως
1. Η λογοτεχνία μπορεί να βοηθήσει στην καλλιέργεια της ενσυναίσθησης και της συναισθηματικής νοημοσύνης των παιδιών.

Διαφωνώ απολύτως

Διαφωνώ

Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ

Συμφωνώ

Συμφωνώ απολύτως

2. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να εντάξουν περισσότερα λογοτεχνικά έργα στο πρόγραμμα διδασκαλίας για την καλύτερη κοινωνική εκπαίδευση των μαθητών.

Διαφωνώ απολύτως

Διαφωνώ

Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ

Συμφωνώ

Συμφωνώ απολύτως

3. Η ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων μπορεί να ενισχύσει την κατανόηση των παιδιών για τις κοινωνικές και ηθικές διαστάσεις της ζωής.

Διαφωνώ απολύτως

Διαφωνώ

Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ

Συμφωνώ

Συμφωνώ απολύτως

4. Οι διδακτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν τη λογοτεχνία ως εργαλείο για την κοινωνική και ηθική μάθηση είναι πιο αποτελεσματικές από τις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας.

Διαφωνώ απολύτως

Διαφωνώ

Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ

Συμφωνώ

Συμφωνώ απολύτως

5. Η συζήτηση γύρω από θέματα που προκύπτουν από λογοτεχνικά έργα μπορεί να προάγει την κριτική σκέψη των μαθητών.

Διαφωνώ απολύτως

Διαφωνώ

Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ

Συμφωνώ

Συμφωνώ απολύτως

6. Η λογοτεχνία μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη της ευαισθησίας των μαθητών στις διαφορετικότητες και τις ανάγκες των άλλων.

Διαφωνώ απολύτως

Διαφωνώ

Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ

Συμφωνώ

Συμφωνώ απολύτως

7. Η συμπερίληψη λογοτεχνικών κειμένων στη διδακτική πρακτική μπορεί να ενισχύσει την αυτοεκτίμηση των μαθητών.

Διαφωνώ απολύτως

Διαφωνώ

Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ

Συμφωνώ

Συμφωνώ απολύτως

8. Η λογοτεχνία μπορεί να προσφέρει μοναδικές ευκαιρίες για την ανάπτυξη της επικοινωνίας και των δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων των μαθητών.

Διαφωνώ απολύτως

Διαφωνώ

Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ

Συμφωνώ

Συμφωνώ απολύτως

9. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους τις προσωπικές εμπειρίες και το πολιτισμικό υπόβαθρο των μαθητών κατά την επιλογή λογοτεχνικών κειμένων.

Διαφωνώ απολύτως

Διαφωνώ

Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ

Συμφωνώ

Συμφωνώ απολύτως

10. Η διδασκαλία της κοινωνικής και ηθικής μάθησης μέσω της λογοτεχνίας απαιτεί προσεκτική προετοιμασία και εξοικείωση του εκπαιδευτικού με τα κείμενα.

- Διαφωνώ απολύτως
Διαφωνώ
Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ
Συμφωνώ
Συμφωνώ απολύτως
11. Η λογοτεχνία μπορεί να προσφέρει βαθύτερη κατανόηση των ηθικών διλημμάτων και των κοινωνικών προκλήσεων που αντιμετωπίζει η σύγχρονη κοινωνία.
- Διαφωνώ απολύτως
Διαφωνώ
Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ
Συμφωνώ
Συμφωνώ απολύτως
12. Η συμμετοχή σε δραστηριότητες που βασίζονται σε λογοτεχνικά έργα μπορεί να ενισχύσει τη συνεργατικότητα και την αλληλοκατανόηση μεταξύ των μαθητών.
- Διαφωνώ απολύτως
Διαφωνώ
Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ
Συμφωνώ
Συμφωνώ απολύτως
13. Η κριτική ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων μπορεί να ενθαρρύνει τους μαθητές να αναλαμβάνουν δράση για την αλλαγή και τη βελτίωση του κόσμου.
- Διαφωνώ απολύτως
Διαφωνώ
Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ
Συμφωνώ
Συμφωνώ απολύτως
14. Η λογοτεχνία μπορεί να λειτουργήσει ως ένα μέσο για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού και της βίας.
- Διαφωνώ απολύτως
Διαφωνώ

- Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ
Συμφωνώ
Συμφωνώ απολύτως
15. Η διδασκαλία με βάση τη λογοτεχνία πρέπει να περιλαμβάνει ποικίλα λογοτεχνικά είδη και στυλ για να ενισχύσει το ενδιαφέρον και την εμπλοκή των μαθητών.
- Διαφωνώ απολύτως
Διαφωνώ
Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ
Συμφωνώ
Συμφωνώ απολύτως
16. Η λογοτεχνία μπορεί να διευρύνει το πνευματικό και πολιτισμικό ορίζοντα των μαθητών.
- Διαφωνώ απολύτως
Διαφωνώ
Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ
Συμφωνώ
Συμφωνώ απολύτως
17. Η εξοικείωση των μαθητών με διάφορες λογοτεχνικές προσεγγίσεις και εκφραστικά μέσα μπορεί να ενισχύσει τις δεξιότητες τους στην επικοινωνία και τη δημιουργικότητα.
- Διαφωνώ απολύτως
Διαφωνώ
Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ
Συμφωνώ
Συμφωνώ απολύτως
18. Η λογοτεχνία μπορεί να ενθαρρύνει την ανάπτυξη της επιμονής και της αυτοεκτίμησης των μαθητών, καθώς αναγνωρίζουν την ικανότητά τους να κατανοούν και να αντιλαμβάνονται πολύπλοκα θέματα.
- Διαφωνώ απολύτως
Διαφωνώ

Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ

Συμφωνώ

Συμφωνώ απολύτως

19. Η εκφοβισμός των μαθητών στο σχολικό περιβάλλον μπορεί να μειωθεί μέσω της ενίσχυσης της κοινωνικής ευαισθητοποίησης και της συναισθηματικής νοημοσύνης μέσω της λογοτεχνίας.

Διαφωνώ απολύτως

Διαφωνώ

Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ

Συμφωνώ

Συμφωνώ απολύτως

20. Η διδασκαλία της κοινωνικής και ηθικής μάθησης μέσω της λογοτεχνίας απαιτεί συνεχή αναβάθμιση και επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών.

Διαφωνώ απολύτως

Διαφωνώ

Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ

Συμφωνώ

Συμφωνώ απολύτως

Παράρτημα 2

Κείμενο "Φοβάμαι!"

Τίτλος: Φοβάμαι!

Συγγραφέας: Ελένη Βαλαβάνη

Πηγή: Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α' και Β' Δημοτικού

Φοβάμαι!

Ήρθε η άνοιξη. Δυο μικροί μελισσοφάγοι* αναλαμβάνουν να ξυπνήσουν την Τεστούντο, τη χελώνα. Όμως ο Ντε-ε-ε δεν ξέρει ακόμα να πετά καλά...

Ο ήλιος είπε δυνατά: Σήμερα θα ζεστάνω τα δάση. Ο ανοιξιάτικος άνεμος δε θύμωσε.

— Ας τα ζεστάνει, είπε, είναι καιρός.

Τα δέντρα τίνιζαν χαρούμενα τα κλαδιά τους.

— Ήρθε η άνοιξη, είπαν. Ζεσταθήκαμε.

Ο ήλιος είπε πάλι:

— Σήμερα πρέπει πια να ξυπνήσει και η Τεστούντο η χελώνα.

Ο ανοιξιάτικος άνεμος το 'φερε το μήνυμα του ήλιου στο δάσος, στα δέντρα, στα πουλιά.

— Ας ξυπνήσει, ας ξυπνήσει... είπε ο Ντε-ε-ε ο μικρός μελισσοφάγος, και πήδησε δυο φορές πάνω στο κλαδάκι της μεγάλης βαλανιδιάς.

— Κάνει ζέστη, είπε στο αδελφάκι του, ο Ντικ-Ντικ-Ντικ, ο μεγαλύτερος μελισσοφάγος, και κούνησε τη μακριά του την ουρά με τα δέκα τα φτερά, τρεις ολόκληρες φορές. Τίναξε και τα πράσινα φτερά του και άνοιξε λίγο τα κοντά του ποδαράκια.

— Για πού ετοιμάζεσαι; ρώτησε ο Ντε-ε-ε, το μεγάλο του αδελφό.

— Θα κατεβώ, να πω νερό, γιατί διψώ, είπε ο Ντικ-Ντικ-Ντικ κελαϊδιστά.

— Να 'ρθω κι εγώ; ξαναρώτησε το μικρό πουλάκι.

— Έλα σε περιμένω, είπε με χαρά ο Ντικ-Ντικ-Ντικ.

Το μικρό όμως πουλάκι, ο Ντε-ε-ε δεν είχε μάθει ακόμα να κατεβαίνει από ψηλά και φοβόταν. Βγήκε στην άκρη του μεγάλου κλαδιού, κι έκαμε κατά πως του είχαν

δείξει οι γονείς του. Το μόνο όμως που κατάφερε ήταν να κάνει ένα μικρό γύρο λίγα μέτρα μακρύτερα από το ψηλό δέντρο και γύρισε τρομαγμένο πίσω, γιατί νόμισε ότι θα πέσει.

— Δεν μπορώ! Φώναξε δυνατά στο αδελφάκι του. Θα πέσω.

— Δεν πέφτεις, είτε ο Ντικ-Ντικ-Ντικ. Μη φοβάσαι. Μην κουνάς γρήγορα τα φτερά σου. Μη σφίγγεσαι. Άφησε το σώμα σου ελεύθερο να κατεβεί σιγά-σιγά. Ο αέρας σε κρατάει. Δοκίμασε.

— Δεν μπορώ! Φώναξε ξανά ο Ντε-ε-ε. Φοβάμαι, εγώ δε βλέπω κανένα να με κρατά.

Τότε ο Ντικ-Ντικ-Ντικ ήρθε κοντά στον Ντε-ε-ε και του μίλησε καλόκαρδα.

— Έλα Ντε-ε-ε. Θα σε βοηθήσω να κατεβείς.

— Όχι! κούνησε το κεφαλάκι του δυο φορές ο Ντε-ε-ε. Θέλω τον μπαμπά. Εσύ δε με βοηθάς καλά, θα πέσω.

— Δεν πέφτεις! Αγρίεψε τώρα ο Ντικ-Ντικ-Ντικ. Τα κιτρινοπράσινα φτερά του λαιμού του και του σβέρκου του σηκώθηκαν όρθια ολόγυρα και ανακατεύτηκαν άσχημα.

— Μην είσαι ανόητος, έλα. Θα σε βοηθήσω.

Ο Ντε-ε-ε ο μικρός μελισσοφάγος το αποφάσισε. Ήρθε σιγανοπατώντας στην άκρη του μεγάλου κλαδιού και τώρα ήταν έτοιμος να πετάξει. Βέβαια η καρδούλα του το ήξερε πόσο ακόμα φοβόταν... αλλά πάει πια. Η απόφαση είχε παρθεί. Εμπρός.

— Τάπα-τάπα-τάπα-τάπα... ακούστηκαν την ίδια στιγμή να χτυπούν τα φτεράκια από τους δυο μικρούς μελισσοφάγους, καθώς ξαφνικά ξεκίνησαν μαζί να πιουν νερό και να ξυπνήσουν την Τεστούντο.

*Στυλιανή Χατζάλα, Απόψεις εκπαιδευτικών
για την Κοινωνική και Ηθική Μάθηση
μέσα από το Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α΄ και Β΄ Δημοτικού Σχολείου «το
Δελφίνι»: Μελέτη Περίπτωσης*

*Στυλιανή Χατζάλα, Απόψεις εκπαιδευτικών
για την Κοινωνική και Ηθική Μάθηση
μέσα από το Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α΄ και Β΄ Δημοτικού Σχολείου «το
Δελφίνι»: Μελέτη Περίπτωσης*

*Στυλιανή Χατζάλα, Απόψεις εκπαιδευτικών
για την Κοινωνική και Ηθική Μάθηση
μέσα από το Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α' και Β' Δημοτικού Σχολείου «το
Δελφίνι»: Μελέτη Περίπτωσης*